

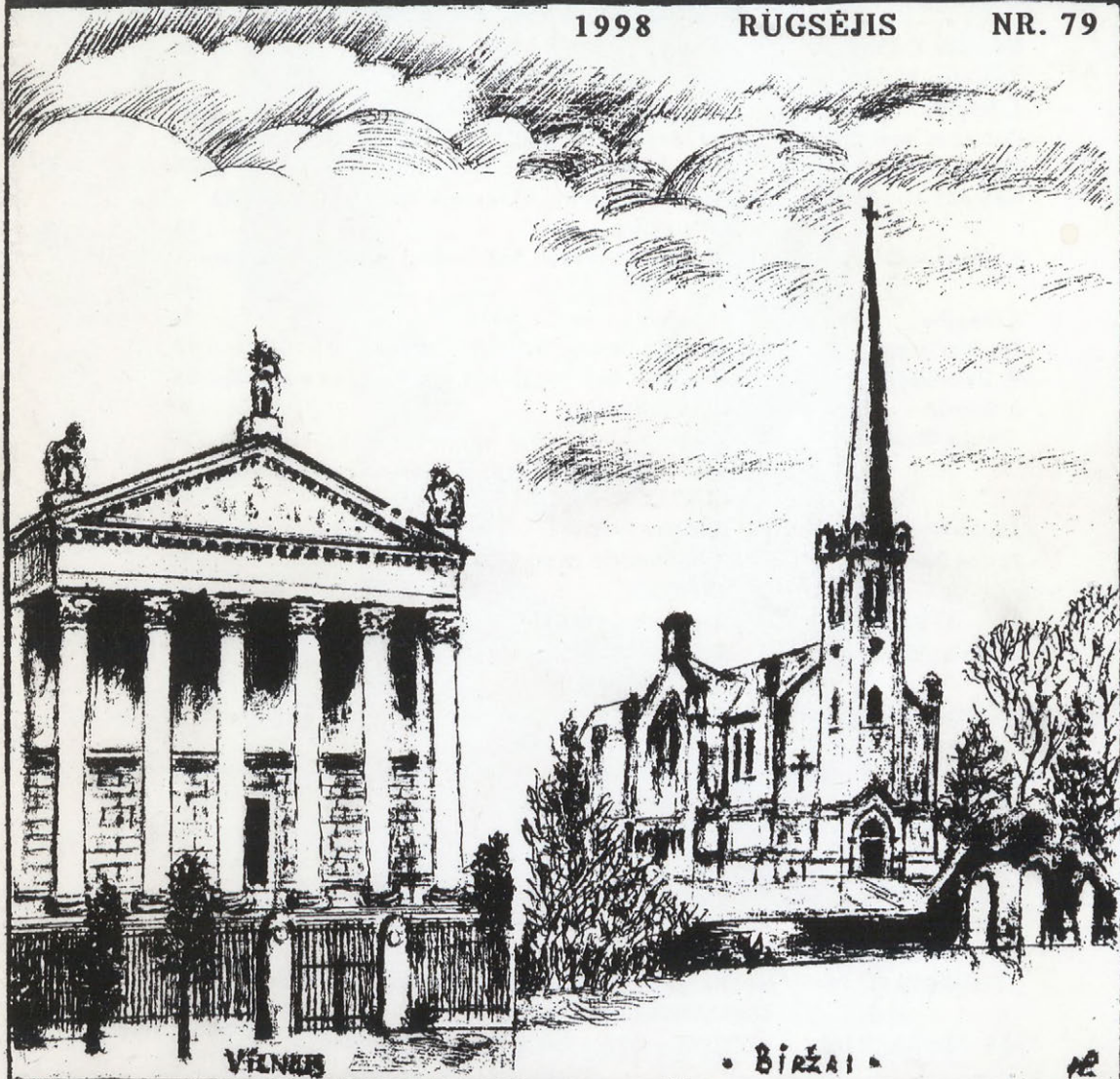
Mūsū Sparnai

Mielnotu un Deformētu Leidējs

1998

RŪGŠĒJIS

NR. 79

VĪLNIUS

• BIRŽAI •

ME

OUR WINGS
PUBLISHER
ADDRESS

Lithuanian Protestaant Journal, est. 1951
Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
3542 W. 66th Place, Chicago, IL 60629

TURINYS NR. 79

Portretas	Kolegijos Prezidentė Halina Dilienė	1 pusl.
Kun. P. Dilys	Tikroji Vienybė	2
-HYP-	Solenizantė Halina Jakubėnaitė Dilienė	5
A. N. Blauzdžiūniene		
Ballard	Sentimentalus Prisiminimas	7
Jonas Gylys	Išpūdžiai iš Lietuvos	9
. . .	Teologijos Kand. R. Mikalauskas Amerikoje	14
Hypatia Y. Petkus	Lietuvių Protestantų S-gos veikla	16
Kun. Dr. E. Gerulis	Popiežiaus Herbas	19
J. Dagilis	Pranašas savo namuose	23
Donatas Balčiauskas	Liet. Ref. Ist. ir Kult. D-jos III suvažiavimas	22
Dr. Romualdas Remys	Amiškai Amerikoje	28
Kostas Grundelė	Apie Lietuvos ev. Rformatų Bažnyčios sinodų kuratorius.	33
A. Balčiauskienė	Šventinis vakaras Ref. dienai paminėti Vilniu- je	40
J. Dagilis	Norsrovė - neišrovė	41
Dr. Martynas Yčas	Ev. reformatų Parapijų Tvarka Lietuvoje	48
V. Bendikas	Chicagos liet. paminėjo liet. knygos sukaktį	54
J. Sonda	Atsiminimai	55
Dalija Gudliauskienė	Kelionė į Deltuvą ir toliau į šiaurę	63
. . .	Giesmė (Liturgija)	68
	IŠKELIAVĘ AMŽINYBĖN	69
Jonas Gylys	Biblijos šventė	76
Jonas Šernas	Vidurnakčio žvaigždės	81
. . .	KRONIKA	82
Kun. A. Baliauskas	Žvilgsnis į praeitį	88
Algirdas Butkevičius	Turtas ieškantiems grožio ir gerumo	90
. . .	Laiškai redakcijai	94
Alfonsas Nakas	Ką kiti rašo apie mus?	95
. . .	AUKOTOJŲ SARAŠAS	96

LEIDĖJAS Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios Kolegija
REDAKCINIS Halina Dilienė, kun. Dr. Eugenius S. Gerulis, Hypatia
KOLEKTYVAS Yčaitė Petkus, Maria Plačienė, Mykolas Zablockas
REDAKTORIUS Mykolas Zablockas
ADRESAS MŪSŲ SPARNAI 6118 N. Sheridan Rd. # 502
Chicago, IL 60660, USA
ADMINISTRACIJA Ms. Margarita Neimanas 810 Hamlin St. Evanston, IL
60201, USA
M.S. PLATINTOJAI LIETUVA - Žurn. Jonas Dagilis, Vytauto 69,
5280 Biržai, Lithuania
KANADA - Mrs. Vanda Norvašienė, 75 Craydon Hall Dr.
2507 Don Mills, ON M3A 3M5, CANADA

KAINA - AUKA

Redakcija rankraščius taiso, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsnis su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomonę.

MŪSU SPARNAI

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ISTEIGTAS 1951

1998 RUGSĖJIS

NR. 79

KURATORĖ HALINA JAKUBĖNAITĖ DILIENĖ
Lietuvių Ev. Reformatų Bažnyčios išeivijoje
KOLEGIJOS PREZIDENTĖ
šių metų kovo mėn. 30 dieną atšventė savo
90-tąjį gimtadienį.

Kun. P. Dilys †

TIKROJI VIENYBĖ *)

“Visas tikinčiųjų būrys turėjo vieną širdį ir vieną sielą. Ką turėjo, nė vienas nevadino savo nuosavybe, bet jiems visa buvo bendra.

Apaštalai su didžia galybe liudijo apie Viešpaties Jėzaus Kristaus prisikėlimą ir juos lydėjo malonės gausa.

Taipogi jų tarpe nebuvo vargšų. Kurie turėjo žemės sklypus ar namus, juos parduodavo, gautus pinigus sudėdavo prie apaštalų kojų, ir kiekvienam buvo dalijama, kiek kam reikėjo.“

(Apaštalų Darbai 4: 32–35)

Šiais metais nuo birželio 17 d. prasideda antroji bažnytinių metų dalis. Pirmoji yra didžiųjų švenčių laikas. Ją charakterizuoja įvykiai, surišti su mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus veikimu žemėje: Dievo Sūnaus gimimas, jo pastoracinis darbas, jo konfliktas su žydų religiniais vadais, jo kentėjimas už žmoniją, jo mirtis, prisikėlimas ir dangun žengimas. Paskui Sekminės yra lyg ir apvainikavimas tų neužmirštamų vienkartinį įvykių žmonijos istorijoje.

Po to, mes kasmet įžengiame į laikotarpį, kai per sekantį pusmetį galime susipažinti su Kristaus Bažnyčios gyvenimu, ypatingai su jos pirmaisiais žygiais apaštalų laikais. Tai yra svarbus periodas bažnyčioje. Juk apaštalai buvo tiesioginiais liudininkais įvykių, kurie aprašyti

*) Ištrauka iš MS Nr. 56/84 kun. P. Dilio pamokslo “Tikroji Vienybė”.

Naujajame Testamente. Jie matė Viešpatį prieš ir po jo prisikėlimo, jie yra užtikrintojai, kad Dievo Žodis nebūtų iškreiptas. Todėl suprantame, kad krikščionija per šimtmečius iki šios dienos atkreipia dėmesį į pirmuosius po Šventos Dvasios atsiuntimo metus, ten randa pavyzdžius savo elgesiui. Taigi ir mes žiūrėkime su dideliu dėmesiu į tą pirmąją krikščionišką bendriją ir ieškokime joje dvasinės stiprybės. Mes žinome, kad laikai diametraliai pasikeitė, kad Bažnyčia dabar nėra tik mažas būrelis susikaupusių maldoje žmonių; mes suprantame, kad negalime akiai sekti seną, tada apaštalų laikais priimtą tvarką ir įsigyvenusią tradiciją, bet taip pat mums aišku, kad susipažinimas su ano laiko gyvenimu visada mus atgaivina, pastiprina dvasioje, atnaujina viltį ateičiai ir padeda mums sudaryti savo planus.

Mūsų Biblijos tekstas trumpai pavaizduoja apaštališkos krikščionybės santykius. Jis visiškai nekalba, kaip gyvenimas buvo suorganizuotas, kokia buvo pamaldų tvarka ir apeigos; mūsų tekste atsispindi tik dvasia, kuri viešpatavo tarp susirinkusių. Trumpai kalbant, ten matome ir jaučiame sandraugos jausmą. Sandrauga, artimas bendravimas tarp savųjų per visą pirmą šimtmetį charakterizavo krikščioniškus susirinkimus. Visi žinojo, kad per tikėjimą jie sudaro lyg vieną šeimą...

... Mūsų amžiuje yra nemažai kalbama, kad mūsų parapijoms, ypatingai miestuose, trūksta sandraugos. Ateiname į bažnyčią pamaldoms. Jeigu parapija yra maža, tai dauguma yra pažįstami, bet ir tada mažai kreipiame dėmesio į kaimyną, esame lyg nesuinteresuoti, kaip tas mūsų kaimynas praleido praeitą savaitę, kokie rūpesčiai jį kankino... Be abejo, pasikeitęs gyvenimas automatiškai sumažino bendrijos jausmą. Tik labai neskaitlinguose susirinkimuose galima šiandien pajusti senoviškos apaštališkos dvasios dalelę. Po Šventos Dvasios atsiuntimo, ypatingai Jeruzalėje, buvo kitaip. "Tikinčiųjų būrys turėjo vieną širdį ir vieną sielą". Tas skirsnelis iš mūsų teksto turėtų mus nustebinti. Jo turinys ir reikšmė greičiausia priešinasi tam, ką mes apie žmogų žinome. Mums yra priimtinas tvirtinimas, kad kiekvienas turi savo nuomonę, kiekvienas vadovaujasi savo pažiūra. Tai yra natūralus žmogaus elgesys; juk kiekvienas turi teisę gyventi savo atskiru gyvenimu ir būti nepriklausomas nuo kitų. Bet parašyta "Visas tikinčiųjų būrys turėjo vieną širdį ir vieną tikslą." Kaip tai suprasti? Būkime tikri, kad ir pirmosios bendrijos Jeruzalėje nariai buvo skirtingi žmonės, taip, kaip ir mes šiandien esame. Nebandykime aiškinti, kad pirmieji krikščionys visi vienodai galvojo, taip pat jautė ir turėjo vieną įsitikinimą. Ne, jie

buvo daugumoje vidutiniški žmonės, su savo silpnybėmis, su palinkimu net dvasiniai pulti, nuodėmiauti. Vis tiek jie buvo skirtingi nuo nekrikščionių. Juos jungė ne kiekvienos dienos rūpesčiai, malonumai ir nemalonumai, kasdieniniai dalykai, bet idėja, kurią reprezentavo jų Viešpats Jėzus Kristus ir Išganytojo asmenybė.

Ši bendrystė yra dvasinė jėga. Apaštalas Paulius tai gražiai išreiškė, rašydamas Korintiečiams: "Kas yra Kristuje, yra naujas kūrinys". (2 Kor. 5: 17). Tas naujas kūrinys moka nugalėti visus skirtumus tarp mūsų, net tarp žmonių su priešinga pasaulėžiūra, su kita religine, tautine ir ideologine pažiūra. Žmogus Kristuje stovi virš rasių skirtumo. "Viena širdis, viena siela". Gražiai aprašyta Pauliaus laiške Galatams: "... visi, kurie esate pakrikštyti Kristuje, apsilikote Kristumi. Nebėra nei žydo, nei graiko; nebėra nei vyro, nei moters: visi jūs esate viena Kristuje Jėzuje!" (Galatams 3: 27-28).

Pirmieji krikščionys kasdieniniame gyvenime praktikavo tą vienybę nuostabiu būdu. Jie pritaikydavo ją materialiniams dalykams. Ką jie turėjo, jie nevadino savo nuosavybe, bet jiems visa buvo bendra. Mūsų tekstas rašo: "Kurie turėjo žemės sklypus ar namus, juos parduodavo, gautus pinigus sudėdavo prie apaštalų kojų, ir kiekvienam buvo dalijama, kiek kam reikėjo". (Apaštalų Darbai 4: 34) Daug tyrinėtojų ieškojo atsakymo į tą mums šiandien visiškai svetimą elgseną. . .

. . . Neužmirškime, – žmogus turi prigimtą troškimą turėti nuosavybę. Net galima tvirtinti, toks troškimas yra natūralus ir sveikintinas. Tai yra net mūsų teisė saugoti savo asmeniškumą, mums reikalingus, dalykus. Niekada krikščionišku idealu nebuvo nei eikvotojas, nei sūnus palaidūnas. Bet iš kitos pusės, žmogus nemoka teisingai tvarkyti ir valdyti materialinių vertybių. Beveik visuomet jis yra prie savo turto pririštas ir lengvai tampa jo vergu. Mes suprantame, kad materialiniai dalykai yra mums reikalingi, bet žmogus privalo stovėti virš jų. Viešpats Dievas išreiškė tą tiesą žodžiais: "Viskas privalo žmogui tarnauti, o ne jis jiems." (Mozės knyga, 1: 28) . . .

Tada pirmoji po Kristaus karta parduodavo savo nuosavybę ir atiduodavo pinigus apaštalam, kurie dalijo juos skurstantiems, apleistiesiems. Jie parodė mums, kaip žmonės Jėzuje Kristuje galėjo išlaisvinti save iš materialinės vergystės. Žinoma, tai nereiškia, kad šiandien mes privalome juos pažodžiui sekti ir atsisakyti mūsų turto, bet jų pavyzdys nukreipia mūsų ekonominį pajėgumą padėti artimui. Taigi, supraskime, kad tai yra nelengvas uždavinys. Materialinės vertybės turi savyje kažką iš piktosios dvasios. Piktoji dvasia veikia mumyse ir aplink mus.

Reikia pripažinti, kad kiekvienam iš mūsų gal teks gyvenime susitikti, daugiau negu vieną kartą, su pagunda ne visiškai garbingu būdu praturtėti. Mums, kaip krikščionims, reikia tai pagundai nepasiduoti. Todėl, dar kartą pažvelkime į pirmąjį krikščionių susirinkimą Jeruzalėje. Per Jėzų Kristų, jo nariai turėjo vieną širdį ir vieną sielą, todėl, kad Išganytojas padėjo jiems išvengti pagundos mylėti savo turtą daugiau negu savo artimą.

Tegu ir šio apmąstymo skaitytojai rimtai pagalvoja apie čia iškel- tus klausimus, tegu pirmieji po Šventos Dvasios išliejimo laikai apšildo mus savo spinduliais ir padeda mums teisingai spręsti mūsų dabartines taip painias problemas.

SOLENIZANTĖ HALINA JAKUBĖNAITĖ DILIENĖ

MŪSŲ SPARNŲ redakcija, bendradarbiai ir skaitytojai su ypatingu džiaugsmu sveikina lietuvių Ev. Reformatų Kolegijos Prezidentę kura- torę Haliną Dilienę garbingos 90-ties metų sukakties proga. Ne visiems yra lemta turėti tokius didelius nuopelnus Tėvynei ir Bažnyčiai. Ilgas jos išeitas gyvenimo kelias prasidėjo 1908 m. Biržų ežero pakrantėje, reformatų klebonijoje. Dabartiniu metu ji pastoviai gyvena Amerikoje, kitoje pasaulio pusėje. Kai ji gimė, jos tėvai, Bažnyčios vadovas kun. Prof. Povilas Jakubėnas ir žmona Halina, jau turėjo keliais metais vyresnį sūnų Vladą, vėliau tapusį žymiu muziku-kompozitoriumi. Tai bu- vo carinės Rusijos okupacijos laikai. Pirmojo pasaulinio karo metu vokiečių kariuomenė veržėsi Lietuvon ir šeima, kaip ir daug kitų tautie- čių buvo išvežti į Rusijos gilumą. Laimingai pergyvenę Didžiosios Revo- liucijos baisumus, Jakubėnai grįžo į Biržus 1918 m. vasarą.

Vokiečių kariuomenės likučiai tebeviešpatavo Lietuvoje. Žinodami, kad greitai reikės pasitraukti, jie plėšė gyventojus kiek įmanydami. Bu- vo daug vargstančių žmonių. Anksti vaikystėje Halina pradėjo talkinin- kauti savo Tėvui šalpos darbuose ir bažnytinėje veikloje. Ji mėgo bendra- darbiauti su žmonėmis ir turėjo gabumą rašybai. Su malonumu rašė straipsnius į Tėvo leidžiamą laikraštėlį SĖJĖJAS, ir padėjo vyresniesiems organizuoti svečių priėmimą į pirmuosius bažnytinius sinodus. Tokie vai- kystėje įgyti pomėgiai ir papročiai jos neapleidžia iki šių dienų. Vienas iš svarbiausių jos rūpesčių visada buvo tiesti pagalbos ranką vargstantiems ir kiek galint daugiau padėti savo Ev. Reformatų Bažnyčiai.

Išėjus mokslus Biržų gimnazijoje ir Kauno Vytauto Didžiojo Universitete, Halinai buvo lemta antrąją pusę savo gyvenimo praleisti užsieniuose. Antrojo Pasaulinio Karo metu, Jakubėnų šeima, kaip ir tūkstančiai kitų tautiečių, pasitraukė nuo sovietinio teroro į Vakarų Vokietiją. Vėliau ji su vyru ir trim vaikais pasiekė Ameriką 1951 m. Apsistojo Čikagoje, kur buvo susispietęs didesnis būrys reformatų. Per visą gyvenimą, Halina liko ištikima savo šeimos tradicijoms ir jaunystės idealams. Tai yra didelė dalimi jos nuopelnas, kad bendraminčiams pavyko suorganizuoti Lietuvių Evangelikų Reformatų Bažnyčią Išeivijoje.

Halina talkininkavo savo vyrui, kun. Povilui Diliui†, vėliau Gen. Superintendentui, ir buvo jo dešinioji ranka ypač organizuojant metinius sinodus. Ji aktyviai dalyvavo Bažnyčios vykdomojo organo – Kolegijos – ir taip pat moterų draugijos ir parapijos komiteto darbuose. Nuo pat pradžių (1951 m.) talkininkavo MŪSŲ SPARNAMS. Metų bėgyje žurnalo puslapiuose pasirodė daugybė jos rašytų straipsnių. Nemažiau svarbi jos veikla buvo Bažnyčios atstovavimas tarptautinių organizacijų suvažiavimuose užsienyje. Pirmasis toks išėjimas į pasaulį buvo Anglijoje 1931 m. kur ji atstovavo lietuvių reformatų jaunimą. Vėliau ji buvo atstovė Pasaulio Reformatų suvažiavime Amsterdame, Olandijoje; šimtametiniame tos organizacijos susirinkime Uppsaloje, Švedijoje; Reformacijos Keturių Šimtmečių minėjime Ženevoje, Šveicarijoje ir visoje eilėje kitų. Pažymėtina, kad Halina buvo išrinkta Bažnyčios kuratore 1948 m. pirmame išeivijos sinode, įvykusiame Klein Wittensee, Vokietijoje.

Atsižvelgiant į visa tai, yra visai nenuostabu, kad Halinos devyniasdešimtas gimtadienis bus iškilmingai minimas šių 1998 m. sinode Čikagoje rugsėjo 19–20 dd. Solenizantė yra patiekusi šių eilučių rašytojai visą pluoštą įdomių atsiminimų nuo vaikystės laikų ligi dabarties, ką žadame talpinti sekančiame žurnalo numeryje. Tuo tarpu skaitytojais turės pasitenkinti čia paduotais keliais esminiais faktais iš jos ilgo ir nuotykingo gyvenimo.

- HYP-

SENTIMENTALUS PRISIMINIMAS

Metai bėga kaip vanduo. Ir kuo daugiau metų turi, tuo greičiau, rodos, jie keičiasi – lyg kas stumtų laikrodžio rodyklės pirmyn . . .

Tik vaikystėje nepastebi jų keitimosi. Džiaugiesi ir vasara, ir rudeniu, ir žiema, ir pavasariu. Kiekvienas metų laikas atskleidžia savo stebuklus ir džiaugsmus. Jaunystėje norisi “pastumti” metus, norisi atrodyti suaugusiu. Ir visai negalvoji kad kiekviena praėjusi akimirka nebesugražinama! Tai – pats brangiausias dalykas, nes už jokus pasaulio turtus negali pasukti laiko rato atgal! Nebent, sapnuose, kartais atkartoji praėjusius įvykius, vėl pasijunti vaiku ar jaunuoliu.

Ar tai blogai? Jei gyveni kiekviena akimirka – koks turtingas jautiesi saulėteky – kiek sužinota, pažinta, išgyventa, išjausta!

Buvę greitos ir stiprios kojos, gainioję krepšinio kamuolį, dar ištikimai tarnauja. Tik žingsnis ramus ir lėtas, protingas – kaip ir jų šeiminkė.

Tamsūs plaukai pražydo sidabru – brandos ir išminties žyme.

Laikas paliko raukšleles – parašus praėjusių dienų. Bet akys ir lūpos greitos pražįsti šypsena – nuo menko nieko. Ir juokas, mielas kike nimas, išduoda neramią dūšią, optimistišką natūrą, abejingą širdį.

Rūpestis artimaisiais, pažįstamais, Bažnyčios reikalais neleidžia sėdėti, rankas sudėjus. Kiek daug dar reikia popierių sutvarkyti, raštų parašyti . . .

Užmirštant save ir negalias, pirmiausia klausi kitų – kaip gyveni, kaip jautiesi? Ir randi paguodžiančių žodžių, pažeri skaidrų ir gerą jumorą; ir štai – jau kvatojamės kartu, užmiršę savo skausmus ir rūpesčius. Apkalbos, tušti plepalai – ne Jums. Trumpai ir biržietišškai įvertini “Tikr kiaula”. Ir praskaidrėja sieloje, išsilygina įtampos raukšlės kaktoje, atsileidžia raumenys – lyg saulė būtų išblaškiusi niūrius debesis danguje. Kokia laimė sutikti tokį žmogų gyvenimo kelyje!

Puikūs tėvai, geras auklėjimas, studijos, įdomus gyvenimas kylančios Lietuvos inteligentijos sluogsniuose nepadarė iš Jūsų “šiaudinės ponutės”. Spartietiška, veržli, gyvenimiška natūra nesijautė patogiai “šilkuose ir brokatuose”. Tikras menas, muzika, knygos ir sportas buvo ir tebėra Jūsų interesai. Bažnyčios reikalai ir kronikos, žinių tikslumas, istorinės tiesos – nuolatinis Jūsų rūpestis.

Permainingų laikų bėdos ir vargai, sunkūs darbai nesugniuždė Jūsų laisvos ir išdidžios dvasios. Išlaikėte savo vertę ir tvirtybę, blaiviai pažiūrą į gyvenimą, optimizmą, tikėjimą žmogumi ir meilę jam; kaip ir gamtai, gėlėms, paukšteliams. Kada jus beaplnkysi, visada rasi pilnas

palanges, net stalus, žydinčių gėlių vazonėliais nudėtus. Tai – JŪSŲ ME-
TAI ŽYDI ir skleidžia išmintį, gerumą, šviesą ir šilumą visiems.

Ačiū miela HALINA DILIENE, kad Jūs esate; ir šviesių, turiningų, ilgų
gyvenimo dienų ir metų Jums!!!

A. N. Blauzdžiūnienė – Ballard

* * * *

KUN. DR. E. GERULIS JUBILIATAS

1978 m. birželio 25 d. Čikagoje, 5230 S. Artesian Ave., liet. ev. refor-
matų bažnyčioje Sinodo metu buvo ordinuotas kurt. Eugenius Gerulis
superintendentų kun. P. Dilio ir kun. S. Neimano diakonu. Tai buvo prieš
20 metų. Per šį laikotarpį Jubiliasas buvo aktyvus Dievo tarnystėje, ir
savo šakotoje veikloje be savo Bažnyčios nepamiršo ir bendrai tarp
krikščioniškųjų Bažnyčių populiarinti ekumeninės misijos idealo.

Šia gražia proga mielą Jubiliatą sveikiname ir nuoširdžiai linkime
sveikatos, sėkmės ir Dievo palaimos.

KOLEGIJA ir MŪSŲ SPARNŲ REDAKCIJA

PS. Plačiau apie Jubilato veiklą

žiūr. MS Nr. 77,16 psl.

- * -

ISPŪDŽIAI IŠ LIETUVOS

Jau 9-tą kartą lankau Lietuvą: pirmą kartą Nepriklausomybės laikais (1937–40 m.), paskui sovietų okupacijos (1982 ir 1985) ir nuo 1991 m., "tautos atgimimo" metu. Šiomet teko būti rugsėjo ir spalio mėn. Štai 1997 m. kelionės santrauka:

Dalyvavau Lietuvos Krikščioniško Koledžo Lithuanian Christian College direktorių posėdyje.

Pamokslavau Ev. Reformatų bažnyčiose Biržuose, N. Radviliškyje, Kaune ir Šiauliuose. Taip pat tarnavau pamaldose liuteronams ir baptistams Klaipėdoje.

Skaičiau paskaitas Lietuvos Biblijos Draugijos renginiuose Rokiškyje, Pasvalyje, Pakruojuje ir Joniškyje.

Dėščiau komunikacijos ir Biblijos temas Evangelišrame Biblijos Institute Ginkūnuose (Šiaulių priemiestyje).

Bendravau su studentais, seminaristais, Bažnyčios pareigūnais, giminėmis ir draugais.

Keliavau 6, 000 kilometrų. Dabar kelios pastabos:

KOLEDŽAS:

Yra 500 studentų, tarp jų yra jaunimo iš ev. reformatų parapijų, kurie gauna stipendijas iš Misiijos Presbiterijos ("Mission Presbytery", Texas valstijoje). Santykiai su Lietuvos valdžia gerėja ir koledžas yra pripažintas kaip aukštesnio mokslo įstaiga.

Tarp dėstytojų šiuo metu yra septyni žmonės iš Presbyterijonų bažnyčios. Visuomet ieškoma naujų dėstytojų, mokytojų, profesorių išėjusių į pensiją arba ilgesnių atostogų. Lietuvių kalba kalbantieji labai pageidaujami. Kam įdomu, rašykite:

Lithuanian Christian College
North American Office
7117 Hesslea Crescent
Mt. Lehman, BC V4X 2C2 Canada

Laukiama naujų patalpų. Kainuos virš milijono JAV dolerių.

APLANKYMAS EV. REFORMATŲ PARAPIJŲ:

Nors Biržuose ir N. Radviliškyje kolegija atšaukė parapijų tarybų valdžią ir pirmininkų įgaliojimus, buvo daug narių ir kitų lankytojų dalyvaujančių pamaldose. Senj. kun. P. Čepas vedė pamaldas, yra paskirtas parapijų administratorium. N. Radviliškyje teko matyti naujai įsteigtą senelių prieglaudą, kur priima katalikus ir reformatus.

*Senelių prieglauda N. Radviliškyje skirta katalikams
ir reformatams.*

Kauno ev. reformatų bažnyčios patalpos oficialiai nėra gražintos, nors pamaldos ten laikomos. Bažnyčia yra gražiai narių remontuota.

Šiauliuose reformatai bendrauja su liuteronais. Liuteronų kunigas R. Puikys (buvęs R. katalikų kunigas) puikiai vedė liturgiją.

LIETUVOS BIBLIJOS DRAUGIJA:

Nauja ekumeninė (tarpkonfesinė) Biblijos laida bus atspausdinta Suomijoje ir laukiama 1998 metais. Laida vartoja kunigų A. Rubšio Seno Testamento ir Č. Kavaliausko N. Testamento vertimus, tarpkonfesinės komisijos patikrintus. Bus įvadas į kiekvieną knygą, bet komentarų nebus. "Biblijos Dienų" renginiuose pastebėjau didelį žmonių Šventojo Rašto troškimą.

Vilniuje, Lietuvoje Biblijos Draugija įsteigė Biblijos parodą, senose "Katalikų Pasaulio" patalpose. Ten matyti įvairių senų Biblijos vertimų.

Norintieji daugiau susipažinti su Biblijos Draugijos veikla, teiraukitės sekančiu adresu:

Dr. M. Mikolajūnas, vykdomasis direktorius

Lietuvos Biblijos Draugija

J. Basanavičiaus g. 16/5 – 121

2009 Vilnius, Lithuania

EVANGELIŠKOS BIBLIJOS INSTITUTAS:

Isteigtas 1994 m., Klaipėdoje, Lietuvos Krikščioniško Fondo pastangomis. Nuo 1997 m. studentai mokosi Ginkūnuose (Šiaulių raj.). Instituto tikslas yra padėti pasauliečiams, eiliniams bažnyčių nariams, tapti Kristaus pasekėjais ir ugdyti praktinę krikščionių bendruomenės išraišką ir dvasią. Mokymo programą sudaro įvairūs seminarai, laikomi 3 – 5 dienų laikotarpyje, tinkami dirbantiems žmonėms. Patalpos buvo kolūkio "Kultūros Namai", dabar užbaigti ir atremontuoti. Dėl informacijų rašyti:

Aušra Bučaitė, administratore
Evangeliškas Biblijos institutas
Žeimių 7
5449 Ginkūnai, Šiaulių raj., Lithuania

PASIKALBĖJIMAI – SUSITIKIMAI:

Presbiterijonų stipendijų studentai (reformatai) yra: Gitana Griniūtė (Vilnius) ir Ugnius Baniulevičius (Biržai).

*Koledžo stud. G. Griniūtė
reformatė, Klaipėda*

*Koledžo stud. U. Baniulevičius,
reformatas, Klaipėda*

Seminaristai: Rimas Mikalauskas, Rolandas Švambaris ir Kęstutis Daugirdas (kurs grįžo į Vokietiją prieš mano atvykimą). Visi trys baigia savo studijas 1998 m. ir laukia iššventinimo. Jie visi yra tarnavę parapijoms Lietuvoje. Rimas studijuoja Teologijos Akademijoje Varšuvoje;

Rolandas Evangeliškosios Teologijos Centre Klaipėdoje ir Kęstutis Marburgo universitete Vokietijoje. Rimui kolegija davė leidimą toliau siekti magistro Škotijoje arba JAV. Gitana Gasiūnaitė studijuoja teologiją Prahoje, Čekų Respublikoje, Jono Huso Akademijoje. Džiaugiuos, kad Dievas šaukia jaunimą į savo dirvą.

BAŽNYČIOS REIKALAI:

Senj. kun. Petras Čepas, Biržai.

Nėra paslaptis, kad šiuo metu Lietuvos ev reformatų Bažnyčioje yra pavojingas neramumas. Kalbėjau su "lojalistais" ir opozicijos vadovais. Stengiausi būti neutraliu. Gaila girdėti skundus iš abiejų "stovyklų". Liūdna, kada krikščionys, iš abiejų pusių, kalba aštriai ir nemandagiai.

Šio traipsnio pabaigoje pateikiame šiai nemaloniai problemai spręsti paruoštos ir Kolegijos narių pasirašytos vad. "Varšuvos Deklaracijos" santrauką. Laukiame, kad opozicija prisidės. Tai būtų susitaikymo pradžia.

Mano nuomone, tėvynėje tarp reformatų nėra jokių teologinių arba tikiybinių ginčų. Čia yra tik kova dėl galios, dėl jėgos, dėl Bažnyčios valdžios. Gal tai yra sovietų laikų palikimas. O gal tikras šėtono darbas! Turime visi melstis, kad Viešpats išgydytų savo Bažnyčią!

NETIKĖTAS ATSITIKIMAS:

Vilniuje teko susipažinti su Anoniminiais Alkoholikais. Alkoholiz-

mas Lietuvoje, kaip ir čia, yra baisi ir žiauri liga, kuri kenkia ne tik ligoniui, bet ir visiems šeimos nariams. Dėkoju Dievui, kad Lietuvoje AA ir Alanonai (programa šeimos nariams) gyvuoja ir auga. Yra 34 AA grupės Lietuvoje. Įsigyti jų sąrašą, arba "Dvylika žingsnių ir tradicijų" knygą, rašykite:

Lietuvos AA Tarnybos biuras
P. O. Box 2304
2050 Vilnius, Lithuania

1997m. "Varšuvos Deklaracijos" santrauka

parašytos ten susirinkusių Lietuvos reformatų kolegijos atstovų, bei vokiečių ir lenkų reformatų su WARC (Pasaulio Reformatų Sąjungos) pagalba. Kad tai būtų visų, ir mūsų, priimta!

1. Biblijos pateisinimo žinia

"Visi žmonės yra nusidėję ir stokoja Dievo garbės, o išteisinami dovanai jo malone dėl Kristaus Jėzaus atpirkimo" (Rom. 3, 23+24).

2. Tėvų paliudijimas

Dievas gi pats mums atidarė vartus į savo karalystę. Kaip gailėstingasis Tėvas kviečia jis mus iš paklydimo į tiesų kelią (Jonas Kalvinas, Ženevos Katekizmas, 1537, OS I, 381 ir 382).

Pareiškimas

Dievo žodžių šviesoje ir išiklausyme į mūsų paliudijimą pripažįstame, kad mes prieš Dievą ir savo bendruomenę kalti esame.

Mes suvokiame, kad mes, ne kaip Jėzaus Kristaus bendruomenės nariai, ne taip pasielgėme.

Nepakankamai įtikėję atstovavome evangelijos idėjas.

Ne Dievo žodį, o mūsų nuosavas mintis, požiūrius ir poreikius padarėme savo veiksmų pagrindu.

Mes daug kalbėjome apie laisvę, tačiau retai kada tuom pasinaudojome.

Mes dažnai kvietėme kitus susitaikymui, tačiau patys likome netaikūs.

Mes kritikavome kitus, bet patys nebuvo pasiruošę priimti kritiką.

Kadangi norėjome likti teisūs, tai kaltinome vieni kitus.

Mums trūko drąsos ir pasirengimo vieniems kitus suprasti, žengti žingsnius į susitaikymą ir atleisti.

Mes suvokiame, kad per tokį mūsų elgesį mūsų bendruomenė ir Bažnyčia patyrė didžiulę žalą.

Kartu prašome mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus mūsų kaltės atleidimo.

Tepadedo jis mums naujai pradžiai. Tesutvarko jis mūsų santykius su juo pačiu ir mūsų vienu su kitais ir visais žmonėmis, kuriuos jis mūsų artimaisiais yra padaręs. . . .

1997 m.

TEOLOGIJOS KANDIDATAS RIMAS MIKALAUSKAS AMERIKOJE

Šių 1998 m. pavasarį teologijos kandidatas Rimas Mikalauskas viešėjo J. A. V., aplankė Čikagą, Princetoną ir Texas valstijas.

Balandžio 12 d. Velykų sekmadienį vyko Čikagos lietuvių ev. reformatų pamaldos su Šv. Vakariene jau keletą metų mums svetingą prieglaudą suteikusioje Ziono ev. liuteronų bažnyčioje, Oak Lawn, Čikagos priemiestyje. Šios pamaldos buvo ypatingos tuo, kad jose dalyvavo svečias iš Lietuvos, teologijos studentas Rimas Mikalauskas, kuris šįmet baigia studijas Teologijos Akademijoje Varšuvoje ir laukia ordinacijos. Jis laimėjo WARC (Pasaulio Reformatų Sąjungos) stipendiją ruošti magistro laipsniui Škotijoje.

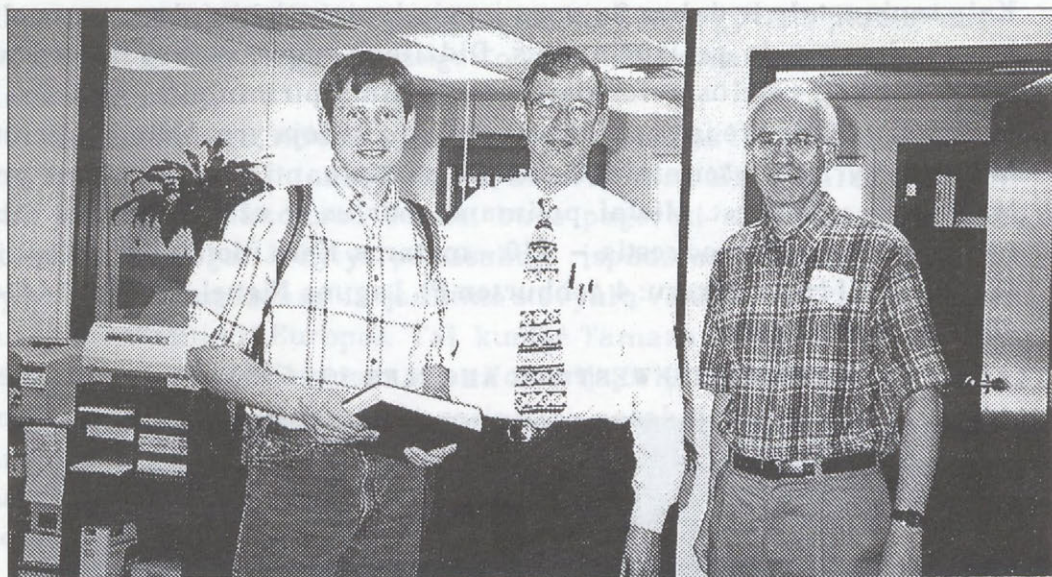

Čikagos liet. ev. reformatų parapijos kun. diak. Erika Dilytė-Brooks laiko Velykų sekmadienio pamaldas asistuojant svečiui iš Lietuvos teol. studentui Rimui Mikalauskui.

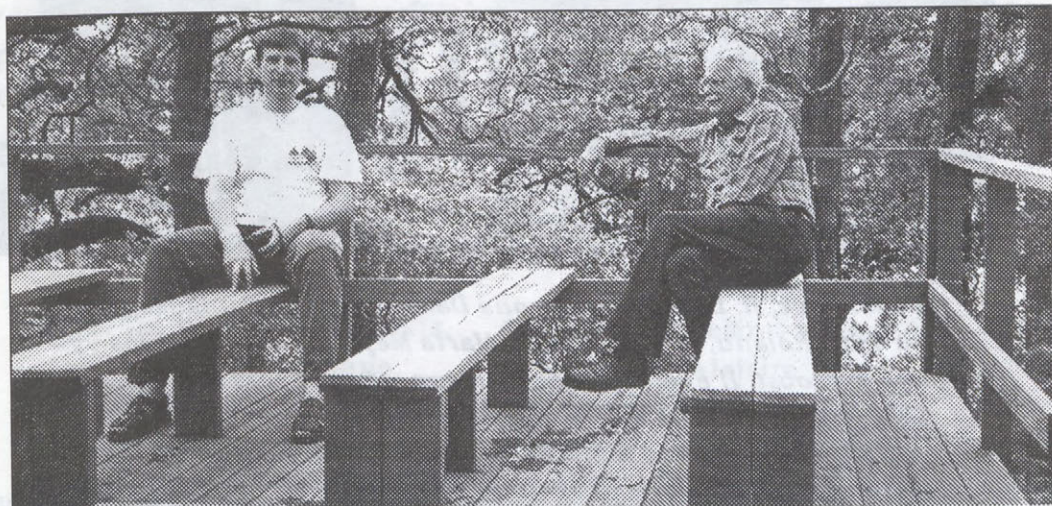
Foto P. Guobužis

Pamaldų metu svečias sakė pamokslą ir asistavo parapijos kun. diak. Erikai D. Brooks. Po pamaldų bažnyčios salėje prie kavutės, jis prisistatė susirinkusiems, trumpai supažindindamas juos ir su savo veiklos planais netolimos ateities perspektyvoje . . .

Čikagoje jis lankė McCormick seminariją, Princetone ir Austine – presbiterijonų seminarijas. Texas valstijoje dalyvavo pamaldose anglų kalba Corpus Christi ir Austino miestuose. Austino seminarijoje dalyvavo jaunimo reikalais seminare. Misijos Presbiterija (“Mission Presbytery”), Texas’e, bendrauja partnerystėje su Lietuvos ev. reformatų Bažnyčia.

Misijos Presbiterijos būstinėje San Antonio mieste. Iš kairės: M. Mikalauskas, Kun. Phineas Washer (tarptautinių reikalų komiteto pirmininkas) ir Teologas Dr. Ralph Graham.

Rimas Mikalauskas su Jonu Gyliu “Girios koplyčioje” John Knox Ranch stovykloje, Texas.

LIETUVIŲ PROTESTANTŲ SAJUNGOS VEIKLA

Kalifornijos evangelikai nutarė jungtis ir veikia nors ir kitu pavadinimu, jau nuo 1950 m. L. P. Sąjungos vardu evangelikų sambūris gyvuoja nuo 1970 m. Tada jos pirmininku buvo kuratorius Dr. M. Devenis. Kaip seniau, taip ir dabar Sąjunga jungia įvairių įsitikinimų evangelikus, jų draugus ir prijaučiančius. Didžiumą narių sudaro liuteronai, bet yra ir keli veiklūs reformatai. Dabartinis pirmininkas yra Dr. P. Švarcas, o sekretorė ir nepailstama reikalų vedėja yra Meta Voveriūtė Lidums. Vyriausia šeimininkė, visada parūpinanti skanias vaišes, yra Marta Mejerytė Probst. Mielai priimame narius ir už Kalifornijos ribų gyvenančius, nario mokestis – \$10.– metams. Kam įdomu – atsiliepkite sekr. M. Lidums adresu: 4 Ashburton Pl. Laguna Niguel, CA 92677-4745 (Tel. (714) 493-5460).

PO PAMALDŲ WEST LOS ANGELES 1996. 03. 17 d.

I eilė: Vysk. H. Dumpys su žmona Dana, Virginija Paulauskiene su vyru Rolanu, gyv. Palmdale, Marta Mejerytė Probst už jos vyras A. Probst. II eilė: Švarcienė Aldona, už jos vyras Dr. P. Švarcas, dukros Kristina Audrė Veitas, Rita. Inž. J. Pauperas. Vida Janušaitytė iš Lietuvos, Meta Voveriūtė-Lidums, jaunoji Variakojienė, Vyt. Glažė, Jonas Voverius, Vilius ir Bronė Variakojai, pora iš Lietuvos. III eilė iš kairės: V. Veitas, Martinas Kregždė, Rita Sakiene.

Foto K. Lidums

L. P. S-ga kelis kart metuose praveda pamaldas ir draugišką subu-
vimą daugiausia švenčių – Velykų, Kalėdų, Reformacijos dienos – me-
tu. Neturint savo kunigo tenka juos kviesti iš toliau. Seniau tai dažniau-
sia būdavo iš Čikagos, Ill., jų tarpe Supt. kun. P. Dilys †, kun. J. Juozu-
paitis ir vysk. H. Dumpys. Dažniausia susirenkame West Los Angeles, St.
Andrews Lutheran Church. Nariai – parapijiečiai gyvena plačiai išsi-
sklaidę, nuo San Diego ir Orange County iki Thousand Oaks šiaurėje ir
Antelope Valley.

Advento proga 1996 m. gruodžio 1 d. pamaldas laikė svečias iš Aus-
tin, Texas, pamokslininkas J. Gylys, amerikietis puikiai kalbąs lietuviš-
kai. Kurt. V. Variakojis su Brone, buvo pagerbti savo 65-tųjų vedybų
sukaktuvių proga. J. Gylys papasakojo išpūdžius iš kelionės Lietuvon,
ypač pasidžiaugdama iš jaunimo stovyklų veiklos. 1997 birželio mėn.
turėjome viešnią iš Europos. Tai kunigė Tamara Kelerytė-Schmitt, ap-
tarnaujanti evangelikų parapijas Vokietijoje. Kartą į mėnesį ji kviečia-
ma į Vilniaus ev. liuteronų parapiją. Jai pasakojant išpūdžius iš kelio-
nių, klausytojus ypač įdomavo Lietuvos bendratikių padėtis. Pažymėti-
na, kad kunigės vyras yra aukšto lygio muzikas ir puikiai pagrojo var-
gonais.

Pamokslininkas J. Gylys atvyko pas mus antrą kartą 1997 m. Refor-
macijos dienos proga spalio 26 d. Jo pamokslas "Ką Kristus reikalauja iš
savo Bažnyčios" išklaustas su dideliu dėmesiu. Gerai vargoninkavo,
jau ne pirmą kartą, Kristina Švarcaitė. Paaiškėjo, kad Lietuvoje yra iš-
versta nemaža gražių giesmių, kaip pav. protestantiškame pasaulyje
pagarsėjusi "Amazing Grace" išversta į lietuvių kalbą (mūsų subuvime
berods pirmą kartą giedota):

1. Malonė Dievo suteikta	3. Nors daug patyriau negandų
Mán vargšui taip didi!	Pavojų ir skausmų
Pražuvęs, aklas aš buvau	Mane ji vedė iki šiol,
Mane surado ji.	Nuves ir lig namų.
2. Tai ji atvėrė man akis,	4. Kaip metų dešimt tūkstančių
Ji priglaudė mane,	Namuos praleisim jau,
Kokia ji tapo man brangi,	Giedosim garbę meilei šiai,
Kaip įtikėjau ja.	Daug amžių ir toliau.

Vėliau mūsų svečias pagiedojo solo, pritardamas sau pianinu. Jo muzi-
kos sugebėjimai padarė visiems gilų išpūdį. Sekė jo platesnis praneši-
mas tik ką grįžus iš devintos kelionės į Lietuvą, kur pradėjo lankytis
jaunystėje dar Nepriklausomybės laikais.

Pasirodė, kad bažnytinė padėtis Lietuvoje nėra džiuginanti. Trūksta vienybės, yra daug skirtingų nuomonių ir net nesantaikų. Ypatingai reformatų Bažnyčioj reiškiasi susiskaldymas ir stoka krikščioniškos meilės. J. Gylys pabrėžė, kad reformatai daugumoje priklauso arba Lietuvos Ev. Reformatų Kolegijai ištikimi "lojalistai" arba kaip sakant "revoliucionieriai" kurie senų normų nenori pripažinti. Negerai, kad reformatai neturi savo laikraščių ar bet kokios spaudos, nors Vilniaus veikėjai žada atgaivinti tarpkariniu laikotarpiu leistą Dr. P. Jakubėno SĖJĖJĄ. Prelegentas sakė, kad Varšuvoje 1997 m. vasarą pasirašyta reformatų "Varšuvos Deklaracija", skatinanti visus į vienybę meilės dvasioje. Dokumentas, pasirašytas WARC (Pasaulio Reformatų Sąjungos) rūpesčiu uoliai platinamas bažnyčiose ir tikimasi, kad sulauks pritirimo parapijiečių tarpe.

Baigiant reikia pridurti, kad pirmą kartą su J. Gyliu pas mus atvyko jo žmona Carolyn, jo pagelbininkė ir dešinioji ranka, kuri daug kartų buvo su juo Lietuvoje. Nors lietuviškai nekalba, bet giliai pamilo Lietuvą ir lietuvius, ypač sutiktus Klaipėdoje jai bemokytojaujant su miesto "Lithuania Christian College". Lauksime tokių mielų svečių ir vėl. Tiesa, tarp kitų įvykių praeityje turėjome ir liūdnas laidotuves. Mirė ištikima parapijietė liuteronė Elzbieta Mejerienė (1915–1997) palaidota gegužės 2 d. Gimė Batakiuose netoli Tauragės ir gyveno JAV virš 50 metų.

50 metų vedybų sukaktis Metai ir Karliui Lidums su dukromis. Kalifornija, 1997 m.

Buvo ir linksmesnių įvykių, kai šventėme vienos laimingos poros 50 metų vedybų sukaktuves. Pietų Kalifornijos gyventojai Meta ir Karolis Lidums padarė džiaugsmo savo draugams ir pažįstamiems, sukviėdami į šaunią puotą 1997 m. rugpiūčio 23 d. Svečių tarpe buvo nemažas būrys ir Liet. Protestantų S-gos narių (Meta jau daug metų yra L. P. S-gos sekretore). "Jaunieji" paliko Tėvynę (Karois - Rygą, Latviją ir Meta - Jurbarką, Lietuvą 1944 m., susipažino tremties stovykloje Vokietijoje ir ten vedė liuteronų bažnyčioje 1947 m. Juos sutuokė ev. reformatų kun. V. Kurnatauskas. Netoli šimto svečių vaišinosi ir šampaną gėrė priėmimo Cypress club patalpose. Pagerbdami tėvus, puotą surengė jų dukros Angela Williams ir Audrey Osendorf su žentais. Sukaktuvių atidarymas buvo pradėtas padėkos malda. Buvo pasakyta daug gražių kalbų ir gauta linkėjimų net iš Naujosios Zelandijos, kur gyvena Karolio sesuo ir anukė. Pažymėtina, kad Karolis gerai kalba lietuviškai. Prie vestuvinio torto buvo garsiai sušukta "Valio!" ir padainuota "Ilgiausių metų!" lietuviškai ir kitomis kalbomis. Ir mes širdingai juos sveikiname!

Kun. Dr. E. Gerulis

POPIEŽIAUS HERBAS

Šių dienų krikščionys, kurie domisi EKUMENIZMU, dažnai klausia: "Ką reiškia popiežiaus Jono Povilo II herbe matomi įvairūs simboliai? Jo herbas pretencingai puošiasi TIARA su TRIMIS KARŪNOMIS! Ant jo skydo matome didžiulę raidę M. Ar ji reiškia žodį MAXIMUS - visų didžiausias?!"

Atsiliepiant į šį klausimą, bandysime popiežiaus herbą apžvelgti. Jei stokosime tikslingumo, reikia tikėtis, broliškai atsilieps istorijos, teologijos ir heraldikos žinovai.

Susipažinkime su popiežiaus KEPURE - MITRA - TIARA - KARŪNA.

Įki 8-to šimtmečio popiežiai tenkinosi kuklia balta KEPURE (phrygian cap). Į šią kepurę nebuvo žvelgiama kaip į karūną (Webster's Third New International Dictionary, p. 1704, Chicago, 1966).

Konstantinas (708-715) buvo pirmasis popiežius, kuris užsidėjo TIARA, papuoštą viena aukso juosta. Taip kuklioji kepurė užbaigė savo erą ir atskleidė vartus į karališką ateitį.

Negana to, po kurio laiko ant šios tiaros buvo uždėta VIENA auksinė karūna. Popiežius Mikalojus I (Nicholas I, 858-867) buvo pirmasis, kuris

pradėjo karūnacija.

DVIEM karūnomis papuošta tiara buvo uždėta ant popiežiaus Mikalojaus II (Nicholas II, 1059–1061) galvos. Kiti šaltiniai nurodo pop. Bonifacą VIII (1294–1303). Tiara buvo pradėta puošti dviem kabančiais KUTAIS.

TRIM karūnomis išpuoštą tiarą pirmasis pradėjo dėvėti popiežius Benediktinas XI (1303–1304) arba Benediktinas XII (1334–1342). Žiūr. Liet. Enc. 31: 149, Boston, 1964).

A) Dabartinio popiežiaus HERBO viršuje matome 38 cm aukščio TIARĄ su TRMIS karūnomis. Jos skelbia, kad popiežius yra KARALIUS DANGAUS, KARALIUS ŽEMĖS ir KARALIUS PRAGARO (žiūr: Hinc Papa triplici corona coronatur tamquam REX COELI, & TERRAE, & INFERNORUM). *)

Popiežius Leonas I (440–461) jau 455 metais rašė: "I hold in my hands the curses of HELL and the benedictus of HEAVEN!" (Frank Shallieu, THE KEYS OF REVELATION, p. 341, Orangeburg, NY, 1993).

Panašiai rašo ir prof. Kurtz: Popiežiaus trys karūnos reiškia jo trigubišką karališką valdžią DANGUJE, ŽEMĖJE ir SKAISTYKLOJE (Kurtz, CHURCH HISTORY, 2: 155, NY ir THE KEYS OF REVELATION, p. 364).

Naujai išrinktam popiežiui ant galvos TIARĄ uždėda kardinolas diakanas ne Šv. Petro bazilikoje prie Dievo Stalo – altoriaus, bet lauke, bazilikos fasadiniame balkone. Kodėl lauke?

Atsakymas: TIARA nėra liturginė apranga. Ji yra popiežiaus tik suvereninės valdžios ženklas. Atliekant liturgines apeigas, popiežius niekada nedėvi TIAROS, bet MITRĄ.

B) MITRA nuo 5-to šimtmečio yra popiežiaus ir vyskupų liturginė galvos apdanga. Jos aukštis apie 20 ar 30 cm. Mitra yra papuošta dviem kaspinais, jų ilgis apie 30 cm. (Liet. Enc. 19: 75–76, Boston, 1959).

C) Ir TIARA puošiasi dviem juostomis – KUTAIS.

D) Šie kutai primena ilgesnę STULOS juostą, dėvimą nuo 4-to šimtmečio. STULA nešiojama ant kaklo, per krūtinę ji nusiledžia iki kelių. Šios juostos plotis nuo 5 iki 10 cm. Šio liturginio apdaro vardas 6-me šimtetyje ORARIUM (lot. os, oris – burna, veidas). Juostos pirminė paskirtis buvo nusišluostyti prakaitą. Nuo 7-to šimtmečio ši juosta pradėta vadinti STULA (gr. stole). Laikui slenkant, ji tapo liturginio apdaro papuošalas, simbolizuojantis kunigystės galia.

E) Toliau matome DU RAKTUS, kurie guli ant dviejų kaspinių – kutų. Tai ženklas, kad DANGAUS ir PRAGARO raktai esą popiežiaus rankose (Mt 16: 19).

F) Herbo apačioje tuos abu raktus jungia VIRVĖ. Tai reiškia, kad popiežiaus galioje yra sprendimas: surišti arba atrišti, pasmerkti arba išteisinti (Mt 18: 18).

G) Ant skydo matome didžiąją raidę M. Ji nesimbolizuoja žodžio MAXIMUS, bet nurodo MARIJOS vardą. Tuo popiežius išreiškia savo aukščiausią pagarbą Jėzaus motinos KULTUI.

H) Popiežiaus herbe dominuoja SKYDAS – tai tikėjimo ir Dievo emblema Ef. 6: 16 ir Pr 15: 1).

I) Šiame herbe matome viso 7 kryžius, įskaitant sukryžiuotus raktus. Šv. Rašte skaičius 7 yra laikomas šventu. Jis simbolizuoja pilnumą, tobulumą, neklaidingumą.

J) Čia herbe yra 4-os Dievo mėgiamos SPALVOS: auksinė, sidabrinė, mėlyna ir raudona (Iš 25: 3-4; 26: 1, 31, 36; 39: 22). Kiekviena spalva reiškia kurią mintį. Dėl spalvų interpretavimo ekumenizmo sąjūdyje ginčų nėra, todėl čia spalvų klausimo nesvarstysime.

Mūsų apmąstymą baikime apaštalo Povilo paraginimu: Ieškodami tiesos, aukime meile KRISTUJE, kuris yra mūsų visų galva! (Ef. 4: 15).

St. Pete Beach, Florida, 1997. X. 7

**) Lucius Ferraris's ECCLESIASTICAL DICTIONARY "ARTIKULUS II: Quoad ea, quae concernunt Papae dignitatem, auctoritatem, seu potestatem, & infallibilitatem. Papa tantae est Dignitatis, & celsitudinis, ut non sit simplex homo, sed quasi Deus, & Vicarius Dei; ... Hinc Papa triplici corona coronatur tamquam REX COELI, & TERRAE, & INFERNORUM. Romae: b Ex typographia Caroli Barbiellini, c 1767."*

LIETUVOS REFORMACIJOS ISTORIJOS IR KULTŪROS DRAUGIJOS III – ASIS SUVAŽIAVIMAS *)

Reformacijos draugija yra pasaulietinė, nekonfesinė, nepolitinė dorovinio bei kultūrinio tobulinimosi organizacija. Ji remiasi reformacijos tradicijomis. Jos tikslas – skleisti reformacijos idėjas, supažindinti su jos istorija bei reikšme lietuvybei, Lietuvos kultūrai, valstybingumui. Negalima pamiršti, kad reformacija XVI–XVII a. Lietuvoje, kaip ir visoje LDK, buvo Europos, o kartu ir atskirų jos tautų kultūrų augimo veiksnys, neaplenkęs ir lietuvių tautos.

Gyvybingas ir neįkainojamas šio sąjūdžio įnašas – tautos savimovės žadinimas per motinos kalbą, lietuvišką raštą, švietimo sistemos kūrimą, plėtojimą.

Reformacija paskatino formuoti visuomenės nuostatas, branginančias toleranciją, demokratiją, didino kultūrų sąveiką Lietuvoje.

Įkurta prieš šešerius metus Draugija išaugo, sutvirtėjo. Veikia skyriai Kaune, Biržuose, Kėdainiuose, Vilniuje. Steigiami Klaipėdoje, Panevėžyje. Džiugina rėmėjų darbai Tauragėje, Jonavoje, Kernavėje, JAV, Vokietijoje ir kt.

Gegužės 2 d. Vilniaus mokytojų namuose įvyko Lietuvos reformacijos ir kultūros draugijos III-čias suvažiavimas. Apie nuveiktus darbus ir ateities planus išsamų pranešimą padarė prof. hab. dr. Sigitas Kregždė. Jis vėl išrinktas trejų metų kadencijai, pavaduotojas – Donatas Balčiauskas ir Vytautas Gocentas.

Papildyta ir atnaujinta draugijos valdyba, į kurią įeina žinomi mokslo ir kultūros darbuotojai: istorikė dr. Ingė Lukšaitė, prof. Arnoldas Piročkinas, prof. Dobilas Kirvelis, dailėtyrininkė Ingrida Korsakaitė, istorininkai muziejininkai Eglė Kuncevičienė, Rimantas Žirgulis ir kt. pasiryžę rimtiems žingsniams. Vienas iš jų – tęsti pradėtą paminklo “XVI–XVII a. reformacijos ir lietuviško rašto pradininkams” pastatymo idėjos įgyvendinimą. 1996 metais Draugijos II-ojo suvažiavimo metu būsimojo paminklo vieta (Reformatų skvere, Vilniuje) pažymėta memorialiniu Lietuvos laukų akmeniu su įrašu

Suvažiavimo programą pajvairino Vilniaus evangelikų reformatų choras “Giesmė”, vadovaujamas Tamaros Blažienės.

*) *Biržiečių žodis*, 1998. 05. 12 d. Nr. 56

PRANAŠAS SAVO NAMUOSE *)

Kunigui senjorui Petruį Čiapui – 75 –ri

Kas atidžiau yra stebėjęs buldozerio darbą ir jo pasekmes galėjo įsitikinti, kad nežiūrint į griaunamąją jėgą, dirbančiųjų pastangas ne visada pasiekiamas pageidaujamas rezultatas. Net sustumdžius keliui sankasą, užasfaltavus, po metų kitų žiūrėk ir prasikala gležni žaluminių daigeliai. Kažkas panašaus ir su ateistiniu darbu tarybiniu laikotarpiu, ne veltui keli dešimtmečiai vadinamu buldozerinio ateizmo metais. Tai ypač pasireiškė Biržuose, kur "buldozerinis ateizmas" kaip viena iš sudėtinių valstybinės politikos dalių, jau buvo vykdomas su toli siekiančiais planais.

... Vasaros estradai, biržiečių pramintai koliziejumi, specialiai vietą parinko šalia evangelikų reformatų bažnyčios šventoriaus. Statė su užmoju: visus pylimus supylė iš grunto, o sieną, kad užstotų raudonų plytų bažnyčios mūrus sukalė iš lentų. Kad laikinai žmonėms nekristų į akis. Laikiniai, nes buvo aišku, jog evangelikų reformatų tikėjimas nyksta. Kelių gal keliolikos metų tereikia, kad reformatai nebeišgalėtų išlaikyti savo pagrindinių maldos namų, ir pravoslavų cerkvės pavyzdžiu, kur įrengtas muziejus, čia būtų puikiausia koncertų salė. Salė ir vasaro estrada, tai kompleksas už kurio sukūrimą vietiniai vadukai galėjo tikėtis medalių ir kitokių pamaloninimų, nes arši antireliginė veikla buvo skatinama aukščiausios valdžios direktyvomis. 1961 m. TSKP XXII suvažiavime visam pasauliui buvo pareikšta, kad SSSR jau perėjusi į "išplėstinės komunistinės visuomenės sukūrimą", o 1980 m. SSSR jau "iš esmės bus sukurta komunistinė visuomenė". (Tarybų Sąjungos kom. part. programa V., 1976. P. 73).

O kai kuriama "komunistinė visuomenė" koks gali būti taikstymasis su religinėmis bendruomenėmis. Ir nesitaikstė. Net iš keturių seminarijų ruošusių katalikų kunigus paliekama vienintelė Kaune su keliskart sumažintu klierikų skaičiumi. (1962 m. – iki 55). Protestantų kilmės jaunuoliams siekti teologijos išsilavinimo išvis galimybių nebuvo. Nes dar 1944. 11. 11 Maskvoje sudaryto VKP (b) biuro vadovas M. Suslovas vos atvykęs į Lietuvą pareiškė, kad didžioji dalis lietuvių, – tai nacionalistai, vokiečių kolaborantai, o tai reiškia, kad galima lietuvius tremti, plėsti, naikinti. Naujasis muravjovas – M. Suslovas įsakė Lietuvos komunistams skubiai įsitraukti į negailestingą kovą prieš "Lietuviškuosius vokiškuosius nacionalistus". (LKP (9b) CK IV plenumas 1944.

12. 27, V., 1945 p. 5). Yra faktų leidžiančių tvirtinti, kad ši kova tebesitęsia iki dabar, Lietuvai atgavus nepriklausomybę.

O iki siekiamos pergalės prieš Bažnyčią, ypač reformatų, antireligininkams atrodė labai netoli. Neturėjo suspėti sutrunyti lentinė siena slėpusi dalį bažnyčios ir ją bus galima nugriauti. Nes iš 6617 buvusių 1939 m. Biržų parapijos parapijiečių, aktyviais bažnyčios nariais dėl įvairių priežasčių tebuvo likę kelios dešimtys. Valdantiešiams pavyko sustabdyti bažnytinių seniūnų, – vieną pagrindinių grandžių jungusių tikinčiųjų mases su bažnyčia veiklą. (Tai neatstatyta iki dabar). Tai, kad 1948 m. Biržuose konfirmavosi virš šimto jaunuolių – valdantiešiams nerimo nekėlė. Jaunimas nuo bažnyčios buvo “atjungiamas” įvairiomis komjaunuoliškomis priemonėmis.

Nesisekė ev. reformatams su kunigais – pagrindiniu tikėjimo kamieniu: 1952 m. sausio pabaigoje pavargusi sustojo plakusi kun. Aleksandro Balčiausko širdis. Vytauto Didžiojo universiteto Evangelikų Teologijos fakulteto auklėtinis buvo energingiausias parapijiečių mėgstamiausias kunigas. Deja, pasimirė vos 45 metų. O buvo pamiltas, gerbiamas.

1968–siais nepagydomų ligų palydovė – mirtis pakerta antrąją eruditą po A. Balčiausko kun. Mykolą Franką. Miršta šis dvasiškis taip pat nesulaukęs senatvės tik 54–rių metų. Po šios netekties visai Lietuvai, kelioms ev. reformatų parapijoms belieka pagarbaus amžiaus dvasiškis Povilas Jašinskas (1889. 08. 19 – 1982. 05. 19).

Kaip vienas iš reikšmingiausių pasiekimų antireliginiame darbe išsklaidant ev. reformatų beendruomenę buvo laikomas Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios generalsuperintendento kun. Adomo Šerno (1884. 05. 13 – 1965. 01. 06) viešas sugniuždymas. Seno ir ligoto žmogaus laišką – atsisakymą nuo religijos, neva pasirašytą 1964. 06. 01 “Tiesa” kažkodėl išspausdino tik rugpjūčio 16 d. O atskira brošiūrėlė A. Šerno “Priešmirtinis laiškas” su “išsamiu” A. Aničiaus komentaru V. Jasiukaitytė bei kitas “Minties” kolektyvas išleido ir 1971 m. pabaigoje, t. y. daugiau kaip po penkerių metų nuo to, kam priskiriama autorystė minties. Šitaip neskubant bet su pasigardžiovimu buvo pilama ateistinė druska į skaudžiausias žaizdas – dvasininkų praradimą.

Arčiau Bažnyčios buvę parapijiečiai be abejo suprato tragišką padėtį, stengėsi surasti mokinių šalia kun. P. Jašinsko. Dar gelbėjo kaimynai latviai, kur antireliginė veikla nebuvo tokia arši: Rygoje veikė dvasininkų mokykla ruošusi žmones pastoraliniam darbui protestantų bažnyčiose. Tačiau ne taip paprasta buvo į tuos kursus patekti. Kas re-

liginei bendruomenei tinkamas kas-ne, sprendė ne patys tikintieji, bet valstybinės institucijos. Jų palaiminimo negavo iš įkalinimo ir tremties vietų grįžęs Povilas Stakionis. Šią valstybinę nuostatą papildė vietiniai gandonešiai, apšaukę žmogų žydšaudžiu, žiauriu kriminaliniu nusikaltėliu ir t. t. Šitaip apdorotas energingas, gyvenimo lamdytas žmogus buvo priverstas mokslus Rygoje nutraukti. Už tokio kursanto parinkimą, rekomendaciją – siuntimų pasirašymą buvo griežtai baramas tuometinis kolegijos pirmininkas Kostas Grundelė. Įvairiomis kitomis “ateistinėmis” priemonėmis nuo pasišventimo dvasininko pareigoms buvo atmušti kiti žmonės.

Nelengva buvo ir Petruui Čepui. Negana, kad jo rvžtą mokyti Rygoje, praktikuoti šalia P. Jašinsko priekabiai varžė įvairaus lygio valstybinėse įstaigose, nepasitenkinimas būsimu kunigu buvo keliamas iš “apačios”. Kokių tik gandų gandelį neprisiklausėme apie “kaimo kriaučiuką”, pasišovusį būti kunigu.

Čepai – seni medeikiečiai. Tai įrodo ir Pelaniškių kapinėse išsaugoti jų protėvių kapai. Gimė, augo broliai dvyniai Medeikių “ulytėlėje”, tarp tokių pat mažžemių gritelninkų, kurių nuo vaikystės gyvenimas nelepino: žiemomis mokslai vietos mokykloje, o vasaromis piemeniavimas, pusberniavimas pas turtingesnius.

Iš “ulytėlės” Jonas Čepas 1944–jų rudenį į kariuomenę buvo išlydėtas. Iš ten ir pranešimai apie jo žūtį atėjo. Artimieji įsitikinę, kad nelėmtis ištikusi Berlyno prieigose. Toks pranešimas iš fronto buvęs. Tą tvirtinęs medeikietis Antanas Taujanskas kartu su Jonu Čepu vienoje kuopoje iki Oderio nužygiavęs. Biržų karinio komisariato karių registracijos knygoje buvo atžymėta, kad Jonas Čepas žuvęs 1945. 01. 25 Klaipėdoje. Šie prieštaringi pranešimai įrodė J. Čepą buvus vienu iš tos milijoninės armijos jaunų vyrų be pėdsako dingusių antrojo pasaulinio karo ugnyje.

Tačiau kai visaip buvo aptarinėjama teologijos studento kandidatura – Petras Čepas politiškai buvo nepažeidžiamas. Ne iš turtingųjų, giminėje miškuose prieš valdžią niekas nekovojo. . .

Tiesioginė ir pagalbinė ateistinė jėga buvo sutelkta į būsimo dvasiškio asmėnybę. Neturintis vidurinio išsilavinimo, darbininkiškos kilmės. – Na, ir turėsite kunigą! – atvirai į akis ir šių eilučių autoriui šaipėsi nesuprasti kodėl prieš protėvių tikėjimą pasisakantys net ev. reformatų kilmės žmonės. Paradoksas, bet antičepinė propaganda buvo tiek stipriai, plačiai varoma, kad tuo patikėjo patys antireligininkai, leidę medeikiečiui studijuoti Rygoje. Gal vylėsi, kad toks “nemokša” tik sukompromituos šį tikėjimą ir tuo pagreitins mūsų Bažnyčios griūtį.

Tai ko nenorėjo-gandonešiai nematė. "Nematė" kiek šimtų kartų per rudens darganą, žiemos speigus dviračiu, motociklu "Java" iš Biržų vidurinės mokyklos naktimis į Medeikius grįždavo P. Čepas.

Nemažos šeimos galva ir maitintojas prabangos kaip samdytis butą Biržuose – neturėjo. Taip kaip vaikystėje pasotinti alkį mokslui, knygoms. Kad reikia šią spragą užpildyti suprato dirbdamas su žemetvarkininkais, tvarkydamas Medeikių pieninės durpyno apyskaitą. Todėl progai pasitaikius – įsigyti vidurinę išsilavinimą šanso nepraleido.

Nelengvai įsigytas vidurinės mokyklos pažymėjimas bei žinios sudarė sąlygas tolimesnėms studijoms. Apie tokius suaugusių mokyklų moksleivius, panoriusius būti agronomais, inžinieriais tuo metu buvo rašomos liaupsinančios apybraižos. Bet kai paaiškėjo, kad medeikietis Petras Čepas sekmadieniais ev. reformatų bažnyčioje Biržuose praktikuojasi šalia kunigo P. Jašinsko, o kas mėnesį trim parom išvažiuoja į Rygą gilinti teorinių žinių, Čepų šeimoje ir bulvės tapo ne visada turimu skanėstu. Vietos kolūkio aktyvistai pasodybinį sklypelį šešių asmenų šeimai sumažino iki 15 arų.

Neskendo maisto produktų pertekliuje ir Ryga. Kad į miesto turgus pritraukus ir Lietuvos kaimiečius, Rygos autotransportininkai organizavo krovinių sunkvežimių pridengtų plonučiu brezentu, pavadintu "taksometrais" maršrutus, kurie ėjo ir per Biržų kraštą. Būtent šie "taksometrai" ir buvo prieinamiausia transporto priemonė dvasinės mokyklos klausytojui. Dienomis patyrusių dėstytojų paskaitos, naktimis, nakvynės pakviestam pas bendramokslius diskusijos pokalbiai teologinėmis ir kitomis temomis. Iš to P. Čepui liko šviesiausi atsiminimai apie buvusius bendrakursius, vėliau tapusiais žinomais dvasininkais.

Trys paros praeidavo akimirksniu. Po to, vėl grįžimas namo. "Taksometru" iki Biržų, geriausiu atveju Parovėjos. Į Medeikius jau gilia naktį pėstute. Visam gyvenimui įsimintina naktis, kai palydovėmis buvo tik godžios žiburiuojančios vilkų akys. Tačiau vilkų būta humaniškesnių už kai kuriuos žmones. Nebeatspėsim kokių triukų būtų sugalvoję antireligininkai, kad sutrukdžius P. Čepo pašventinimą į kunigus, jeigu ne ryžtinga vyskupo K. Toto nuostata. Garbigam svečiui iš Vengrijos, turinčiam tarptautinį pripažinimą nebuvo kaip prieštarauti ir šis evangelikų dvasininkas, talkinant Lietuvos liuteronų vyskupui Jonui Kalvanui pagaliau Petrą Čepą pašventinus į kunigus, nežiūrint kad diakonas pareigas ėjo nuo 1969 metų, ir kaip 1977 metais rašyta Lietuvos Evangelikų Bažnyčios kalendoriuje tebesitobulino Akademiniuose Teologijos kursuose Rygoje.

Tačiau didžiausias mokytojas buvo gyvenimas. Darbas sudėtingoje situacijoje. Dabar, kai išslaptinti slapčiausi ir tuo metu buvę dokumentai, galima suvokti aplinkybes, kuriomis veikė visų konfesijų bendruomenės. Štai dvylikos puslapių slėptoje informacijoje "apie religijos ir bažnyčios padėtį Lietuvos TSR 1984 m. sausio 1 dienai" skyrelyje "Liu-teronų ir reformatų bažnyčia" smulkiausiai suskaičiuota viskas. "Penkias reformatų bendruomenes aptarnauja 1 dvasininkas ir joms formaliai vadovauja 1982 m. išrinkta konsistorija Biržuose.

Maldos namuose pakrikštyta 20 naujagimių, sutuokta 10 porų, įvyko 35 laidotuvės. Bendruomenė turėjo 7,2 tūkst. rb. pajamų".

Paskutinio šio dokumento skyrelyje "Kultų įstatymų laikymosi kontrolės komisijų veikla 1983 metais" nurodyta, kad ši Biržų rajono komisija tarp tų, kurios daug dėmesio skyrė pamokslų paklausymui ir užrašymui, atsiuntė nemažą pamokslų ištraukų...

Pasirašė šią informaciją Tarybos įgaliotinis P. Anilionis. Vienas iš egzempliorių saugomas LKBK. T. 8 P 458-470. Iš to, dabar matome, kad konsistorija vadovavo tik formaliai, buvo kas seka kiekvienas krikščionys, laidotuves, skaičiuoja rublius, ir bene svarbiausia - užrašinėja kunigų žodžius, siunčia "aukščiau", tiems kurie sprendžia, kaip tvarkytis tikinčiųjų bendruomenėms.

Štai tokiomis aplinkybėmis, kai antireligininkai lyg su buldozeriu visose konfesijose viską lygino tik pagal savo moralę ir nuostatas, su tvirtu kaimiečio charakteriu penkias ev. reformatų bendruomenes ir aptarnavo "1 dvasininkas" gerb. senjoras kun. Petras Čepas, 1996 m. rugsėjo 19 d. atšventęs garbingą 75-rių metų sukaktį.

Nelengva buvo prasimušti į dvasininkus. Dar sudėtingiau išsilaikyti. Be "globos" iš "viršaus", netruko intrigų pačiose tikinčiųjų bendruomenėse.

1970 m. Čikagoje leidžiamas žurnalas "Mūsų sparnai" išspausdino trumpą informaciją "1969 m. ev. reformatai susilaukė dvasininkų skaičiaus papildymo (...) diakono pareigoms skirtas ir jas sėkmingai eina Petras Čepas" (Nr. 29 P. 86). Po keliolikos metų tas pats žurnalas informuos skaitytojus, kad Biržuose jau dirba jaunas kunigas... Buvęs kunigas iš darbo pasitraukė (1984. Nr. 56 P. 85).

"Pasitraukė", "buvo išmestas", "pabėgo" - tokiomis bei panašiomis sąvokomis tebespekuliuojama ir dabar.

Nors dvasininko pareigų ir atsakomybės niekada nebuvo atsisakęs. O šimtai parapijiečių širdyse ir praktiniame gyvenime P. Čepą per šiuos sudėtingus dešimtmečius laiko vieninteliu savu kunigu. Gerbia už tai, kad į Bažnyčią atėjo sunkiausiomis aplinkybėmis, neišpuiko, nesu-

sikompromitavo susigundęs medžiaginėmis vertybėmis. Atsidavimu bažnytinei veiklai sugriovė nuostatą "pranašu savo namuose nebūsi". Jis tokiu tapo!

Pasakojimas apie senjorą kunigą Petrą Čepą nebūtų išsamus nepaminėjus jo gimtojo Medeikių kaimo kuriame būsimasis dvasiškis gimė, augo ekumeninėje aplinkoje. Tarp medeikiečių nebūdavo religinės konfrontacijos. Kaimynystėje gyvenantys babtistai, katalikai, ev. reformatai talkindavo vieni kitiems ūkio darbuose, nesibraudami į dvasinį gyvenimą. Malonu pastebėti, kad šią gražią savybę kun. P. Čepas iš vaikystės išsaugojo iki pagarbaus amžiaus. Tačiau jam, kaip ir šimtams Biržų krašto žmonių nepriimtinas lietuviškas ir iš kitų šalių prievarta brukamas "tikėjimų susiliejimas" kai į tradicinių tikėjimų bendruomenes atėję žmonės tvarkosi pagal savo sampratą.

Net dabar, minint gerb. senjoro kun. Petro Čepo 75-tį tenka išklaisyti priekaištų, kad pernelyg sureikšminu jo asmenybę. Nesidrovi "kritikai" išskaičiuoti tikrų ir tariamų jo neigiamų bruožų. Į tai atsakau paklausimu: kaip įsivaizduojate Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios raidą pastaraisiais dešimtmečiais jeigu į ją kaip dvasininkas beveik prieš trisdešimt metų nebūtų atėjęs medeikietis Petras Čepas?

Biržai, 1996, rugsėjis

**) Iš ciklo "Mano tėviškė – Parovėjos seniūnija"*

Dr. Edmundas Remys

AMIŠAI AMERIKOJE

(Pabaiga)

Persekioti Europoje dėl jų tikybos, Amišai, menonitai ir hutėritai surado tikybos laisvę ir užtenkamai žemės Šiaurės Amerikoje, įkurdami sau naują gyvenimą pagrįstą krikščionišku paklusnumu, tikėjimu į Dievą, šeima, tradicija ir sunkiu darbu. Amerikoje jie rado laisvę praktikuoti savo religiją.

Nuo reformacijos laikų Amišų bendruomenė išlaikė savo religiją, papročius ir gyvenimo stilių iki mūsų laikų nepaisant visokių socialinių ir kultūrinių spaudimų. Anabaptistų tikyba yra vis dar tikėjimo pagrindas, išlaikytas jų dabartinių palikuonių Amerikoje ir Kanadoje.

Amišų, menonitų ir huteritų protėviai buvo šveicarų ūkininkai iš Berno kantono. Pagal Kristaus mokslą jie stsisakė tarnauti kariuomenėje, duoti civilinę priesaiką ir reikalavo, kad žmonės būtų krikštijami jau subrendę. Įkurta valstybinė bažnyčia žiūrėjo į juos kaip į priešus, kaip į mirtinį pavojų ir persekiojimai varė juos į įvairias Europos sritis, visur ieškančius ramybės, laisvės ir daugiau žemės. Nerasdami niekur prieglaudos, jie išvyko į Šiaurės Ameriką.

Be abejo Amišų protėvių tikėjimas, pamaldumas ir pergyvenimai paliko gilius pėdsakus ir suformavo Amišų galvojimą iki šių dienų. Jų tikiybė bendruomenė Amerikoje yra stipriai veikianti ir auganti religinė grupė. Amišai teikia didelę reikšmę būti Kristaus pasekėjais ir išreikšti savo tikiybą ir vertybę kasdieniniame gyvenime. Paklusnumas, kuklumas, taupumas bei paprastumas yra didžiausios dorybės. Jie ir šiandien save laiko paklusniais Dievo vaikais, atsiskyrę nuo blogo, nuodėmingo pasaulio.

Šiandien galima rasti apie 660 parapijų, paplitusių per 20 JAV-bes ir Ontarijos provinciją Kanadoje. Amišų gyventojų skaičius sudaro apie 135, 000 tūk. vyrų, moterų ir vaikų. Kas 20 metų Amišų gyventojai padvigubėja.

Lancaster apygarda Pensylvanijoje yra seniausia ir tirščiausia Amišų apgyvendinta kolonija, įsikurusi 1760 m. Ši kolonija turi 77 parapijas. Didžiausia kolonija randasi Holmes apygardoje Ohio valstijoje turinti 113 parapijų. Konservatyviausi Amišai vadinasi Swartzentruber Amišai Ohio valstijoje ir Nebraska Amišai Pensylvanijoje. Tie Amišai turintys laisvesnių pažiūrų, ypač kas liečia žemdirbystės technologiją, gyvena Iowa ir Kansas valstijose. Taip vadinami Wenger menonitai yra didžiausia konservatyvių menonitų grupė. Jų gyventojų skaičius yra maždaug 47, 000 tūk. Menonitų grupės randasi Waterloo Ontarijoje bei Virginijoje, New Yorke ir Indianoje. Didesnioji dalis huteritų emigravo iš Rusijos į Ameriką ir apsigyveno Pietų Dakotoje. Šiandien gyvena taip pat Minnesotoje, Montanoje, Washingtone ir Kanadoje – Manitoboje, Albertoje ir Saskatchewanoje. Jų kolonijos tipiškai susideda iš tarp 100 ir 150 žmonių. Šiaurės Amerikoje gyvena apie 40, 000 tūk. huteritų.

Amišų Religija:

Amišai tiki, kad Dievas juos pašaukė gyventi tikinčiųjų gyvenimą atskirai nuo kitų žmonių – taip vadinami "English". Be tokio stipraus krikščioniško įsitikinimo, Amišai jau seniai būtų išnykę. Amišai neturi bažnytinių pastatų. Pamaldos vyksta jų namuose. Kas antrąjį sekma-

dienį jie susirenka viens pas kitą pamaldoms. Namai pastatyti taip, kad atskirus kambarius galima atidaryti tam, kad sutalpinti visus lankytojus. Būdinga jų pamaldose yra ilgi pamokslai, liudijimai ("Zeugniss"), taikos pasibučiavimas ir kojų plovimas. Pačios apeigos tęsiasi tipingai keturias valandas. Vyrai sėdi viename kambaryje o moterys kitame. Dažniausiai kunigas stovi tarpduryje, kad galėtų kalbėti vienai grupei ir po to kitai. Pamaldos lieka svarbiausias vienybės ryšys tarp Amišų.

Amišų sodyba

Savo pamaldose Amišai naudoja giesmių knygą "Ausbund"; šitas seniausias protestantų giesmynas susideda iš kankinių dainų ir giesmių, parašytų europiečių anabaptistų 16-tame šimtmetyje.

Amišai negarbina gamtos, bet jie tiki, kad yra lengviau būti krikščioniu kaimiškėje aplinkumoje – arti gamtos. Amišai laikomi gerai, darbščiais ūkininkais bei darbininkais. Darbas yra malonus ir naudingas; darbštumas yra garbė Dievui.

Palyginus su kitomis religinėmis grupėmis kurios palaiko privačias mokyklas, Amišai nemokina religijos mokykloje. Čia kas rytą skaitoma Biblija ir kartojama Tėve Mūsų. Biblijos mokymas ir tikybos aiškiniškai yra tėvų pareiga.

Pats įtakingiausias asmuo kiekvienoje bendruomenėje yra vyskupas. Kiekvienas vyskupas atsakingas dvejom bendruomenėm. Jo autoritetas nepaprastai didelis. Jis išsprendžia visus tikybinius klausimus ir ginčus. Kunigai rūpinasi tikinčiųjų dvasios reikalais. Amišų tikėjimo pagrindas yra Šventasis Raštas. Vokiečių kalbos Biblija suvaidina labai

didelį vaidmenį jų apeigose. Ji pamaldose skaitoma ir plačiai cituojama. Laikydami save Dievo išrinktais žmonėmis bei tikinčia mažuma, Amišai tiki, kad turi gyventi atsiskyrę nuo pasaulio. Tikrai tikintis žmogus neturi grupuotis su netikinčiais.

Vokiečių Kalba:

Kada Amišai tarp savęs kalba, vartoja jų protėvių kalbą – šveicarų ir pietų vokiečių tarmę. Jie ugdo šį dialektą kaip jų tikybos ir bendruomenės kalbą. Tarmė yra daugiau panaši į vokiečių kalbą, kuri buvo kalbama prieš 200 metų negu ką išgirstumėm šiandieną Šveicarijoje arba Vokietijoje. Šita vokiečių kalba yra pirmoji kalba, kurią vaikai išmoksta namuose. Tik mokykloje pradeda mokytis anglų kalbos. Čia vaikai išmoksta skaityti ir rašyti angliškai, ir būdami 5-toje ar 6-toje klasėje jau gerokai kalba dviem kalbom. Tačiau huteritų kolonijose anglų kalba dėstoma anglų kalbos mokykloje, o vokiškai – vokiečių mokyklose.

Yra dar trečioji kalba, kuri yra svarbi tikybai. Šita kalba vadinama “Hochdeutsch” – Biblijos kalba. Dauguma Amišų gali skaityti ir suprasti Bibliją. Bet “Hochdeutsch” nėra šnekamoji kalba, ją tik vartoja pamaldose. Vaikai išmoksta šią kalbą namie kartu su religinėmis pamokomis. Huteritų vaikai tačiau mokosi šią tarmę mokykloje. “Hochdeutsch” Amišam primina anabaptistų tradiciją ir jų pačių tradicijų išsivystymą bei kankinių aukas.

Bendruomenės Tvarka bei Taisyklės:

Griežta tvarka, drausmė ir disciplina svarbūs tikėjimo pagrindai. Apranga, kaip ir kiti Amišų visuomenės reiškiniai, yra griežtai bendruomenės nustatyta. Amišai gyvena pagal jiems nustatytą “Ordnung”. Tai yra tradicinis elgsenos ir disciplinos kodeksas, seniūnų surinktos, užrašytos ir visų Amišų priimtoms taisyklės, normos ir nurodymai. “Ordnung” nustato kaip reikia tinkamai apsirengti, elgtis ir geriausiai išspręsti visas problemas. Kodeksas yra svarbus nes jis nustato ką galima daryti ar ko negalima. Pavyzdžiui visi Amišų vyrai nešioja barzdas, bet niekas negali turėti televizoriaus. Visas gyvenimas yra reguliuojamas šito disciplinos kodekso.

Mokyklos ir Auklėjimas:

“Vieno kambario” mokykloje vaikai išmoksta skaityti, rašyti, aritmetiką ir anglų kalbą. Mokyklos turi tik po vieną mokytoją visoms aš-

tuonioms klasėms. Dažnai jaunos, netekėjusios moterys turinčios tik pradžios mokyklos išsilavinimą mokina vaikus. Moksleiviai, baigę aštuntąją klasę, verčiasi žemės darbu arba mokinasi kokio nors amato. Kai vaikai sueina 15-ka ar 16-ka metų jie tada yra apkrikštyti ir įstoja į Amišų bendruomenę. Tėvai įsipareigoja tol auklėti vaikus, kol jie baigs mokyklą ir taps bendrijos nariais.

Mokyklose naudojami vadovėliai, išspausdinti pačių Amišų leidyklų, akcentuoja kuklumo, teisingumo, gerumo ir tvarkos dorybę. Skaitymo medžiaga yra apribota. Išskyrus Biblijos ir religinių bei istorinių temų, Amišai reguliariai skaito periodinius leidinius, tarp kitko – "The Diary", "Family Life", "Young Companion" (jaunimui), "Blackboard Bulletin" (mokytojams), "The Budget" ir "Die Botschaft" (pranešimas).

Vaikai

Žemdirbystė ir Amatai:

Amišų namai ir ūkiai neturi sudėtingų techninių mechanizmų bei mašinų. Jie nevalo elektros, vamzdinių dujų ar vandentiekio, bet naudoja vėjo, vandens ir garo jėgą, taip pat arklius, mulus ir garinius traktorius. Transporto įrenginiai bei mašinos neturi guminių ratų. Ūkininkai augina tabaką, kukurūzus, vasarinę šieną, kviečius, miežius, moliūgus bei visokias daržoves ir vaisius. Amišai priims naujus išradimus ar įrankius tik tai jeigu jie nepakeis gyvenimo stilių ir negrasins bendruomenei ir jos "Ordnung". Šiandien beveik visi Amišai naudoja melžimo mašinas nes kitaip pieninės negalėtų išsilaikyti.

Nepaisant to, kad labai daug Amišų verčiasi žemdirbyste, kiti užsidirba pragyvenimui pasirinkę kokį nors verslą: gamina vežimėlius, baldus, odinius ir medžiaginius aptraukalus baldams, įvairiausių me-

džio dirbinius, audeklus; kiti dirba kalvio amatu arba turi savo biznes – pavydžiui liejyklas, parduotuves, spaustuves ir prekyvietes.

Kiti įsitikinimai ir papročiai:

Vestuvių dieną jaunikis pradeda auginti barzdą ir nešios ją visą gyvenimą; Amišai nesiklauso muzikos, neina į kinas ar į spektaklius; negeria alkoholinių gėrimų, nelošia kortomis ir nedalyvauja loterijoje; kai kurie Amišai rūko; namuose nematyti nei užuolaidų, nei papuošimų; nesileidžia fotografuotis ir atsisako pirkti gyvybės draudimą ir priimti socialinę paramą. Centras šeimyninio gyvenimo yra virtuvė. Virtuvės stalas turi būti užtenkamai didelis, kad būtų vietos visiems. Tipinga Amišų šeima turi bent šešis vaikus. Kelios kartos ir net kartais dvi ar trys šeimynos gyvena toje pačioje sodyboje. Amišų lengvo vežimėlio standartinė spalva yra pilka, bet taip pat yra juodų ir geltonų. Vežimėliai yra jų pačių meistrų gaminami ir kainuoja maždaug 3,000 dolerių. Amišų drabužiai išreiškia paprastumą ir paklusnumą bendruomenės tvarkai. Jie tiki, kad yra jų pareiga turėti gerus santykius su kaimynais; jie nedelsia paprašyti pagalbos ir mielai sumoka už medicinos ir ligoninės paslaugas. Amišai gerbia Dievo įstatymus ir tiki, kad tvarka atneša vienybę ir pasitenkinimą.

..oo00()00oo..

Kostas Grundelė

APIE LIETUVOS EV. REFORMATŲ BAŽNYČIOS SINODŲ KURATORIUS

I. Įvadas

Lietuvos ev. reformatų pirmąją parapiją Vilniuje įsteigė kunigaikštis Mikalojus Radvila Juodasis 1553 m. gruodžio 2 d. Jos pirmieji maldų namai buvo jo rūmuose Lukiškėse. Pirmasis Lietuvos Ev. reformatų Bažnyčios Sinodas, M. Radvilai reikalaujant, jo rūmų pamokslininko Simono Zacijaus buvo sušauktas 1557 m. gruodžio 14 d. Vilniuje.

Dėl žiaurių Lietuvos Ev. reformatų Bažnyčios persekiojimų ir bažnytinių pastatų naikinimo, nuo jos įsikūrimo pradžios ligi 1611-tų metų jokių bažnytinių dokumentų neišliko, nes visi jie žuvo persekiojimų ugnyje.

1636 metais Sinodas pradeda rinkti iš pasidarbavusių tikėjimui asmenų Bažnyčios globėjus – kuratorius, kurie nuo jų išrinkimo dier.os tampa pilnateisiais Sinodo nariais iki jų gyvos galvos. Taip bent jau rašė 1933 m. gruodžio mėn. “Mūsų Žodis“ Nr. 3–4 71 psl.

Pilno tokių kuratorių sąrašo iš vis nėra tekę matyti, apie jų buvusių išrinkimus galima rasti tik Sinodų memorialų ir kanonų knygoje, bet ir tokių knygų nežinau ar ankstesnių metų yra dar kur nors išlikę, į Biržus buvo atgabenta tik nuo 1751–1918 metų tokių knygų nuorašai. Pas mane dar liko Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios Sinodų memorialų 1919–1957 metų nuorašas ir atsitiktinai rastas trumpas Bažnyčios kuratorių sąrašėlis. Atydžiau pažiūrėjus į tą sąrašėlį, krito į akis, kad jis toli gražu ne pilnas, kad tų Bažnyčios kuratorių turėjo būti žymiai daugiau, todėl ir nutariau pasitikrinti po memorialų nuorašus, nors jų kokybė kai kur ir kelia abejonių. Gaila, kad juose pateikta labai mažai žinių apie tuos buvusius mūsų Bažnyčios kuratorius. Tiek apie juos teži-
nant, tolesnės duomenų paieškos yra neįmanomos, nes tokių, turinčių bendrą vardą ir pavardę kuratorių, pasirodo, kad yra buvę ne taip jau mažai.

II. Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios Sinodo kuratoriai *)

1. Ajutis Martynas, 1920 m., Smaliečiai, ūkininkas, gim. 1861.
2. Aukštuolis Jonas, 1921 m., diplomatas, publicistas
3. Bružas Krisius, 1878. 3. 3. – 1973. 11. 6. Klausučiai, ūkininkas
4. Bružas Jonas, 1923 m., Biržų gimnazijos mokytojas, 1891. 10. 25. – 1962
5. Bružas Petras, 1937 m., Varniūnų pr. mokyklos vedėjas, 1905. 9. 17 – 1992. 12. 3.
6. Dagys Jonas, 1919 m., Kėdainių Valst. banko direktorius
7. Dagys Krisius, 1920 m., Kuginių km., ūkininkas
8. Dagys Petras, 1920 m., Ivoniškio vienk. savininkas
9. Dagys Povilas, 1933 m., Kaune "Lietūkio" direktorius
10. Dagys Jonas, 1923 m., Kėdainių Liet. prekybos ir pramonės b-ko dir.
11. Devenis Mykolas, 1930 m., Leonpolio dv. sav., 1891. 5. 1 – 1978. 5. 28.
12. Devenis Petras, 1923 m.
13. Dilys Jonas, 1920 m., Biržų gimn. mokytojas, 1887. 6. 23 – 1973. 2. 25.
14. Dilys Martynas, 1920 m., akcizo vyr. kontrolierius, mirė 1925. 3. 3.
15. Dilys Jokūbas, 1921 m., Svidžių km., ūkininkas
16. Drevinskas Petras, 1922 m., N. Radviliškio pr. mokyklos vedėjas
17. Dubra Petras, 1937 m., Druseikių pr. mokyklos vedėjas, 1900. 11. 30 – 1964. 10. 21.
18. Dučinskas Juozas, 1921 m., Kauno pašto tech. skyriaus viršininkas
19. Grybė Baltras, 1920 m., Šiaulių gimnazijos mokytojas, g. 1882. 5. 7.
20. Grybė Vilius, 1920 m., Biržų gimn. dir. 1883. 1. 21 – 1953. 12. 8.
21. Gružauskas Jokūbas, 1923 m., Montviliškio dvaro savininkas
22. Gružauskas Oskaras, 1920 m., karininkas (kapitonas)

23. Gružasuskas Boleslovas, mirė 1922 m.
24. Prof. dr. Good, 1922 m., garbės krt. iš JAV
25. Yčas Jonas, 1919 m., Kauno univ.prof., buv. švietimo ministras
1880. 7. 21 – 1931. 12. 17.
26. Yčas Martynas, 1919 m., teisininkas, buv. finansų ministras,
1885. 11. 13 – 1941. 4. 5.
27. Yčienė Hipatija Julija, 1922 m., 1893 – 1987. 11. 9.
28. Yčienė Ona, 1926 m.
29. Jakubėnienė Halina, 1933 m., gen. superintendente P. Jakubėno žmo-
na
30. Jakubėnas Vladas, 1939 m., prof. komp., 1904. 5. 15 – 1976. 12. 13.
31. Jakubonis Jurgis, 1938 m., Tauragės gimn. dir. 1900. 5. 15 – 1975. 3. 29
32. Jašinskas Povilas, 1920 m., Melaišių km., kunigas,
1889. 8. 19 – 1982. 5. 19.
33. Jašinskas Martynas, 1926 m., Dubriškių vk. sav.
34. Jašinskas Mykolas, 1930 m., pulk., Rokiškio karo komendantas,
gim. 1890. 3. 21.
35. Karaša Jurgis, 1936 m., Šiaulių pašto vyr. mechanikas,
1890. 4. 20 – 1967. 7. 24.
36. Karosas Petras, 1937 m., Vilniaus bažnytinio turto administratorius,
1873. 1. 2 – 1954.
37. Karosaitė Natalija, 1939 m., Irdoniškio pr. mokyklos mokytoja,
gim. 1880. 10. 23.
38. Kiškis Jonas, 1926 m., Lietuvos banko tarnautojas
39. Kliuksinas Karolis, 1921 m., Panevėžio gimn. vice direktorius,
Švobiškis, 1883. 3. 13 – 1937. 4. 6.
40. Klybas Povilas, 1920 m., Biržų m. burmistras, 1874.5. 15 – 1966. 12. 19
41. Klybas Martynas, 1921 m., Kėdainių apskr. taikos teisėjas
42. Klybas Petras, 1930 m., Pakeburiškio ūkin. 1874. 8. 23 – 1967. 11. 19.
43. Klusis Vladas, 1936 m., Pasvalio gimn. direktorius, g. 1900. 10. 2.
44. Kraniauskas Petras, 1930 m., Tauragės žem. ūkio tvark. padėjėjas,
g. 1893. 6. 9.
45. Kregždė Petras, 1920 m., Žemės ūkio b-ko dir. 1894. 1. 2 – 1947. 4. 22.
46. Kregždė Konstantinas, 1924 m., Seimo narys, Jukniškio dv. sav.
47. Kregždė Martynas, 1925 m., Panevėžio policijos viršininkas
48. Kregždė Petras, 1932 m., Beržinių ūkininkas, g. 1865. 3. 30.
49. Krikščikas Adolfas, 1937 m., Gerultiškio pr. mokykl. ved., g. 1904. 5. 1
50. Krisiukėnas Andriejus, 1921 m., Ukmergės mokesčių inspektorius,
1873 – 1961.

51. Kuginys Jokūbas, 1932 m., Biržų pašto tarnautojas, g. 1893. 6. 26.
52. Kutra Jurgis, 1920 m., Biržų gimnazijos vicedirektorius
53. Kutra Adomas, 1921 m., Apušinės vienk. savininkas
54. Macys Gabrieliūs, 1933 m., Kauno prekybininkas
55. Mackevičius Zigmantas, 1921 m., Biržų dvaro savininkas
56. Mažuika Martynas, 1922 m., Biržų apskr. valdybos narys, alaus bra-
voro direktorius, "Biržų žinių" redakt. 1889. 11. 4 – 1944. 10. 24.
57. Mažuikienė Felicija, 1933 m., muzikos ir vok. kalbos mokytoja,
1884. 9. 5 – 1983. 2. 5.
58. Mekas Jonas, 1933 m., Biržų žemės ūkio koop. sk. ved. g. 1897. 1. 2
59. Mikelėnas Jokūbas, 1920 m., gyd. chirurgas, Biržų apskr. ligoninės
vedėjas, 1885. 7. 21 – 1966. 4. 19.
60. Mikelėnienė Ona, 1926 m., Biržų gimnazijos mokytoja
61. Mikelėnas Jokūbas, 1931 m., Peikštenių ūkininkas, g. 1852. 2. 22.
62. Mikševičius Vitoldas, mirė 1919. 11. 10.
63. Nastopka Stanislovas, 1920 m., gen. leitenantas, Rinkuškių,
1881. 6. 19 – 1938. 10. 19.
64. Nastopka Petras, 1921., prof. veter. docentas, Rinkuškių,
1871. 6. 10 – 1949. 3. 14.
65. Nastopka Martynas, 1922 m., matin. kultūrtechnikas, akc. bendrovės
"Agaras" direktorius, 1879. 3. 28 – 1963. 10. 23.
66. Nastopkienė Elena, 1933 m., Biržų gimn. svetimų kalbų mokytoja,
1876. 2. 3 – 1949. 5. 9.
67. Neimanas Konstantas, 1923 m., akcizo kontrolierius
68. Ostachevičius Antanas, 1922 m., Savitiškio dvaro savininkas
69. Pečkauskas Balis, 1937 m., Šiaulių teismo teisėjas
70. Petronis Jurgis, 1932 m., geležinkelio tarnautojas, mirė 1933. 8. 27.
71. Plepys Jokūbas, 1920 m., Kr. aps. sanit. skyr. vyr. buhalt., g. 1884. 4. 8.
72. Plepys Jonas, 1922 m., prof., gimnazijos direktorius
73. Plepys Jonas, 1922 m., Biržų apskr. valdybos pirmininkas
74. Plepys Mykolas, 1924 m., Biržų pašto viršininkas,
1891. 11. 4 – 1969. 12. 25.
75. Plepys Petras, 1926 m. Biržų akcizo kontrolierius, g. 1872. 12. 14
76. Puodžiūnas Jonas, 1920 m., Alytus, gydytojas, g. 1891. 4. 5.
77. Puodžiūnas Aleksandras, 1920 m., Biržų vaistininkas,
1888. 5. 28 – 1940.
78. Regelis Konstantinas, 1937 m., prof., Kauno bot. sodo dir., g. 1890. 8. 10.
79. Rumpis Tomas, 1920 m., Vienžindžių vienk. ūkininkas (Švobiškis)
80. Ruplėnas Jokūbas, 1930 m., inž., Panevėžio mielių fabriko vedėjas.

- g. 1885. 10. 19.
81. Ruplėnas Adomas, 1930 m., Gavėniškio ūkininkas, g. 1879. 8. 5.
 82. Sartorijus Aleksandras, 1920 m., Kelmė, dvaro sav. g. 1896. 2. 15.
 83. Dr. Simpsonas, 1932 m., garbės krt. iš Škotijos
 84. Slavėnas Paulius, 1932 m., astronomas, Kauno universiteto docentas, 1902. 7. 21 – 1991. 2. 24.
 85. Snarskis Valerijonas, 1938 m., Biržų akcizo kontrolierius, 1892. 3. 17 – 1960. 5. 20.
 86. Šepetienė Klara, 1926 m., Papilio mokytoja, 1879. 2. 17 – 1964. 2. 1.
 87. Šepetys Jonas, 1939 m., Daučkėnų dvaro sav. g. 1884. 4. 23.
 88. Šernas Jokūbas, 1920 m., ekonomistas, banko direktorius
 89. Šernas Petras, 1920 m., Panevėžio gimnazijos direktorius
 90. Šernas Petras, 1921 m., Jasiškių km. ūkininkas, malūninkas, g. 1880. 5. 1.
 91. Šernas Jonas, 1932 m., Biržų valsč. viršaitis, mirė 1934. 6. 18.
 92. Šernas Jokūbas, 1937 m., Laužadiškio pr. mokyklos vedėjas, g. 1896. 10. 15.
 93. Šernas Petras, 1921 m., kapitonas, kr. aps. ministerijos tarnautojas
 94. Šernas Petras, 1926 m., Žemės banko revizorius, Klaipėdos žemės banko direktorius, 1897. 11. 6 – 1988. 5. 11.
 95. Šlikas Alfredas, 1933 m., Druseikių mokyklos vedėjas, g. 1902. 7. 15.
 96. Tamulėnas Motiejus, 1925 m., matininkas, Biržų žemės ūkio tvarkytojas. 1891. 12. 22 – 1980. 9. 24.
 97. Tunkūnas Mykolas, 1922 m., Rinkuškių km. ūkininkas
 98. Variakojis Jonas, 1920 m., pulkininkas, Šešuolių dvaro savininkas, Rinkuškiai, 1892. 5. 20 – 1963. 10. 31.
 99. Variakojis Petras, 1921 m., agronomas, Astravo dvaro valdytojas, 1892. 10. 24 – 1970. 10. 14.
 100. Variakojis Petras, 1921 m., Mažeikių karo komendantas
 101. Variakojis Petras, 1924 m., Biržų pram. ir prek. banko direktorius 1897. 1. 5 – 1986. 5. 26.
 102. Žemaitis Juozas, 1920 m., Biržų karo komendantas
 103. Žemaitis Petras, 1920 m., Vilkaviškio pasienio policijos viršininkas g. 1892. 3. 1.
 104. Žemaitis Adomas, 1922 m., N. Radviliškio ūkin., g. 1883. 10. 22.
 105. Žemaitis Petras, 1923 m., Liet. prek. ir pram. banko ūkio vedėjas
 106. Žemaitis Juozas, 1923 m., veter. Gruzdžių ž. ūkio mok. direktorius g. 1894. 12. 6.
 107. Žemaitis Petras, 1925 m., Kauno m. ir apskr. virš. įst. buhalteris

Karo metais išrinkti šie kuratoriai

1. Aukštikalnis Adomas, 1943 m., spaudos tarnautojas Kaune
2. Čygas Petras, 1942 m., Biržų apskr. valdybos sekretorius
1899. 12. 22 – 1977. 1. 27.
3. Dagys Stasys, 1943 m., Skultiškio ūkininkas
4. Dagys Kostas, 1943 m., spaudos tarnautojas Kaune, g. 1900. 3. 26.
5. Dagys Jonas, 1943 m., "Sodybos" direktorius Vilniuje
6. Dilys Kostas, 1943 m., pašto viršininkas Kaune, g. 1898. 9. 24.
7. Dilys Albertas, 1943 m., teisininkas Vilniuje
8. Dilys Jonas, 1944 m., Svidžių ūkininkas
9. Dubraitė Ona, 1943 m., farmacėutė Vilniuje
10. Janonis Juozas, 1943 m., banko direkt. Kėdainiuose, g. 1896. 12. 6.
11. Kraskauskienė Ona, 1943 m., Bedališkio ūkininkė
12. Kregždė Jonas, 1943 m., Lyglaukių ūkininkas
13. Kregždė Jokūbas, 1943 m., veterinarijos docentas Kaune
14. Kregždė Mykolas, 1943 m., teisininkas Kaune
15. Kregždė Jokūbas, 1943 m., inž. Kaune, 1903. 10. 23 – 1980. 8. 10.
16. Kutra Jonas 1943 m., Medeikių ūkininkas
17. Kutra Petras, 1943 m., Buginių ūkininkas
18. Kutra Jonas, 1943 m., teisininkas Vilniuje, 1908. 4. 13 – 1992. 11. 10.
19. Kutzevičius Kostas, 1943 m., Peikštenių ūkininkas
20. Lapienė Jonas, 1943 m., Salamiesčio ūkininkas, g. 1865. 1. 10.
21. Mekas Karolis, 1943 m., muziejaus direktorius Vilniuje
22. Natka Petras, 1943 m., Jasiškių ūkininkas
23. Palšis Petras, Biržų lentpiūvės sav., 1885 – 1969.
24. Puodžiūnas Petras, 1943 m., advokatas Kaune
25. Reinotas Stasys, 1943 m., Medeikių ūkininkas, g. 1880. 2. 12.
26. Skeberdis Jonas, 1943 m., N. Radviliškio ūkininkas
27. Stakionis Jonas, 1943 m., atsargos pulkininkas, Vilnius
28. Šalkauskas Povilas, 1943 m., Nazteikonių malūno sav., g. 1892. 1. 29.
29. Šernas Jokūbas, 1943 m., teisininkas Vilniuje
30. Tamulėnas Motiejus, 1943 m., paštininkas Vilniuje,
1912. 12. 22 – 1994. 10. 8.
31. Tatoris Jonas, 1943 m., matininkas Vilniuje, 1906. 1. 6 – 1975. 4. 17.
32. Tunkūnas Petras, 1943 m., veter. daktaras Kaune, 1910. 10. 10 – 1994.
33. Tuomenas Petras, gydytojas, Biržai, g. 1906. 12. 28.
34. Valiūnas Juozas, agronomas, Naradava, 1896. 3. 29 – 1994. 2. 17.
35. Variakojis Julius, 1943 m., Rinkuškių ūkininkas

PASTABA: Apie nekuriuos kuratorius, kurie minimi 63 kuratorių sąrašė, rastame Biržų bažnytiniama archyve, kažkodėl neradau paminėtų apie jų išrinkimą Sinodų memorialuose ir kanonuose, gal būt todėl, kad 1941 ir 1942 m. Sinodų kanonų ir memorialų iš vis nepavyko surasti (K. G.). Tarp tokių nesurastų buvo šie kuratoriai:

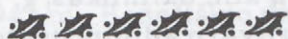
1. Dučinskas Jonas, Montegailiški dvarininkas, g. 1872. 4. 22.
2. Jašinskas Mykolas, Panevėžys, tardytojas, g. 1908. 12. 23.
3. Lapienė Jonas, Kėdainiai, mokytojas, g. 1884. 6. 23.
4. Mikelėnas Jonas, Papilio vargonininkas, 1878. 8. 7 – 1963. 12.
5. Nastopka Arvidas, Šiaulių vyr. mokesčių inspektorius, 1911. 2. 2. – 1990.
6. Pavinkšnis Jurgis, Gruzdžiai, veterinaras, g. 1909. 4. 9.
7. Plepys Jokūbas, Bliūdžių km. ūkininkas, g. 1884. 4. 8.
8. Sabas Jonas, Berklainių dvaro administratorius, g. 1899. 1. 29.
9. Variakojis Vilius, Kauno pašto tarnautojas, g. 1903. 2. 16.
10. Variakojis Petras, mokytojas, Kėdainiai, g. 1908. 4. 15.
11. Zablockas Petras, Pabiržės mokyklos vedėjas, g. 1914. 1. 3.

1957 metais, 400 metų jubiliejinio Sinodo metu, buvo išrinkti šie kuratoriai:

1. Aišparas Konstantinas, 1957 m., Spalviškių ūkininkas (kolūkietis), 1908 – 1984.
2. Aišparas Martynas, 1957 m., Kvyriškio ūkininkas (kolūkietis)
3. Burbulis Konstantinas, 1957 m., Biržų m. tarnautojas, 1889. 1. 26 – 1981. 11. 12.
4. Burkauskas Jonas, 1957 m.
5. Dagys Jonas, 1957 m.
6. Grundelė Adomas, 1957 m., Stačkūnų ūkininkas (kolūkietis)
7. Janonis Juozas, 1957 m.
8. Januševičius Povilas, 1957 m., Biržai, Tarybinio artojaus kolūkis
9. Jašinskas Petras, 1957 m.
10. Krišukėnienė Marija, 1957 m.
11. Mekas Martynas, 1957 m.
12. Mizaras Julius, 1957 m., Iškonių k. ūkininkas (kolūkietis), g. 1905.
13. Palšis Jurgis, 1957 m.
14. Pavinkšnis Jonas, 1957 m.
15. Peikštenis Mykolas, 1957 m.
16. Pipynė Petras, 1957 m.
17. Puodžiūnas Povilas, 1957 m.

18. Ruplėnas Jonas, 1957 m.
19. Sketeris Alfonsas, 1957 m.
20. Valiūnas Petras, 1957 m., Biržų m. stalius
21. Variakojis Jonas, 1957 m.
22. Vėjelis Motiejus, 1957 m., Papilio
23. Žukauskienė Ona, 1957 m.

**) Šiame sąrašė nurodyti eilės numeris, pavardė ir vardas, išrinkimo data, gyvenvietė, profesija, gimimo ir mirties datos, kiek man pavyko apie juos sužinoti. Apie nekuriuos iš jų labai plačiai rašė "Mūsų Sparnai", o apie nekuriuos, ypač 1957 m. jubiliejinio Sinodo metu rinktus kuratorius, vargu ar ką daugiau besužinosime.*

A. Balčiauskienė

ŠVENTINIS VAKARAS REFORMACIJOS DIENAI PAMINĖTI VILNIUJE

1997. 11. 06 d. Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugija surengė šventinį vakarą Vilniaus Menininkų rūmuose. Žmonių prisirinko tiek daug, kad jie netilpo mažojoje salėje, todėl rūmų šeimininkė pakvietė publiką persikelti į didžiąją salę. Su malonumu buvo tai padaryta.

Draugijos vicepirmininkas D. Balčiauskas trumpu įžanginiu žodžiu pasveikino susirinkusius primindamas, kad šis šventinis vakaras skiriamas trimis jubiliejams: Reformacijos 480–sioms, pirmos lietuviškos knygos 450–sioms ir Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos 5–sioms metinėms paminėti.

Šiltą sveikinimo žodį tarė svečias Lietuvos ev. liuteronų Bažnyčios vyskupas Jonas Kalvanas, atvykęs į vakarą su žmona net iš Tauragės. Jis linkėjo draugijai kuo geriausios sėkmės tolimesnėje Reformacijos istorijos ir kultūros veikloje.

Draugijos pirmininkas prof. Sigitas Kregždė išsamiai papasakojo apie draugijos veiklą per praėjusius penkerius metus: surengta tarptautinė konferencija, jos medžiaga atspausdinta draugijos išleistoje knygoje "Protestantizmas Lietuvoje: istorija ir dabartis", įkurtas Reformacijos muziejus, tik, deja, iki šiol neturintis savo patalpų; padėtas akmuo buvusiose reformatų kapinėse su užrašu: "Čia bus pastatytas paminklas XVI a. Reformacijos pradininkams Lietuvoje"; sugražintas pavadinimas "Reformatų" troleibusų sustojimo stotelėje; ruošiamas

“Reformacijos istorijos“ vadovėlis jaunimui; ruošiama knyga “Buvusios Vilniaus evangelikų kapinės“. Skaityta eilė paskaitų, ruošta minėjimų ir kitų gražių renginių.

Vilniaus universiteto istorijos fakulteto dekanas doc. dr. Afredas Bumbliauskas šiam vakarui pateikė didžiulę dovaną iš savo istorijos lobyno – mintinai skaitė paskaitą tema – “Trys Lietuvos kultūros atsinaujinimo modeliai XVI a. viduryje“. Su didžiuliu susidomėjimu klausėsi žmonės apie XVI a. kultūros Reformacijos judėjimą Lietuvoje, kurio dėka ev. liuteronų kun. Martynas Mažvydas išleido pirmąją lietuvišką knygą “Katekizmą“, kuris kartu buvo ir elementorius ir giesmynas net su natomis.

Tris giesmes iš šio “Katekizmo“ gražiai atliko Danielius Sadauskas su M. K. Čiurlionio menų gimnazijos moksleivėmis (vadovė Dita Vasiliauskienė). Jiems liutnės instrumentu akomponavo Algimantas Pauliukevičius.

Antrojoje programos dalyje skambėjo puiki klasikinė muzika, kurią atliko solistai Regina Maciūtė – sopranas, Juozas Malikonis – bosas, Kristina Domarkienė – smuikas, Paulius Koncė – fleita ir Virginija Daugirdienė – fortepijonas.

Draugijos vicepirmininkas padėkojo svečiams, vakaro dalyviams, atlikėjams, publikai, taip pat savo atsilankymu pagerbusiems šventinį vakarą Seimo pirmininkui prof. Vytautui Landsbergiui, Seimo nariui Kaziui Bobeliui su žmona ir palinkėjo visiems ilgiausių metų. Atsakydami į gerus palinkėjimus susirinkusieji, nematomo dirigento mostu, užtraukė tradicinę lietuvišką dainą “Ilgiausių metų, ilgiausių... Laimingų metų, laimingų!“ ir galingas tris kartus “Valio!“ nuaidėjo rūmų skliautais.

Neskubėdami, švytinčiais, džiaugsmingais veidais ir kupini geros nuotaikos, grįžo žmonės į savo kasdienybę.

Jonas Dagilis

NORS ROVĖ – NEIŠROVĖ*)

JONO MEKO 75-TOSIOMS GIMIMO METINĖMS

Nežiūrint, kad Amerikos meno sluoksniuose gerai žinomas avangardinio kino menininkas, propaguotojas bei muziejininkas Jonas Mekas 1994–1995 m. savo straipsnių ciklą spausdintą Valstiečių laikraštyje pats pavadino Laiškais iš niekur, drįstu teigti galintis jų ištakų centrą parodyti metro tikslumu.

Reikia bent keturis kilometrus senuoju vieškeliu iš Papilio pavažiuoti Parovėjos link ir išnirus iš kelia apgėbusio pušų jaunuolyno stabtelėti ant kalniuko jau Parovėjos seniūnijos teritorijoje, kur kairėje naujosios Semeniškių kapinės. Dešinėje ne itin lygus laukas su įslėniu, – buvusio upelio pėdsakai. Jeigu laukas vilnija javų bangomis, lopinėlis nežymioje nuokalnėje išsiskiria jų retumu ir menkumu. O kai pliki arimai – aiškiausiai matyti tokio nederlingumo priežastis – paviršiuje nei žiupsnelio derlingos žemės. Boluoja tik iš gilumos išverstas podirvis. Išsiplėčiant reikia pasakyti, kad turintiems galimybę virš melioruotų laukų paleikti sklandytuvu ar kitu lėtaeigiu padangiu paukšteliu, tokių žaizdų mūsų mieloje žemėje galima pamatyti dešimtis. Tai buvusių vienkiemių kapavietės. Bet grįžkime į Semeniškius. “Čia buvo mano namai. Dabar – laukas” 1995 m. (P. 86) konstatuos pats Laiškai iš niekur autorius. O kokia puiki aukštaitiška sodyba buvo! Kitaip ir negalėjo būti, juk jos pagrindinis įkūrėjas Povilas Mekas (1869–1951) buvęs ne tik ūkininkas, bet ir stalius. O tai kad dabar žinomas menininkas tuos namus laiko ir savais (ne gimtaisiais), – neperdėta. Juk apie 1930–sius Semeniškiams skirstantis į vienkiemius nuo naujakurių negalėjo nusišalinti ir vaikai. Kantriu darbu, kukliu piemenėlio uždarbiu ar dar kitaip privalėjo prisidėti visi. Užtat kiekvienas ir iš šešių mekiukų turėjo teisę pasakyti “čia buvo ir mano namai”. Dėja nebe visi tai gali. . .

Elžbietos Stakėnienės (1911. 12. 24 – 1985. 01. 28), Povilo (1914. 01. 14–1972.) ir Petro (1915. 05. 15 – 1995. 02. 06) nebėra. O Kostas (g. 1919. 11. 20) su šeima pasiryžęs pratęsiant tėvų tradicijas dar ūkininkauti kuriasi gretimuose Semeniškiams Neciūnuose, perimtoje iš kolūkio fermoje. Pasiutęs patogumas kai viskas po vienu stogu. Ir valgomas ir miegamas, sandėliai ir svetainė. O erdvės kiek! Daržinė šieniui ir klėtis grūdams. Dar kampas gyvuliams. Su mielomis ožkelėmis 1995 m. čia ir amerikoną brolių priėmė. Neatsitiktinai jo pirmajame Laiške iš niekur atsirado nuotrauka ir šiek tiek pasamprotavimų apie ožkas. Kad ir buvus apleista, niekam nereikalinga ferma tai ne Semeniškių plynas laukas, vėjo pagairė, kur nei medelio neliko nuo lietaus pasislėpti. Šį epizodą iš Semeniškių istorijos belieka užbaigti palinkėjimais darbštiems žmonėms gražiai įsikurti gimtajame krašte, į kurią grįžtama ne tradiciniu keliu, o per fermos pastogę.

Su agronomu Petru Meku (1915–1955) apie 1983–sius mus suartino potraukis gimtojo krašto istorijai, meilė medžiams. Pensininkas, našlys Petras buvo paskutinis šių namų gyventojas. Abi dukros savus gyvenimus gyveno. Sveikata nebe geležinė. Parduotuvės tik Papilyje ir Būgiuose, – ne pagrindinės priežastys “pasiduoti melioracijai”. – Tiesiai

pirmininkui pasakiau, kad jis nekenčia arklių, medžių ir senų žmonių, – vieno apsilankymo metu be nuotaikos pasiguodė šeimininkas. Būtent ta neapykanta plevenanti kiekvienu aspektu senyviams žmonėms, tūnantiems tarp keliasdešimt metų apželdintose sodybose, dar retkarčiais užsimanantiems iš kolūkio gauti arklių arams susidirbti ir buvo pagrindinis stimulus, kad kitos viešnagės metu prislėgtas šeimininkas prisipažino standartine fraze: veja iš kaimo primokėdami – pasirašiau pareiškimą nugriovimui . . .

Ne tik liūdnom temom šnekėdavom. Būtent P. Mekas man padėjo susiorientuoti, kad pirmosios lietuviškosios gramatikos lietuvių kalba autorius Kazimiero Kristupo Daukšos (1796–1865) gimtinė ne kažkur prie Pabiržės Naciūniuose, o čia jų kaimynystėje, anapus Rovėjos Neciūniuose. O jų sūnaus, 1863 m. sukilimo dalyvio tragiško likimo poeto Eduardo (1836–apie 1890) palaidojimo vieta tegalima laikyti tik senosiose Semeiškių kapinėse, kur kryžių likučiai su Daukšų pavardėmis.

O sodyba nyko ne metais, o mėnesiais. Dažniausiai atėjusį pasitikdavo vienišas principingas šunelis. Atrodo dėl to, kas aplink dedasi jam neramiau darėsi negu pačiam šeimininkui apleidžiančiam tuštėjančius griaunamus namus. 1985–jų spalį iš ten, kai visa kas vertingiausia buvo išvežiota Petras Mekas man leido pasirinkti knygų iš buvusios šeimos bibliotekos likučių. Suprantama tuo pačiu sušnekom ir apie tos valstietiškos šeimos bibliotekos formavimąsi.

Gal knygas vertinę ir jų seneliai. Gal. O tėvai tai jau tikrai. Gausi buvusi biblioteka. Daugumą ir vertingiausių nepriklausomybės meto knygų, žurnalų komplektus sunaikins patys Mekai artėjant frontui. Juk aiškiai tautinės krypties leidiniai šalia to, kad sūnūs nežinia kur pradingę galėjo dar daugiau užrūstinti „išvaduotojus“. Kitas vėliau išsivežioję giminės, o dabar, prieš namus griaunant ir kaimynai. Tik muziejininkai mažai ką atsirinę į naudotų knygų lentyną knyginė nieko tinkamo nelikę . . .

Kiek atsimena Petras, prieš persikeliant į vienkiemius, kaime jų gimtojoje gryčioje buvę atviros lentynos su dar caro laikais pirktomis kygomis. Tėvas niekada neužsukdavęs į karčiamą ar panašias vietas kur buvo šinkuojama degtinė. Bet esant mažiausiai galimybei visada parsiveždavęs knygų. Tradicija nepakitusi ir po vestuvių. Motina Emilija Jašinskaitė (1875–1986) taip pat mėgo knygas. Buvo tose lentynose pasaulietiški ir bažnytinių. Visas ir skaitydavo atitrukę nuo ūkio darbų. Visas perkėlė į naująjį namą vienkiemyje. Paaugę į skaitytojų ir papildytojų naujomis knygomis gretas jungėsi vaikai. Dabar du iš mūsų – Adolfas su Jonu Amerikoje knygas rašo. – užbaigė knygų istoriją.

Kadangi aš savojoje bibliotekoje lentyną formuoju "Už kiekvienos knygos - žmogus", iš niekam nebereikalingų pirmiausia atsirinkau tvirtai įrištą, varine skardele apkaustytą, o svarbiausia su rusišku įrašu priešlapyje: Sija kniga Prinadležiati Povilu Mekasu. Apmaudu, bet kita priešlapijo dalis gražiai išpjauta. Nėra ir titulinio lapo. Vėliau knygų rūmų specialistai pasakys kad tai Giesmės, Maldos krikščioniškos, spausdintos 1877 m. Mintaujoj, kartu įrištas Kancgonalas spausdintas tuo pačiu metu. Jų žiniomis tokių leidinių įregistruotų kaip saugomų - Lietuvoje vos po keliolika egzempliorių. O čia apie Biržus - ev. reformatų krašte jos kaip niekam nereikalingos buvo laidojamos su dažna sodyba. Semeniškiuose jokia išimtis.

Dvylika knygų susirinkau. Pusė jų praėjusiame amžiuje spausdinta Mintaujoj, Berlyne, Tilžėje. Tarytum spaudos draudimas Mekams neegzistavęs. Kita dalis - jau tarpukario metais Lietuvoje. Pasiėmiau ir gražiai įrištą žurnalą "ŽEMĖS ŪKIS" 1932 m. antrą ir trečią numerius. Ne todėl, kad domėjausi vištininkyste, nes žurnalai kaip tik skirti šiai sričiai. Bet kad jų gražiai išsilaikę puslapiai buvo išbraukti juodu ir raudonu pieštuku. Tai reiškė, kad už šio leidinio vėl kitas žmogus: Povilas Mekas 1914- 1972, veterinorius kaip vėliau perskaitysiu Jono Meko autobiografinėse detalėse. Patrauklus šis komplektėlis ir apskritais antspaudais: Biržų apskrities Agronomas. Žemės Ūkio Rūmai. Reiškia už leidinio ne tik juo naudojęs žmogus, bet visa tarpukario metų organizacija. Bet didžiausias stimulus griebtis visa kas po ranka pakliuvo buvo šeimininko nuotaika: jeigu nepaimsi - vargu beišliks. . .

Knygos tuomet mums buvo tik tarp kitko. Didžiausias rūpestis buvo kaip išsaugoti sodybos medžius. Petruui iki gaudulio buvo gaila trumpėtės liepų alėjos pagal keliuką iš senojo vieškelio į jų namus. Ką jau kalbėti apie gražuolį beržą ir ažuolą su gandrulizdžiu. - Ko jau ne, tai ne, - šito tai neleisiu sunaikinti, pažadėjo tuometinis gamtos apsaugos inspektorius Jonas Baronas. Šis geras gamtos bičiulis žinojo, kad kitame rajono pakraštyje už Suosto melioruojant krūmokšnius, miškelius paliekami ažuolai. Kad ir vieniši likę laukų masyvuose, sukultūrintose ganyklose jie buvo laikomi rajono pasididžiavimu kaip saugoma gamta. Aš, kaip kraštotyrininkas žinojau, palaikiau iniciatyvą, kad ir tame Vienybės kolūkyje kur anot P. Meko buvo nekenčiami medžiai, seni žmonės ir arkliai kiekvieno fronte žuvusio ar kitaip neramaisiais metais pradingusio atminimui būtų pasodinta po ažuoliuką. Ir sodino žmonės, tik ne prie visų pastatydami atminimo lenteles. Priklausė kas kurioje barikadų pusėje kovėsi. Štai šitokiame bendrame rajono kontekste

abu su gamtosaugininku J. Baronu P. Meką ir guodėme, kad bent ąžuolo turėtų neliesti. Tuo labiau, kad amerikonas Jonas Mekas tuo laiku jau buvo lyg reabilituotas. Juk apie jį "Tiesoje" rašė pats A. Laurinčiukas, Irena Litvinaitė ir kiti. "Vaga" dar 1971 m. buvo gražiai išleidusi J. Meko "Poezija", kurioje netrūko sentimentų ir Semeniškių gamtai. Tačiau veltui lojom kaip šuniukai ant buldozerių – stalinec kolonos. Nei vienas laikraštis nesiėmė spausdinti mano informuojančios žinutės, kad bent išsaugant medžius galima ir reikia įamžinti dviejų išėivių Adolfo ir Jono Mekų atminimą. Ten kur dera projektą baigus pasirašė gamtosaugininkas J. Baronas. Jokio papildomo akto už ąžuolo su gandrąlzdžiu sunaikinimą nesurašęs. Nes jis buvo sistemos tarnautojas, partijos eilinis. Partijos, kuri sprendė, kad panašioms knygoms, kokias persigabenau iš Semeniškių ne vieta prekiauti knygynuose. Muziejus, biblioteka taip pat ne senienų sandėliai. Po vieną turi – gana. O šimtai buvo sunaikinta su naikinamomis sodybomis. Tas pats su medžiais. Jeigu tie Mekai negynė Maskvos, nežuvo prie Liepojos kokios čia pagarbos?!

Medžius išrovė, bet ne pagarba žemiečiams. Dar 1989 m. gruodžio 15 maloniai nustebino panevėžiečiai. "Ekranas" kultūros rūmai ir G. Petkevičaitės – Bitės viešoji biblioteka suruošė J. Meko kūrybos vakarą "Amerikos duonoj gimtosios žemės ašara", skirtą jo 67-iam gimtadieniui. Vakaras kaimiečio akimis žiūrint praėjo įspūdingai. Poezija skaitė geros aktorės, prisiminimais išraiškingai dalinosi Donatas Banionis, apie J. Meko avangardinio kino meno reikšmę, jo gyvenimo ir darbo būdą kalbėjo svečiai iš Vilniaus. Įspūdžiais iš viešnagės pas Meką dalinosi Vilius Kavaliauskas. Ne smulkmena ir tai, kad geroje salėje, per gerą aparatūrą leidžiamas matėme bent kelias šio menininko juostas, kas taip pat paliko stiprų įspūdį.

Kad suvokus kodėl būtent panevėžiečiai pagerbė J. Meką reikia priminti dar vieną Petro Meko pastraipėlę: Kai Adolfas su Jonu vokiškosios okupacijos metais trainiojosi po Biržus, buvo suartėję su Panevėžio teatru. Čia į Semeniškius buvo atvykęs J. Miltinis su kitais. Kitąsyk ir dar kiti be Miltinio užsukdavo. . . Šiandien nebeatspėsime ar tai būsimų žymių menininkų draugystė, ar karo negandų stumtelėjimas. Juk žinome, kad tuo metu nežiūrint į didžiules privalomas duokles Parovėjos krašto kaimiečiai nebadavo. Miestuose visaip būdavo. O kai dėl bendradarbiavimo, – pats J. Mekas rašo:

1943 m. baigiu Biržų gimnaziją. Vokiečiams areštavus Joną Petro-
nį, perimu Biržų žinias, kaip technikos redaktorius. Rudenį su Adolfu ir
Petru Zablocku organizuojam Biržų teatrą. Miltinis, Alekna ir Banionis

su Blėdziu mus prižiūri ir veda. Keliauju su Maironio choru skaitydamas poeziją.

1944 m. sausio mėnesį sugundytas Jono Narbuto persikeliu į Panevėžį padėdu jam redaguoti Panevėžio balsą (. . .) (Egzodo rašytojai P. 489). Nežiūrint, kad šiose autobiografinėse detalėse nemaža amerikoniško žesto (pėdsako, kad J. Mekas būtų redagavęs "Biržų žinias" rasti nepavyko. Biržų teatro direktoriumi organizatoriumi buvo Petras Zablockas (1914) ir kiti, o Adolfas ir Jonas Mekai – tik eiliniai dalyviai) netikslumai nekeičia esmės. Jie buvo bendrame sukūryje ir visų dorų biržiečių vardu ačiū panevėžiečiams, kad 1989 m. pagerbė mūsų žemietį. Ačiū šiuolaikinio meno centrui 1995 m. surengusiam avangardinių filmų programą. Kur taip pat daug dėmesio buvo skirta J. Meko kūrybai. Dėka "Valstiečių laikraščio" su J. Meku dažnai galėjome susitikinėti 1994–1995–siais, o štai 1997 m. leidykla Baltos lankos, išvadavo nuo nepatogumų tuos laiškus kaip iškarpas komplektuojant. Turime gražų iliustruotą leidinį. Tai brangi dovana ne tik J. Meko kaip menininko, J. Meko kaip biržiečio gerbėjams, dovana pačiam autoriui 75–jo gimtadienio proga, kurį šiais metais privalome kaip tai ir kitaip pažymėti. Rovimo kas tikra, nuoširdu, laikmetis berods praėjęs.

Pabaigai grįžkime į pradžią. Kodėl įsitikinęs ir kitus tikinu, kad Laiškų iš Niekur ištakos Semeniškiuose, kur dabar nykus laukas. Bet taip manyti leidžia faktai. Štai pora "Detalių" iš paties J. Meko rašytos Autobiografijos:

1935 m. vasarą piemenauju ir padėdu prie lauko darbų. Žiemą ketvirtame skyriuje Laužadiškyje. Redaguuju klasės laikraštėlį. Pradedu rašyti "eilėraščius". Viena ketvirtokė man nematant ištraukė iš mano karmonėlio mano "eilėraščių" sąsiuvinėlį ir parodė jį mokytojai Šernienei. Pasidariau Poetu. Nuo tos dienos mokytoja Šernienė buvo mano Globėja, Puoselėtoja, Mecenatė ir Pirmoji Skaitytoja. Jeigu pasilikau prie poezijos – tai ačiū jai. Bet, O! kaip aš raudonavau tą dieną, skaitydamas savo pirmajai publikai – trisdešimčiai ketvirtokų!

1936. Gegužės mėnesį išlaikiau keturių skyrių egzaminus. Vasarą ir rudenį ganau Neciūnuose. Vyturys, Jaunasis ūkininkas, Lietuvos ūkininkas išspausdino mano pirmuosius "eilėraščius" ir "prozas" gabalėlius.

Ne tik Joną Meką paauglystėje kūrybai pakylėjo Semeniškių aplinka. Eilėraščius rašė jų artimiausias kaimynas ir vaikiškų išdaigų bendražygis Jonas Ruplėnas: (1922–1994).

Jau atėjo gruodis, Atnešė sniegus

Gal gražių dainelių Jau ir nebebus

Kas rytai vien šalnos Ir kieti gruodai

Ak, tu šaltas, gruodi, Kam tu atėjai?

(Sėjėjas 1939. 12. 1 Nr. 23. P. 2428)

Nesudėtinga, bet pranašiška ir išmintinga! Kaip vėliau paaiškės tai vienas paskutiniųjų spausdintų Jono eilėraščių. Gruodis ir ilgam atėjo visai kita prasme. Į klausimą kodėl nebesiėmęslyrikos pokario metais šis darbštus visada linksmas, žodžio kišenėje neieškantis “plataus profilio mechanizatorius” nuliūdo ir susimąstęs tarstelėjo, – traukė, bet ar buvo kaip? Atrodo, supratom vienas kitą be tolimesnio aiškinimos: ilgas metus poezija be duoklės sistemai, buvo mažai kam reikalinga. O gyvenant kaime kai aplink “miško broliai” šlovinti stalininę saulę – mažai kam kilo ranka. Šitaip geso talentai ne tik Semeniškiuose. Ką pavyko rasti iš Adolfo Meko kūrybos paskutinis tai dviejų punktų eilėraštis Malda.

Meldžiuos aš už tėvynę,

Už mūsų gimtą kaimą

Ir už tą bažnytelę

Kur radome palaimą.

Sėjėjas 1940. 02. 15 P. 2506

Gal ir čia lemtinga. Gal kaip tik malda ir padėjo Adolfui su Jonu išstrukti iš tos aplinkos, kurioje nuslopo jų kaimyno Ruplėno, kitų bendraamžių potraukis kūrybai. O kai pabandai suvokti iš kur tas Niekur ne tik Semeniškiuose, ne tik pas Mekų kartos žmones randasi žvilgsnis nejučiomis nukrypsta į Papilį, kur 1996 metais iškilmingai ir triukšmingai buvo pažymėtas Papilio mokyklos įsteigtos Radvilaitės pastangomis 400 metų jubiliejus. Ar tik ne Radvilų švietėjiška dvasia pagal senąjį vieškelį nuplevenusi iki N. Radviliškio pasisukusi Biržų link, nuslopinata vėlesnių žemvaldžių Tiškevičių ir persiduoda iš kartos į kartą. Ištrykšta gražiausiomis formomis. Tarp visų kartų Kūrėjų kilusių iš Parovėjos seniūnijos tarp ryškiausių – Jonas Mekas. Neatrodo, kad piktžodžiauja net tuomet kai kalba Dievo vardu:

(...) Dievas turėtų mus už ausų paimti ir sakyt: “Tu, žmogeli, tu paskutinis durnius. Tik pažiūrėk į Bosniją, į Čėčėniją, į visas keturias pasaulio puses, ar net savo paties Lietuvėlę. Žiūrėk ką jie daro su Orvido sodyba . . . Durniams aš atidaviau šitą žemę. . .”

Net du kartus panaudoti daugtaškiai. Tarsi tam, kad ten įterptum ar pratęstum momentui tinkamą teiginį.

Šiuo atveju tai būtų: – ką jie padarė su Mekų namais, šimtais tokių lietuviškų sodybų. Gražuoliais Semeniškių medžiais. Durniams aš bu-

vau atidavęs Lietuvos žemę, prie kurios norintiems grįžti tenka grįžti ir per aptriušusius tvartus. Bet jie nei meile, tai žemei, nei darbštumu neužgydys sodybų kapaviečių. Dešimtmečių prireiks. Ar begalėjot sugalvoti durniau?

Bet šitaip kalba ne Dievas ir ne jo vardu Jonas Mekas. Čia nuo savęs trigrašį pridėjo kraštotyrininkas J. Dagilis, vildamasis tuo neužrūstinęs gerbiamųjų.

Biržai, 1997. liepa

**) Iš ciklo "Mano tėviškė – Parovėjos seniūnija"*

Dr. M. Yčas

EV. REFORMATŲ PARAPIJŲ TVARKA LIETUVOJE

(Tęsinys)

Trečioje vietoje stovi teologijos profesoriai, vadinamieji (teologijos) bažnyčios daktarai. Jie aiškina Šventąjį Raštą, jie drauge ir kunigai, iš jų susidaro kolegija, kuri renkasi svarstyti tikybos klausimų.

Ketvirtą vietą užima diakonai, kurie prižiūri parapijos ligonis ir pavargėlius.

Liuteronų ir reformatų tikybos mokslo skirtumas toks, kad čia valstybės galva yra ir bažnyčios galva, o reformatų bažnyčios galva tik vienas Kristus, ant žemės – pati bažnyčia, arba siauriau imant, parapija. Tokie tai pamatiniai principai, kurie paliečia protestantų bažnyčios parapijų tvarką ir kunigų luomą.

Kaip matėme, reformatų mokslu, ypač Kalvino, nėra reformatų bažnyčioje parapijų hierarchijos, nėra centralinės organizcijos, nėra viršiausios valdžios, kuri būtų visoms parapijoms bendra.

Bet kai reformacija prasiplatino beveik visoje Europoje, tai ši reformatorių pažiūra niekur nebuvo išlaikyta. Tiesa, nebuvo Romos, t. y. centralinės valdžios visoms pasaulio parapijoms, bet kiekvienoje valstybėje, kur reformatų bažnyčia gaudavo sau geroką šalininkų skaičių, kur tik susidarydavo kelios parapijos, – visur matome aiškia tendenciją vienyti tas parapijas visuotinės valdžios globon. Visose šalyse reformatų bažnyčios steigimo formos susidarė vietos teisių ir kitokių socialių sąlygų galia. Taip ir Lietuvos reformatų bažnyčios tvarka praėjo visus tuos laipsnius, kurių reikalavo vietos politikos sąlygos. Kokios buvo reformatų bažnyčios kurimosi aplinkybės nuo pat jos atsiradimo Lietuvoje, tikrai pasakyti negalima, nes iš to laiko neturime užtenkamų

žinių. Visi dokumentai, kurie Vilniaus reformatų Sinodo archyve buvo, 1611 metais jėzuitų sudeginti, ir tik po tų metų galime visus rasti.

Kaip galima spėti, dar prieš XVII amžių buvo Lietuvoje daug reformatų parapijų. Kaip tos parapijos radosi, žemiau matysime. Pirmiausia priėmė reformatų tikybą turtingieji dvarininkai ir inteligentija. Priėmę patys, stengdavos praplatinti ją tarp savo giminių ir pažįstamų.

Turtingieji statydavo savo dvaruose ir miesteliuose bažnyčias, kviesdavos kunigus, juos laikydavo ir rūpindavosi parapijos doros stoviu. Tokie dvarininkai vadindavosi kuratoriais. Kuratoriai veikė visos parapijos vardu ir tuo būdu jie buvo didžiausia valdžia toje parapijoje. Jau kiek vėliau, kada parapijų skaičius padidėjo, būtinai kiekviena parapija turėjo išrašyti į apskritį (distriktą) ir jau tuomet turėdavo klausyti tikybos dalykuose visų parapijų balso.

Kiekviena apskritis rinkdavosi sau iš kunigų tarpo superintendentą. Jo pareiga: – žiūrėti, kad nebūtų be reikalo aikvojami parapijų turtai. Už viską atsakydavo superintendentas prieš visų parapijų suvažiavimą (sesija distriktowa). Tikybos klausimams ir bendriesiems visų distriktų reikalams svarstyti vyriausias iš superintendentų sušaukdavo Sinodą.

Sinode dalyvaudavo visi kuratoriai ir dvasininkai, bet iš kunigų turėdavo sprendžiamąjį balsą tik superintendentai ir vice-superintendentai. Sinodas svarstydavo vien tikybos reikalus, visai apleisdamas ekonominių parapijų būvį, palikdamas šį klausimą arba patiems kuratoriams, arba parapijoms su distriktų superintendentais. Bet ilgainiui pasirodė, jog kai kurios parapijos pačios neįstengia išlaikyti kunigo ir mokyti jaunuomenės.

Tuomet ėmė per Sinodą jos prašyti turtingesniųjų parapijų ateiti pagalbon. Ir štai 1616 metais randame Sinodo memorialą grynai materialinio turinio, kur kviečiamas kiekvienas parapijos narys mesti skrynūtėn kiek pagalėdamas bendriems parapijų reikalams*). Kuratoriui mirus, jo pastatyta bažnyčia likdavo neretai Sinodo globoje. Ilgainiui, kada dievoti žmonės mirdami palikdavo savo turtus bažnyčiai, tapo labai sunku išgauti iš vyriausybės patvirtinimas. Kadangi Sinodas buvo pripažintas juridiniu asmenim, tai jau XVII amž. pradėta užrašinėti tokie palikimai tiesiog Sinodui, bendriems parapijų reikalams ar šiaip kuriam nors tikslui.

Tuo būdu Vilniaus ev. reformatų Sinodas įgyja valdžios ant visų Lietuvos parapijų ne tik tikybiniuos klausimuos, bet tampa iš dalies šeiminku jų turto.

*) *Vilniaus reformatų Sinodo memorialas Nr. 17, 1616 metų.*

Vidaus Sinodo organizacija buvo tokia: iškartojame turėjo sprendžiamąjį balsą kuratoriai ir vyriausieji dvasininkai. Kuratorių niekas nerinkdavo: – kas pastatė bažnyčią arba mokyklą pasikvietė pas save kunigą, tas vadindavos kuratorium ir atvažiuavęs į Sinodą naudodavos jam duotomis teisėmis. Bet 1666 metais yra surašytas memorialas, kur kalbama apie išrinkimą seniųjų “equestris ordinis”. Kiekviena apskritis renka po du arba tris seniūsius, kurie turi: 1) drauge su superintendentu parapijas lankyti; 2) prižiūrėti, kad visi Sinodo nutarimai būtų pildomi; 3) prižiūrėti, kad kiekvienoje parapijoje kunigui būtų duodamas tam tikras išlaikymas. Iš visų seniųjų “equestris ordinis” susidaro kuratorių kolegija, kuri per Sinodą būdavo teisėja kunigų ir pasaulinių. Iš viso tai buvo Sinodo komisija, kuri žiūrėdavo visų svarbesniųjų Sinodo reikalų. Iš kuratorių tarpo buvo renkama ekonominė komisija. Jos uždavinys, – prižiūrėti Sinodo turtus.

Dabar keli žodžiai apie pačių parapijų vidujinį sutvarkymą. Čia kalbama tik apie parapijas, kurios turėjo savavaldybę ir Sinodo arba visai nepriklausė arba priklausė tik iš pažiūros. Kadangi miestų parapijos įsikurdavo ne vieno kieno iniciatyva ir visų parapijos narių buvo laikomi kunigai, tai dėl šios priežasties ten nebūdavo kuratorių to žodžio prasme, apie kuriuos aukščiau kalbėjome. Čia visa tvarka buvo palaikoma reformatų bžnyčios principais pačių parapijos narių, kurie patys išsirinkdavo sau valdžią ir dvasininkus. Sinodas tik prižiūrėdavo, kad kunigai būtų renkami iš kandidatų, išlaikusių egzaminus prieš tam tikros Sinodo komisijos.

Kaip buvo tokių parapijų tvarka nustatyta ir kaip renkami viršinininkai ligi 1770 metų, mes plačiai nežinome, nes jokių platesnių žinių neradome Sinodo archyve. Bet kaip galima spėti iš kitų reformatų parapijų tvarkos, ten tuometu buvusių, tai ir čia galėjo panašiai būti.

1776 metais 15 rugpiūčio randame surašytus pamatinius parapijos tvarkos principus. Iš tų principų matyti, kad parapiją valdo: 1) Seniūnų Taryba (Presbyterium), 2) Visuotinis parapijos susirinkimas.

Seniūnų taryba susideda iš keturių narių: pirmininko ir trijų ašesorių arba bažnyčios patarėjų.

Ši Taryba prižiūri ir valdo: 1) bažnyčios turtus, kilnojamus ir nekilnojamus; 2) prižiūri namus, bažnyčios ir kitus parapijos ūkio įtaisymus; 3) renka aukas savo parapijoje ir kitur; 4) moka algas kunigams, mokytojams, vargonininkui ir kitiems bažnyčios tarnams; 5) prižiūri bažnyčioje tvarkos pamaldų laiku; 6) sūieško kunigų kandidatus; 7) prižiūri, kad vaikai būtų mokomi ir krikščionių dvasioje. Jie rūpinasi,

kad būtų aprūpinti visi parapijos elgetos, padeda jiems rasti darbo, gina teisme parapijos teises; jų rankose visa parapijos kasa.

Kad patogiau būtų pildyti savo pareigas, tarybos nariai pasidaloma darbą tokiu būdu: vienas jų ima visą kasą ir prižiūri, kad kiekvienas narys laiku įsimokėtų nario mokesnį ir t. t., be to, veda visas knygas; antras narys žiūri namų, mokyklų, išnuomoja parapijos žemę ir t. t.; trečias valdo visas parapijos pajamas, be jo žinios nei vienas skatikas iš parapijos kasos negali būti išleistas; ketvirtas Tarybos narys, kaip pirmininkas, laiko pas save parapijos archyvą, visus dokumentus ir svarbiausiąją korespondenciją.

Palaikyti geriems santykiams tarp kunigų, iš vienos pusės, ir parapijos, iš antros, renkami dar 6 žmonės, delegatais vadinami. Svarbiausiais atsitikimais, kada ant greitųjų negalima sušaukti parapijos susirinkimo, Taryba drauge su delegatais nusprendžia ir paskui praneša susirinkimui. Jei kas iš Tarybos narių suserga ar miršta, tai jo vietoje stoja vienas iš delegatų. Jiems pavesta peržiūrėti išlaidų ir pajamų sąmata, kurią paskui įduoda susirinkimui.

Visuotinis parapijos susirinkimas pasilieka sau teisės rinkties kunigus, mokytojus, vargonininkus ir kitus bažnyčios oficialus, rinkti Tarybą ir delegatus, reikalauti kas trys mėnesiai iš jų apyskaitos, paskirstyti pajamas ir išlaidas, rinkti mokyklos globėją; tik susirinkimas gali pirkti arba parduoti parapijos turta; be jo žinios Taryba neturi teisės pasirašyti po kontraktais ir t. t. Be to, susirinkimas paskiria, kiek turi kiekvienas parapijos narys kas metai mokėti parapijai laikyti. Štai pamatiniai parapijų savivaldybės principai, kurių laikosi beveik visas protestantų pasaulis. Skiriasi tik mažmožiais. Kada parapijų skaičius Lietuvoje sumažėjo, tai beveik užgeso ir parapijų savivaldybės. Sinodas tapo jų administrativė įstaiga ir drauge įgijo įstatymų leidimo svarbą; jis paliko viršausia bažnyčios įstaiga mūsų krašte ir tuomet, kada Lietuva pateko Rusijos valdžion. Reikia pažymėti, kad ši institucija mokėjo išlaikyti savo demokratinius principus, kada Lietuvoje siautė didžiausia priespauda, kada buvo gedinama kiekviena privatinės iniciatyvos kibirkštėlė. Kas gi dabar vadinasi Sinodu? Evangelikų reformatų Sinodu vadinasi periodiniai (kasmetiniai) suvažiavimai neriboto narių skaičiaus svarstyti visiems reikalams, kurie paliečia Lietuvos ir Gudijos reformatų bažnyčią. Nariai šiaip pasiskirsto: dvasininkai – paprastieji kunigai ir superintendentai, iš kurių vienas vadinasi viršausias; kuratoriai, renkami paties Sinodo ligi gyvos galvos iš inteligentų tarpo, ir delegatai, renkami iš kiekvienos parapijos po du vieniems

metams. Šiaip susitvarkė Sinodas tik 1908 metais, kada pirmą sykį buvo išrinkti delegatai ir kuratoriai, iš valstiečių tarpo kilę. (Seniau buvo iš kuratorių reikalaujama, kad būtų "bene nati et possessionati"). Sinodo funkcijos tokios: jis svarsto ir sprendžia bendrus parapijų reikalus, renka Sinodo kuratorius ir kunigus iš baigusių universitete kursą, teologijos skyrių, moka jiems algas, stato bažnyčias, klebonijas, duoda pašalpos neturtėliams ir našlėms, skirsto stipendijas moksleiviams aukštųjų ir vidutinių mokyklų, leidžia dvasinio turinio knygas ir laikraščius, laiko mokyklas, internatus ir prieglaudas namus. Sinodas taip pat yra viršiausia instancija byloms tarp dvasininkų ir parapijonų. Sinodas renka iš savo tarpo kolegiją, kuri pildo visus jo nutarimus, sprendžia mažesnės svarbos dalykus viduryje metų ir atsako už savo darbus prieš Sinodą. Tos kolegijos nuolatinė būklė Vilniuje. Ji susideda iš 3 narių pasaulinių ir 3 dvasinių, pasaulinio prezidento ir dvasinio viceprezidento. Jie visi renkami trejiems metams. Sinodas yra vyriausybės įstaiga ir susisiečia stačiai su vidaus dalykų ministerija. Apeliuoti ant Sinodo nutarimų galima tik pačiam Carui ir tai tik atsiskyrimo dalykais; visais kitais atsitikimais jo nutarimai yra galutini. Sinodo turtai susideda iš palikimų, daugiausia kunigaikščių Radvilų. Sinodas beveik 1/5 dalį savo biudžeto kas metai skiria moksleiviams, stipendijų ir pašalpų pavidalu.

Kai Sinodas galutinai sudemokratėjo (nuo 1908 metų), tai lietuvių parapijoms buvo duota savavaldybė. Parapijose įvesta tvarka, beveik tokia, su kuriais-nekuriais mažais nutolimais, kaip viršum aprašyta (1776 m.).

Pagaliaus turiu pažymėti, kokios politikos laikėsi reformatų bažnyčia Lietuvoje tautybei. Būtent: ar ji stengėsi taip, kaip katalikų bažnyčia, lietuvius lenkinti ar ne. Principu: "Eikite ir mokykite visas gimines" . . . pasklydo Lietuvoje reformacija. Iš pat pradžių buvo imta plauti tarp lietuvių mokslas ir švietimas mūsų gimtąja kalba, rūpintis skleisti Dievo žodis suprantama kalba. Taip ir lig šios dienos laikosi to principo. Mokyklose, bažnyčiose skelbta mokslas tokia kalba, kad dauguma suprastų. Pasipriešinimų lietuvių kalbai niekur neteko pastebėti, nors atsidėjęs peržiūrėjau Sinodo memorialus 1611 iki 1911 m. Atbulai, radau daug medžiagos, kuri liudija, kad Sinodui lietuvių lenkinimas nerūpėjo. Taip 1653 metais randame kanoną apie "Opus Litewskie" Canon II, kurį čia ištiesai paduodu.

«Synod Anni Domini 1653 w Wilnie odbyty. Dyrektor Synodu Jerzy Wolan, Pisarze Synodu: X. Maciej Apollos Sterzyński, X. Andrzej Paszkowski y Krzysztof Papłoński.

Canon II Opus Litewskie.

Prace pobożnego Wielebney Braciej X. Samuela Minwida Superattendentą Zawileyskiego, y X. Jana Borzymowskiego Superattendentą Żmuydzkiego, nie tylko w przetłumaczeniu y sconcinnowaniu krotkich sumuń Evangelicznych, Modlitw pobożnych, historyey Męki Panskiej y katechizmu Mnieszego w języku Litewskim ale też w... i przemyślnym sumptu na przedrukowanie tego opus przez kollekty obmyślonego od nich podjętę a przytym pracę Pana Stefana Tellegi, Obywatela i Burmistrza Kieydańskiego w szczęśliwym Psalmow i Himnow swczyayneyszych przetłumaczeniu wdzięcznie a mile przyjmujemy, a te xiążkę in Usum Ecclesiarum Lithuanicarum po wszystkich zborach Litewskich zaraz z terazniejszego Synodu przywieść pozwalamy»...

Toliau skaičium nurodyta, kiek ekzemplierių išsiuntinėti į kiekvieną parapiją Arba vėl tą pačią metų yra Synodo griežtas reikalavimas iš kunigų, kad jie sakytų pamokslus ir pamaldas laikytų netik lenkų, bet ir lietuvių kalba Štai originalas: «Synod 1653 r. Canon XXVII Ministrowie Litewski język umiejęcy.

Jako wielką uciechą y pomnożeniem Chwalcow Chwały Bożey w języku pospolitemu człowiekowi wiadomym czynione kazania bywają czego między inszeml jasny przykład we Zborze Birżanskim, czulego y w tey pracy Wielebnego z Bogu Oyca X Samuela Minwida Supatt Zawil. dozoru i pilności dozrawającym jawnym jest dokumentem, tak z drugiey strony z czkodą zbawienia dusz ludzkich bywają zaniedbywane. Przetoż tey Braci, którzy język Litewski umieją a słuchacze onego wiadome w zborach swych mają serio insurgimus, aby y publice y prywatim rudiores w znajomości y woli B. pilnie nauczali, y kazania nie tylko Polskim ale i Litewskim językiem odprawowali».

Panašią Synodo memorialų randame pakankamai, bet čia visų neketinu pasakoti. Šis klausimas yra platus ir jam išrišti, progai atsitikus, ketinu ištisa straipsnį pagaminti. Čia verta pažymėti, kad reformatų mokyklose taip pat lietuvių kalba nebuvo niekinama. XIX amžiuje, didžiausiu lietuvių lenkinimo metu, Kedainių reformatų gimnazijoje buvo lietuvių kalbos mokoma. Tą pat galima pasakyti ir apie Biržų mokyklą, kur apie 1850 m. paskutiniu lietuvių kalbos mokytoju buvo Daukšys. Dabar tose parapijose, kur dauguma lietuvių, nėra visai lenkų kalba pamaldų ir niekas jų įvedimo nereikalauja.

Šimpeliškiai. Rugsėjis, 1912 m.

ČIKAGOS LIETUVIAI PAMINĖJO PIRMOSIOS LIETUVIŠKOS KNYGOS SUKAKTUVES

Pirmosios lietuviškos knygos sukaktį Čikagos lietuviai paminėjo 1997 m. spalio mėn. paskutinį savaitgalį net trijose vietose. Pirmiausia spalio 25 d. Čikagos miesto centre esančioje Newberry bibliotekoje buvo šia proga išstatytos kelios dar Karaliaučiuje spausdintos ir bibliotekos nuosavybėje esančios lietuviškos knygos, kurias galėjo apžiūrėti į minėjimą atvykę dalyviai. Nijolė Martinaitytė-Nelson, minėjimo komiteto pirmininkė, pakvietė Lietuvos respublikos garbės konsulą Vaclovą Kleizą tarti pasveikinimo žodžius skaitlingai susirinkusiems dalyviams. Po šių sveikinimo žodžių komiteto pirmininkė pristatė susirinkusiems prof. Dr. Leoną Gerulaitį, kuris apibūdino anglų kalba ano laiko literatūrinę padėtį, pabrėždamas Martyno Mažvydo nuopelnus, paruošus ir išleidus lietuvių tautai pirmąją knygą lietuvių kalba. Po Dr. Leono Gerulaičio paskaitos, dar trumpai kalbėjo prof. Dr. Domas Kauras iš Vilniaus universiteto ir Silvija Vėlavičienė, Lietuvos tautinės Martyno Mažvydo bibliotekos Lituanistikos skyriaus vedėja, taip pat iš Vilniaus. Fausto Strolios vadovaujamas Vyčių choras pagiedojo kelias Martyno Mažvydo į tuolaikinę lietuvių kalbą išverstas giesmes.

Spalio 26 d. ev. liut. Tėviškės parapijos bažnyčioje buvo minima ne tik tradicinė bažnytinės Reformacijos diena, bet kartu prisimintas ir kun. Martynas Mažvydas bei lietuvių tautai jo paruošta ir atspausdinta pirmoji knyga lietuvių kalba. Vysk. Hansas Dumpys pamaldų metu pabrėžė savo pamoksle iš šv. Jono evangelijos žodžius: "... ir jūs pažinsite tiesą ir tiesa jus išlaisvins", kartu išskeldamas Martyno Mažvydo nuopelnus, sukuriant ir išleidžiant lietuvių tautai pirmąją spausdintą knygą jos kalboje. Iškilmingų pamaldų metu Tėviškės parapijos choras, vadovaujamas Arūno Kaminsko, atliko porą iš Martyno Mažvydo giesmyno paimtų giesmių ir "Vis kovoki, neatsstoki", seną ev. liut. liaudies giesmę. Pamaldos užsibaigė su bendrai pagal Martyno Liuterio žodžius ir melodiją Fridriko Kuršaičio (1806-1884) versta giesme: "Pons Dievas mums pilis drūta".

Vėliau Tėviškės parapijos salėje minėjimas buvo tęsiamas toliau nors ir strumpintoje formoje, dėl vėlesnio minėjimos Balzeko lietuvių kultūros muziejuje. Tėviškės parapijos tarybos pirm. K. Vaišvilai pasveikinus susirinkusiuosius ir po bendrai sugiedotos giesmės, sekė teis. Jono Jurkšaičio paskaita "Martyno Mažvydo pirmoji lietuviška knyga". Po pa-

askaitos vysk. Hansas Dumpys pristatė salėje esančius svečius prof. Dr. Domą Kauną, Silviją Vėlavičienę, Nijolę Martinaitytę-Nelson ir Joną Vaznelį. Svečių tarpe matėsi taip pat kun. d. Erika Brooks, Dr. Daina Variakojytė-Fricke ir daugelis kitų.

Vysk. Hansas Dumpys pristatė su minėjimu surištus svečius, dalyvavusius pamaldose: Dr. Domą Kauną, Silviją Vėlavičienę, Nijolę Martinaitytę-Nelson ir Joną Vaznelį. Svečiai buvo paprašyti tarti keletą žodžių, nors dėl sekančio minėjimo nebuvo tam daug laiko – svečiai šia proga pasinaudojo ir nors trumpai bet pagarbiai atsiliepė apie pirmosios lietuviškosios knygos autorių – kun. Martyną Mažvydą.

Balzeko lietuvių kultūros muziejuje minėjimą atidarė Regina Narušienė, JAV LB krašto valdybos pirmininkė. Po to buvo perskaitytas Vytauto Landsbergio, Lietuvos Respublikos Seimo pirmininko sveikinimo žodis. Lietuvos vyčių choras, vadovaujamas Fausto Strolio, pagiedojo Martyno Mažvydo laikų giesmes, kartu su sol. Algirdu Braziu. Čia vėl visus pasveikino minėjimo komiteto pirmininkė Nijolė Martinaitytė-Nelson ir pakvietė Dr. Domą Kauną, Vilniaus universiteto profesorių ir minėjimo valstybinės komisijos sekretorių, apibūdinti lietuviškosios knygos pradžią...

Šis nepaprastas Martyno Mažvydo katekizmo 450 metų sukakties minėjimas buvo užbaigtas Martyno Mažvydo giesmėmis, kurias pasigėretinai atliko Fausto Strolio vadovaujamas Čikagos Vyčių choras.

JACKAUS SONDOS – SONDECKIO ATSIMINIMAI

*Tęsinys *)*

Baigus burmistrauti neteko eiti į darbo biržą ir jos pagalba ieškoti darbo, nes tuoj buvau pakviestas Šiaulių apygardos ligonių kasos direktoriaus pareigoms, kurias iki to laiko ėjo kasos valdybos narys vaitininkas Juozas Valančius, dabar išrinktas burmistru. Taigi pasikeitėme vietomis: aš į ligonių kasą, jis į burmistrus.

Naujos pareigos manęs jau nebaidė. Jau turėjau kelerių metų administracinį patyrimą. Burmistro pareigų apimtis – tai ne apygardos direktoriaus. Jos daug siauresnės, nors ir sudėtingos.

**) Tęsinys skirtas papildymui MS 77 nr. tilpusio tęsinio 73 psl. po 9-tos eilutės iš viršaus.*

Kasa veikė nuo 1928 m. rudens. Taigi aparatas jau buvo organizuotas. Kasos valdyba, direktoriaus tiesioginė viršininkė, visa buvo pažįstama, todėl iš karto pasijutau "kaip namie", lyg atostogose, nes kasdieninių rūpesčių buvo kur kas mažiau negu miesto valdyboje, o ir tie rūpesčiai daug lengviau įveikiami.

Šiaulių ligonių kasos veiklos plotas apėmė Šiaulių apskritį ir Raseinių apskr. Kelmės valsč., bei Kėdainių apskr. Baisogalos, Grinkiškio ir Gudžiūnų vals. (Iš viso Lietuvoj, be Klaipėdos krašto ir Vilniaus, buvo 10 ligonių kasų).

Pats pavadinimas nusako įstaigos tikslą – teikti jai priklausantiems pagalbą ligos atveju. O priklausyti turėjo visų kategorijų miesto darbininkai ir tarnautojai ir jų šeimos nariai, išskyrus valstybės ir savivaldybių etatinius tarnautojus, žemės ūkio darbininkus, taip pat gaunančius didesnę nei 1, 000 litų mėnesinį atlyginimą. Savo ligonių kasas turėjo laisvai samdomi eiguliai, susisiekimo ministerijos darbininkai, Lietuvos banko tarnautojai, Šv. Zitos d–jos narės ir kt. Tokių žinybinių ligonių kasų narių 1938 m. buvo net 11, 600.

Ligonių kasos pareiga – savo narius ir jų šeimas gydyti ir duoti pašalpą nuo pusės iki viso jo uždarbio, jei narys negali dirbti. Nariui gultint ligoninėj, šeimai buvo mokama pusė tos pašalpos.

Pagal įstatymą narys per metus galėjo būti gydomas 26 savaites, bet kasos taryba galėjo tą laiką pratęsti dar 13 savaitių. Šiaulių kasos taryba tai padarė. Pirmą negu ką kitam ką nors duoti, reikia tą pačiam turėti, todėl pažiūrėkime ką kasa turėjo, kokios buvo jos pajamos.

Kasai mokėti turėjo nariai ir darbdaviai lygiomis dalimis. Nariai buvo suskirstyti 6 klasėmis: I klasė – uždirbantieji per mėnesį iki 100 litų, mokestis kasai 5.40 litų. II kl.–iki 150 lt., mokestis 7.80 lt. III kl.– iki 200 lt., mokestis 10.80 lt. IV kl.–iki 250 lt., mokestis 13.80 lt. V kl.– iki 300 lt., mokestis 16.80 lt. VI kl. uždirbantieji per 300 lt., mokestis 21.80 lt. tiek pat mokėjo ir samdytojas. Būtų buvę gera, jei visi ar bent dauguma narių būtų buvę V–tos ar VI–tos klasės. Deja, buvo visiškai kitaip – tos klasės sudarė labai mažą procentą. . . Šiaulių kasa tuo požiūriu nebuvo išimtis. Kasoj 1929 m. buvo 4, 300 narių, kurie turėjo 2, 200 šeimos narių, taigi 6, 500. 1938 m. 7, 200 narių ir 5, 200 šeimos narių, viso labo 12, 400.

Paskirstę klases, gauname tokį vaizdą: 1929 m. narių vidurkis: I kl. buvo 63%, II kl. 15%, III kl. 8%, IV kl. 4%, V kl. 4%, VI kl. 6%. 1934 m. šie skaičiai buvo tokie: I kl. 72%, II kl. 13%, III kl. 6%, IV kl. 2%, V kl. 3%, VI kl. 4%. Neturiu duomenų pačių vėliausių metų, bet kiek atsimenu, jie panašūs. Taigi aukštesnių klasių ne visada tebuvo net 10%. O juk faktas,

kad kas mažai uždirba, tas sunkiau gyvena, tą ir įvairios ligos dažniau aplanko, toks ir ligonių kasai dviguba našta: mažiausia moka, daugiausia išleidžia.

Šiaulių kasa tuo požiūriu nebuvo išimtis. Kitų kasų tie skaičiai buvo dar blogesni: iš visų 42, 100 narių 1929 m. I kl. nariai sudarė 60.76%, o VI kl. 6.8 %. 1938 metų skaičiai buvo tokie: iš viso narių 65, 800, iš jų I kl. 60%, VI kl. 5, 9 %. Todėl nė viena kasa neturėjo pajamų, kiek reikėjo, todėl ligonių kasos tegalėjo duoti tiek, kiek pajėgė, o ne tiek kiek reikėjo.

Tokia buvo ir Šiaulių kasos padėtis. Pavyzdžiui, 1934 metais ji turėjo 579, 059 litus pajamų. Atrodo, didelė suma, bet kai ją padalinsime iš 8686 (tiek buvo narių ir jų šeimų, kuriais kasa turėjo rūpintis) gausime 64. 4. Vadinasi, kasa kiekvienam apdraustajam per metus teturėjo 64 litus 40 centų. Kokius kalnus galima buvo už tokį pinigą nuversti? Kaip tie 579, 000 litų buvo sunaudoti?

Medicinos pagalbai (ambulatoriniam, stacionariniam gydymui, vaistams) išleista 62.2 %, gydymo įstaigoms (fizinės terapijos kabinetui, felčeriui, kuris atlikdavo injekcijas, kai kuriuos tvarstymus) 1. 1 %, sveikatos profilaktikai – 0. 6 %, pašalpoms – 20. 8 %, administracijai 10. 8 %.

Jau esu minėjęs, kad ligonių kasos neturėjo tiek lėšų, kad galėtų teikti nariams ir jų šeimoms pagalbos tiek, kiek reikėjo, bet jų apdraustieji vis dėlto medicinos pagalba buvo geriau aprūpinti, negu neapdraustieji (turiu galvoje paprastus darbininkus, aplamai mažai uždirbančius).

Tokioj padėty buvo ir Šiaulių kasa, todėl stengtasi kiekvieną centą išleisti taip, kad jis duotų kuo daugiau naudos, griežtai kovota su darbdaviais, kurie "slėpė" savo samdinius ir kason teregistravo kada jie susirgdavo; su nariais, kurie piktnaudžiavo kasą (buvo ir tokių), kasa stengėsi duoti apdraustiesiems ne tik tai, kas pagal įstatymą buvo privaloma, bet ir tai, ką duoti įstatymas nevertė.

Įstatymas įpareigojo gydyti dantis, bet nevertė duoti protezų. Mūsų kasa davė, bet, žinoma, ne tiek, kiek reikėjo. Bedančių buvo tiek, kiek netikėta, todėl protezams duota, jei reikėjo mažiausia keliolikos dantų ir tai tik dalį išlaidų.

Pagal įstatymą kasa neprivalėjo narių žmonoms gimdyvėms mokėti 100 litų pašalpos, o Šiaulių kasa mokėjo ir tai buvo joms vertinga dovana. Niekas nevertė kasą pastatyti 1933 metais gražiam Pagelavos miške netoli Šiaulių vaikų poilsio namų. Ten kas vasarą apie 150 vaikų po mėnesį galėjo poilsiauti.

Kandidatai buvo stropiai 3 gydytojų atrinkti ir suskirstyti 3 grupes: labiausiai, labai ir reikalingi. Taip pat stropiai ištirdavome ir tėvų medžiaginę padėtį. Kadangi visų kandidatų nebuvo galima priimti, tai rinkome tuos, kurių sveikata buvo blogiausia ir tėvų medžiaginė padėtis skurdžiausia.

Geresnio pagrindo kandidatų parinkimui nebegalima sugalvoti, bet nusiskundimų teko daug išgirsti. Ateina pas mane vaiko motina ir ašarodama klausia, kodėl jos vaikas nevežamas į poilsio namus. Imu kandidatų sąrašą, jame jos vaikas yra trečioj (reikalingas) grupėj, jo tėvų medžiaginė padėtis – geriausia, palyginus su kitų vaikų tėvų padėtimi. Stengiuos visa tai išdėstyti tai motinai, bet ji vis dėlto nesupranta, kodėl jos vaikas nevežamas. Tokios motinos išeidavo iš mano kabineto nepatenkintos, įsitikinusios, kad nėra teisybės, kad vežami tie, kuriems nereikalinga, kad reikia protekcijos.

Aš ant jų nepykdavau, nes žinojau ir žinau, kad kiekvienai motinai jos vaikas yra brangiausias ir reikalingiausias globos. Jai sunku būti objektyviai.

Prisipažinsiu, kad direktoriaujant ligonių kasoj tie vaikų poilsio namai teikė daugiausia džiaugsmo. Dažnai juos lankydavau. Mačiau, kaip vaikai stiprėja fiziškai ir dvasiškai. Štai stebi Jonuką ar Marytę. Atvažiavo išblyškę, flegmatiški, lyg pasenę dar neužaugę, o po mėnesio kokie jie raudonikiai, gyvi kaip pavasarį pirmą kartą į lauką išleisti veršiukai, iki ausų kupini džiaugsmo. O juk, anot vieno išminčiaus, visa, kas džiugu jau kelia gyvenimo jėgas. Vaikai rašydavo man laiškus, dalinosi savo džiaugsmu – kaip jiems ten gera. Atvežti kelias dienas verkė, prašydami gražinti pas mamą, o kai po mėnesio reikėjo poilsio namus apleisti, verkė, prašydami juos dar ilgiau ten palikti. Kaip galėjau nesidžiaugti, visa tai matydamas?

1938 m. vasarą surengėme iškilmingą poilsio namų 5 metų sukakties paminėjimą, kuriame dalyvavo Vyriausios socialinio draudimo valdybos pirmininkas Šostakas, ligonių kasų direktoriai: Kauno miesto – Daugirdas, Tauragės – Razutis, Talšių – Gedvilas, valdybų pirmininkai – Panevėžio – Moigis, Kauno apskr. – Gilys, ir geras būrys vietinių.

Apie tuos poilsio namus esu plačiai rašęs Ligonių kasų organe "Sveikata ir darbas", kurį leido Kauno miesto ligonių kasa, kitų kasų remiama. Ligonių kasos tvarkomieji organai: taryba, valdyba, taikomoji, revizijos komisijos.

Kuriant ligonių kasas, galvota, kad jos tvarkysis savivaldos principu, kad jas valdys nariai ir jų darbdaviai ir kadangi jos steigiamos na-

rių labai, jie bus ir kasų vyriausieji vairuotojai. Tokios dvasios ir buvo išleistas ligonių kasų įstatymas. Bet valstybės vairą vis sukant į dešinę, visose srityse dedant vis sunkenę centro valdžios leteną, ta linkme buvo pakeistas ir ligonių kasų įstatymas – valdžios priežiūra buvo stiprinama, narių įtaka mažinama.

Pradžioje tarybose nariai (apdraustieji) turėjo du trečdalius, darbdaviai vieną trečdalį atstovų, o nuo 1934 m. tarybas sudarė abi grupės po 10 atstovų, renkamų 4 metams. Jos posėdžiuose galėjo dalyvauti sprendžiamuoju balsu vidaus reikalų ministro paskirtas asmuo (kaip taisyklė, tai buvo darbo inspektorius). Darbo inspektorius tarybos nutarimus galėjo skusti vyr. soc. draudimo valdybai, galėjo tikrinti kasos sąskaitybos ir turto reviziją.

Taryba buvo aukščiausias kasos organas. Ji rinko valdybą ir kitus organus, priėmė sąmatą ir tvirtino jos apyskaitą, nustatė įstatymo ribose teikiamas nariams ir jų šeimoms pagalbos normas ir t.t.

Valdybą pradžioje sudarė trys apdraustųjų ir du darbdavių atstovai, o vėliau abiejų grupių po du, renkami dviem metams, ir darbo inspektorius.

Valdyba – tai vykdomasis organas. Bet kadangi jos nariai negalėjo būti apmokami, tai technikinį darbą turėjo atlikti tarnautojai, kuriems vadovavo direktorius. Jį rinko valdyba ir pagal vėlesnį įstatymą tvirtino vyr. soc. draudimo valdyba. Jo vaidmuo buvo labai svarbus, nes jis geriausiai žinojo visus kasos reikalus, todėl jo nuomonė daug svėrė valdybai sprendžiant tą ar kitą reikalą. Galėjo jis ir valdybos nutarimus vykdydamas šiek tiek savaip pakreipti. Tik posėdžių susirenkanti valdyba nepajėgė į visus kasos reikalus taip įsigilinti, kad galėtų nepaisyti direktoriaus nuomonės.

Kai aš atėjau į ligonių kasą nereikėjo rūpintis tarnautojų pasirinkimu – visi etatai jau buvo užimti, bereikėjo juos papildyti, kai kurių narių skaičius padidėjo, o kartu su tuo ir darbo apimtis. Iki išeidamas nė vieno ir neatleidau, nors negalėčiau pasakyti, kad visi buvo idealūs darbininkai.

Pasitikėjimo buvo vertas buhalteris Vercinskis, kasininkas Daukša, kontrolierius Miliauskas. Gabus vyrukas buvo sekretorius Vaičius, bet girtuoklis. Buvau jį pagavęs pasisavinus kelis šitus litų kasos pinigų, norėjau pasiūlyti valdybai jį atleisti, bet pagailėjau. Kur būtų dingęs atleistas? Be specialaus mokslo, kur būtų gavęs žmoniškesnio darbo, kai jo anuomet daug kas ieškojo. Palikau, bet labiau sekiau, kad vėl nesusigundytų panašaus pokšto iškirsti. Taip ir išbuvo iki okupacijos. Aš pats anksčiau su kasa atsisveikinau.

Svarbios pareigos kontrolės gydytojo. Jis privalėjo sekti gydytojus, vaistines, tikrinti jų sąskaitas, spręsti narių nusiskudimus ir t.t. Tas pareigas gerai ėjo pradžioje dr. Bronius Janušauskas, vėliau Ipolitas Žilinskas. Geras buvo ir felčėris Aksenavičius, kuris kasos patalpose atlikdavo visokias gydytojų paskirtas injekcijas ir kai kuriuos tvarstymus. Tie veiksmai kasai pigiau atsiėjo, negu jei jie būtų gydytojų atliekami. Stropi buvo ir fizinės terapijos kabineto vedėja, bet jos pavardės neatsimenu.

Dar buvo dvi tarnautojos: mokesčių kartotekai tvarkyti Zavilskienė (žydė) ir Ramanauskienė – ligonių lapeliams išrašyti.

Kai negalint gauti išnuomoti tinkamų patalpų, kasa Aušros al. ir Dvaro gatvės kampe (prieš Lietuvos banką) pagal inž. V. Bitės planą pasistatė 2 aukštų namą, turėjome sargą Matuką, vėliau Mileškevičių. Narių ir samdytojų patogumui Žagarėj turėjome įgaliotinę Andriulienę. Radviliškio įgaliotinio pavardės neatsimenu.

Man atėjus, valdybos pirm. buvo inž. Vaclovas Bielskis. Apie tą mano brangų draugą jau esu anksčiau minėjęs. Nereikia aiškinti, kad mūsų dviejų bendradarbiavimas buvo idealus. O kai su pirmininku santykiai geri, tai ir su visa valdyba pyktis nėra lengva. Kai V. Bielskis 1936 m. mirė, trumpą laiką kasai pirmininkavo Vaišvila, svetimų man idėjų žmogus, bet ir su juo nesusipratimų neturėjau. Jį pakeitė vėl mano draugas Juozas Naujalis, su kuriuo kartu dirbome miesto valdyboje. Tai taip pat išmintingas vyras, socialdemokratų partijos bilieta neturintis, bet socialdemokratiškai galvojantis ir su tos srovės žmonėmis kartu einantis.

Priminsiu, kad net samdytojų atstovas valdyboje buvo socialdemokratė agronomė Sofija Jasaitienė.

Sklandūs santykiai buvo ir su darbo inspektorium. Iš jų prisimenu Bigelį ir iš vėliausių laikų Pauliuką. Su pastaruoju ypač sutarėme.

Turint tokias valdybas buvo malonu dirbti, ir darbas buvo našesnis. Ramūs, dalykiški buvo ir tarybos posėdžiai. Nebuvo tokio erzelio, kaip, pvz., Kauno miesto tarybos posėdžiuose. Ten ant peilių ėjo komunistų ir socialdemokratų frakcijos. Komunistai prieš rinkimus paskelbė “nė vieno balso socialdemokratų kandidatams”. Ir tarybos posėdžiuose komunistai vedė didžiausią agitaciją prieš socialdemokratų, kurie vadovavo valdybai. Socialdemokratas buvo ir direktorius Jonas Vilkaitis, plačios iniciatyvos vyras, suorganizavęs didžiausią to meto Lietuvos ribose ligonių kasą, padėjęs savo patarimais ir kitų kasų darbuotojams. Jo kasos valdybos pirm. buvo vienas iš didžiųjų socialdemokratų vedė-

jų Kipras Bielinis. Komunistams sunku buvo tokius riešutus perkąsti, todėl visi jų puolimai sudūždavo, kaip jūros banga, atsimušusi į krantą.

Šiaulių kasoj nepasireiškė frakcijos. Teisybė, komunistai savo raštuose skelbia turėję kasoj net kelis savo žmones, net buvusi jų kairiųjų darbininkų vardu frakcija, bet turbūt teturėjo karoso balsą, nes jos tarybos posėdžiuose niekas negirdėjo. Jei ji ir buvo, tai tokia pat neveiksminga, kaip ir jų skelbiamoji miesto taryboje man burmistraujant. Dabartiniai komunistų "istorikai" mėgsta savo partiečių praeities veiklą išpūsti, nebūtų nuveiktų darbų priskirti. Pvz. minėtai miesto tarybos frakcijai į nuopelnus įrašė tariamai jos išleistą vienkartinį leidinį Darbo gyvenimas, nors iš tikrųjų čia ji buvo nieko dėta.

Ir apie Kauno ligonių kasą rašydami, tie rašeivos visaip kaltina socialdemokratus, bet sąžiningesnieji iš jų pripažįsta, kad buvo daroma klaida priešintis net geriems sumanymams vien tik dėl to, kad jie buvo socialdemokratų pasiūlyti.

Čia noriu pastebėti, kad kasas kuriant, komunistų partija neturėjo vienodos pažiūros į ligonių kasas. Daug jų laikėsi klasicinio marksizmo nusistatymo, kad kapitalistinėje santvarkoje darbininkų gyvenimas vis blogės, kad jokios ligonių kasos jų gyvenimo nepagerins. Priešingai, jos migdys darbininkų sąmonę, atitrauks juos nuo pagrindinio tikslo – klasių kovos. Tokie net siūlė rinkimus boikotuoti. Bet buvo nutarta neboikotuoti, o ir įėję į kasų tarybas, komunistai savo pagrindiniu uždaviniu laikė nebūti konstruktyvėj opozicijoje, bet naudoti kasas kaip patogią platformą komunistinei propagandai vesti.

Iki 1934 m. tarybų rinkimuose buvo balsuojama sąrašais. Vėliau iš narių ir samdytojų pasiūlytų sąrašų vyr. soc. draudimo valdyba sudarydavo du sąrašus (vieną narių, antrą samdytojų) po 30 asmenų. Iš jų kiekviena grupė išsirinkdavo 10 asmenų. Jei sąrašuose nebuvo 30 kandidatų arba rinkimai boikotuojami ir nebūtų jokio kandidato pasiūlyta, vyr. soc. draudimo valdyba turėjo teisę pati sudaryti rinkiminius kandidatų sąrašus. Taigi, galima sakyti, kad savivaldybės pradus buvo panaikintas, kad faktinai kandidatų sąrašus sudarė vyr. soc. dr. valdyba.

Suprantama, tada ir narių susidomėjimas rinkimais labai sumažėjo. Jei pradžioje balsavimuose dalyvaudavo iki 60% narių, tai pradedant 1934 m. tebalsuodavo tik penktadalis, o kai kur vos keli procentai.

Tiek 1934, tiek 1938 m. tarybų rinkimuose komunistai, kur sugebėjo, savo kandidatus siūlė, bet į rinkiminį sąrašą vyr. soc. dr. valdyba jų neįrašydavo.

Apie revizijos komisiją nėra reikalo kalbėti. Taikos komisijos, kuri

turėjo spręsti narių ir valdybos ginčus dėl teikiamos pagalbos, Šiaulių kasoj kaip ir nebuvo, nes tuos ginčus sugebėdavo baigti, apsieidami be tarpininkų.

Kai kalbame apie kasų administraciją, tai keli žodžiai pravers ir apie vyriausiąją soc. draudimo valdybą (VSDV), nes tai vyriausia ligonių kasų priežiūros įstaiga su labai plačiomis "globos" teisėmis. Ją sudarė narių ir samdytojų atstovai ir vidaus reikalų ministro skirtas pirmininkas. Pradžioje jie visi buvo paskirti ministro, bet 1932 m. ligonių kasų atstovų suvažiavimas išrinko į VSDV du narių atstovus (L. A. bromavičių ir A. Aukštikalnį) ir vieną iš samdytojų. Abu narių atstovai buvo socialdemokratai.

Prieš renkant, socialdemokratai paskelbė platformą, kurios išrinktieji atstovai turėjo laikytis: rūpintis, kad kasos apdraustieji veikiančio įstatymo ribose gautų maksimalinę pagalbą, kad būtų sustiprinta kasų medžiaginė padėtis, nedidinant narių mokesčio, kad būtų praplėstas socialinis draudimas nedarbo, senatvės, invalydimų, nelaimingų atsitikimų atveju, kad būtų pašalintas valdžios kišimasis į ligonių kasų vidaus reikalus, kad būtų užtikrintas ligonių kasų savarankumas.

Neilgai tie išrinktieji darbininkų atstovai tegalėjo apsiimtas pareigas eiti. Matydami, kad negalės duotų priesakų įvykdyti ir nenorėdami nešti atsakomybę už visos įstaigos veiklą, 1933 m. kovo mėnesį jie atsisakė pareikšdami, kad "ne tik nepatenkinami ligonių kasų reikalavimai, bet siaurinama ir naikinama ir pati ligonių kasų savivaldybė", todėl mes "laikome savo tolimenį buvimą vyriausiojoje socialinio draudimo valdyboje nesuderinamu su gautaisiais įgaliojimais ir iš vyriausiosios socialinio draudimo valdybos išeiname".

Jie buvo pakeisti vidaus reikalų ministro skirtais asmenimis. Valdybos pirmininkas visą laiką buvo A. Šostakas, darbo ir socialinės apsaugos departamento direktorius, mokėjęs visokioms valdžioms įtikti. Neturėjau nesusipratimų su juo ir aš. Vertino mane kaip gerą kasos tvarkytoją. Be to, kaip bebūtų, vis dėlto ne kokio užkampio, bet Šiaulių miesto burmistras, taigi vertas šiokios tokios pagarbos. Vargšas amželi baigė Sibiro tundroje.

VSDV šaukdavo kasų direktorių suvažiavimus, kuriuose aiškino-mies tuos ar kitus kasų reikalus. Kai kas tuos suvažiavimus sėkmingai panaudodavo ir kitiems reikalams.

Telšių kasos direktorius buvo Mečislovas Gedvilas, sovietinę "saulę" iš Maskvos į Lietuvą atnešęs, įkopęs net į ministrų pirmininko sostą, dar nepriklausomoj Lietuvoj viešai veikęs liaudininkų partijoje, o slapta -

komunistų partijos eilėse. Dalyvaudavo suvažiavimuose ir jis. Suvažiavimui pasibaigus, būdavo bendra vakarienė. Neapleisdavo jos ir Mečislovas, bet jau gerokai užkandus, jis dingdavo. Tada dėl to niekas nesišėbėjo, tik dabar man atėjo mintis, kad mano kolega ne namo išskubėdavo, bet išeidavo jam svarbesnių reikalų atlikti – susitikti ir pasitarti su tais draugais, su kuriais dienos šviesoj buvo nepatartina. O be to, kaip lengva būtų reikalui esant įrodyti savo alibi. “Ko norite? Kaip galėjau aš būti ten, kur jūs sakote, jei aš tada buvau ligonių kasų direktorių vakarienėj“, būtų atšovęs tiems, kurie jį įtartų dalyvavus draudžiamame posėdy ar susitikus valstybės priešu laikomą asmenį. Mes, dalyvavusieji minėtojų vakarienėj, būtume paliudiję, kad Gedvilas valgė kartu su visais, o kad jis anksčiau išėjo, kas tą pastebėjo.

Paskutinis direktorių suvažiavimas buvo 1940 m. birželio 1 d. Taigi posėdžiavome išvakarėse nepriklausomos Lietuvos, visai to nenujaušdami.

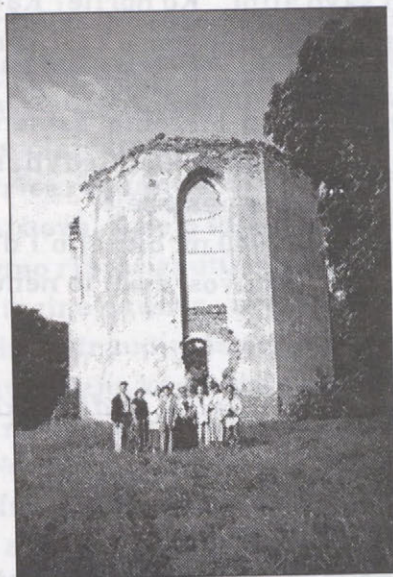
Dalija Gudliauskienė

KELIONĖ Į DELTUVAŲ IR TOLIAU Į ŠIAURĘ . . .

1997 m. liepos 20 d. Vilniaus parapijos grupė žmonių išsiruošė į kelionę po buvusias reformatų bažnyčias Vidurio Lietuvoje. Mintis surengti tokią kelionę patekus į rankas medžiagai apie renesanso architektūros sakralinius pastatus, kurie daugumoje buvo statyti XVI-me amžiuje reformatams. Vėliau, pasėkoje kontreformacijos, buvo perduoti katalikams – Rykantų, Svėdasų, Siesikų, Pašušvio, Linkuvos, Deltuvos reformatų bažnyčios. Tai bažnyčios statytos gynybai – kaip pilys: su kontrforsais, storomis sienomis, mažais, siaurais langais viršuje. Pavarčius senus žurnalų, laikraščių komplektus galima užtikti pavadinimus Lietuvos – Lenkijos reformatų bažnyčių, kurių vietovių pavadinimas jau mums nieko nesako. Jų egzistavimo laikotarpis – XVI a. vidurys, XVII a. pabaiga, o dažnai šalia ir sakinytis “1700 m. parapija jau buvo sunykusi“. Kokias vietas aplankyti nulėmė žinia, kad numatoma ekskursuoti sekmadienį Kėdainių bažnyčioje laikys pamaldas Varšuvos teologijos fakulteto studentas Rimas Mikalauskas. Taigi suplanavom tokį maršrutą: Vilnius – Deltuva – Siesikai – Kėdainiai – Pašušvis – Šaukotas – Šaulėnai – Linkuva – Švobiškis – Vilnius.

Išaušo puikus kaip ir dauguma šių metų vidurvasario sekmadienių. Važiuojame autostrada daug nesidairydami. Pervaziuojame Ukmergę.

dar truputį ir jau Deltuva. Išvydę Deltuvos bažnyčios didingus griuvėsius, kurių nė vienas nebuvome regėję, suakmenėjome, pasijutom menki ir laikini šioje žemėje.

Deltuva

Siesikai

Deltuva XV a. priklausė Kęstgailoms, o XVI a. pradžioje atiteko Radviloms, kurie pastatė pirmąją Deltuvos reformatų bažnyčią. Tuo metu ten kunigavo Stanislovas Marcianas – XVI a. lietuvių rašytojas, giesmių vertėjas. Deltuvos reformatų parapiją globojo didikai Zavišos, po to Podberekiai. 1620–1638 m. Jurgio Podberekio iniciatyva apylinkės meistras pradėjo statyti iki mūsų dienų išlikusią Lietuvos reformatų bažnyčią, užbaigta prie jo žmonos Daratos. Vėliau parapiją globojo jų duktė Sofija, ištekėjusi už žemaičių teisėjo Gruževskio. Paskutiniai Deltuvos reformatų globėjai ir buvo Gruževskiai. Jiems išsikėlus, Deltuvos dvaras pereina į grafų Tiškevičių – katalikų rankas ir parapija ima nykti. Nepriklausomos Lietuvos laikais bažnyčią prižiūrėjo žemės nuomininkas, vėliau, dėl Kauno bažnyčios statybos ūkis buvo parduotas. II-ojo pasaulinio karo metais bažnyčia buvo sugriauta. Buvusiame šventoriuje tebėra antkapiai ten palaidotiems žymiesiems Deltuvos reformatams. Atsisveikinę su didingais Deltuvos reformatų bažnyčios griuvėsiu-

vėsiais, keliaujame toliau į Siesikus.

Siesikų bažnyčia pastatyta 1537 m. brolių Siesickių dvaro bau-
žiauninkų. XVI a. viduryje išgalėjus reformacijai, Siesickiai tampa
aršūs reformatai ir su visu dvaru pereina į reformatų tikėjimą. Bet
vėliau, laimėjus kontreformacijai, 1680 m. bažnyčia gražinama katali-
kams. Bažnyčia daug kartų perstatinėjama. Iki šių dienų iš renesanso
laikų išlikę suolai su ornamentuotomis atramomis ir ornamentais de-
koruoti skliautai. Po XVIII ir XIX a. a. gaisrų atstatyta pagal pirminį
planą ir tūrį. 1944 m. po praūžusio karo bažnyčia vėl atstatoma, bet
truputį pažeminta.

Laiko turime nedaug, įkišome nosis į vidų, fotografuojamės prie
vartų ir į Kėdainius.

Kėdainiai

Pašušvys

Kėdainiuose mus pasitiko, labai nuoširdžiai priėmė Kėdainių para-
pijos žmonės. Parapija nedidelė, bet labai miela, draugiška, kol kas nes-
suskaldyta, kovos dėl valdžios. Pasiklausyti būsimo kunigo Rimo Mi-
kalausko atvyko ir Kėdainių parapijos globėjai kauniečiai. Viešpats
laimino ir buvo su mumis tose pamaldose. Tą pajuto tur būt, visi, išėję
iš bažnyčios prisipildę meilės ir gerumo viens kitam ir visam pasau-
liui. Vaisės su medumi, šviežiais agurkais, kėdainiškių suspaustu sūriu,
pyragais, ir vėl mes kelionėje.

Tą sekmadienį visose Lietuvos bažnyčiose vyko Marijos škaplierinės atlaidai, tad mažų miestelių ne tik bažnyčios bet ir šventoriai šurmulio nuo nepatekusių, o gal ir nelabai norėjusių patekti vidun vaikų, jaunimo, vyrų. Mums tai ne į naudą, nes vargu ar dar kada nors teks pravažiuoti po tas reformatų didžius laikus menačias bažnyčias, statytas didikų Radvilų, Siesickių, Šemetų, Gruževskių, o į vidų neįmanoma patekti. O gal ir gerai, nes ko gero susigraudinę, būtume ėmę glostyti plytas, menančias XVI-to amžiaus reformatų rankų prisilietimą.

Pašušvį atvažiuojame per pačias mišias. Apeiname aplinkui, atsi-renkame, kurie mūrai statyti XVI a., kurie vėlesnių laikų. Lietuvos architektūros vadovėlis sako, kad "Pašušvio bažnyčią 1553 m. dvaro valdytojas M. Šinkevičius pastatė evangelikams reformatams, o 1665 m. ji jau atiteko katalikams. Tai geriausiai iki šiol išlikęs nedidelio viena-navio bebokščio renesanso sekralinio pastato pavyzdys. 1798 m. ji buvo įjungta į naujai pastatytą mūrinę kryžminio plano bažnyčią, kaip kopolyčia, tačiau išliko senosios bažnyčios erdvė ir tūris, nepakeista originali pagrindinio fasado kompozicija". Randame senąjį kelią vedusį tiesiai į dvarą ir viskas. Laikas keliauti tolyn.

Kažkur netoli, ant Šušvės kranto lieka Grinkiškis, kur, kaip informuoja enciklopedija, prieš 1599 m. buvo pastatyta reformatų bažnyčia, funduota Vilniaus žemių raštininko N. Petkevičiaus. Grinkiškio parapijos vardas minėtas 1622 m. Vilniuje vykusio Sinodo dokumentuose.

Stabtelime Šiauliuose, kur raudonų plytų bažnyčios fasade įrašyta Šemetų pavardė. Istoriniai dokumentai sako, kad po 1551 metų didikai Šemetos, kilę iš kunigaikščio Algirdo giminės, pastatė reformatams bažnyčią Šiaulėnuose. Jos išlaikymui dalį savo turtų kaip ir Pašušvio parapijai paskyrė Vnučkos. Deja, iki mūsų dienų išlikusi bažnyčia statyta kur kas vėliau – XIX a. pradžioje, psiaudogotikinė, matyt jau Šemetų palikuonių – katalikų. O 1911 metais išleistas lenkų kalba Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės teritorijoje buvusių reformatų bažnyčių sąvadas visai nemini Šiaulėnų parapijos vardo.

Kelio rodyklė rodo – "Aukštelkai". Tarpukario Lietuvos laikais Aukštelkuose buvo Švobiškio parapijos filija, deja, dabar jau ten negyvena nė viena reformatų šeima, todėl nėra ko užsukti.

Pravažiuojame nesustodami Pamūšį, kur 1621 m. Sebastijonas Jagela buvo įkūręs reformatų parapiją ir globojo su sūnumis. O 1706 m. katalikų klebonas Gudavičius užpuolė bažnyčią ir nuniokojo. 1715 m. dar buvo parapija, o 1732 m. jau ne.

Dar keletas kilometrų, ir mes Linkuvoje. Prie bažnyčios pasitikę

žmonės mums priekaištavo, kad pavėlavome, kad per atlaidus jų bažnyčią aplankė iš Vilniaus atvykę garbūs svečiai – visur suspėjantis Seimo pirmininkas Vyt. Landsbergis ir jį lydintys asmenys. . . Didikas Bialozaras Linkuvos reformatams 1593 m. pastatė nedidelę koplyčią. Vėliau ją globojo Upytės maršalka Puzinas su žmona. Nuo 1655 m. – globėjas N. Kosčiuška ir jo žmona Estera. 1696 m. Linkuvos savininkas Jeronimas Puzinas – konvertitas bažnyčią perduoda katalikams, atima iš parapijos sidabrinis indus, bažnyčia perstatoma ir įgyja katalikų sakraliniams pastatams būdingą kryžminį planą bei du bokštus. Linkuvos parapija nors ir netekusi savo bažnyčios dar kurį laiką (1704–1733 m.) egzistuoja kaip Švobiškio filija, bet po 1732 m. jos vardas jau nebeminimas nė viename Sinode.

Dar keletas kilometrų, truputis paklaidžiojimų, ir riedame per įspūdingą, medinį, siaurutėlį tiltą į kitą Mūšos upės krantą. Mums prieš akis nuostabus vaizdas – ant kalno pro medžius boluoja visada buvusi tik reformatų – Švobiškio bažnyčia. Ir vėl siurprizas. Viešpats tą sekmdienį mums padovanojo dar vieną dovaną: kapinaitėse šalia bažnyčios ką tik baigėsi pamaldos, kurias vedė kun. Reinholdas Moras. Visu veidai nušvytę iš džiaugsmo ir netikėtumo sutikus buvusį mūsų Vilniaus parapijos mylimą kunigą, dabar tarnaujantį Klaipėdos liuteronų bažnyčiai. Jis ir Švobiškio parapijietės vedasi mus į bažnyčią, aprodo, papasakoja apie parapijos gyvenimą be nuolatinio kunigo. Nors Švobiskis netoli nuo Biržų, bet daugelis čia pirmą kartą. Kapinėse užrašai ant antkapių primena mums girdėtas žymių Lietuvos reformatų Bažnyčios žmonių pavardes: Paškevičius, Meškovskiai, Balčiauskai . . .

Švobiškyje reformatų parapiją įsteigė ir jai testamentu 1606 m. savo turtus užrašė dvarininkas Martynas Švoba. Bažnyčios išlaikymui buvo užrašyti Švobiškio miestelis ir Janiškių (Joniškėlio) kaimas.

Dabar stovinčios reformatų bažnyčios kertinis akmuo buvo padėtas po Sinodo Biržuose 1785 metais, pašventinta 1789 m. spalio 11 d. Šventino bažnyčią senj. Martynas Labovskis, dalyvaujant vicesenj. Aleksandrui Kapickiui (Papilio klebonui), Mykolui Ceraskiui (Biržų klebonui), Stanislovui Stankarai (N. Radviliškio klebonui), teolog. kandidatui Aleksandrui Labovskiui ir kuratoriui Jonui Bukauskui. Švobiškyje kunigavo: Chrestovskis, Richlickis, Teodoras Raševskis, Švento Rašto į lietuvių kalbą vertėjas Teodoras Skrockis, Adomas Močiulskis, Gabrielius Balčiauskas, Aleksandras Paškevičius, Konstantinas Joung (prancūzų kilmės), Augustas Meškovskis, Adolfas Neimanas, Jonas Šepetys, Adomas Šernas, Alfredas Mileris, gensuperint. Vilius Meškovskis, Povilas Jašinskas . . . 1919 m. Švobiškio bažnyčioje įšventintas į kunigus čekas Fibich.

Po II pasaulinio karo, kaip ir daugelis mūsų parapijų, nuolatinio kunigo neturi, tik kartą per mėnesį atvažiuoja Biržų kunigai.

Karai nelabai nuniokojo bažnyčios, remontai daryti keletą kartų kiekviename šimtmetyje. Paskutinis atliktas dar tarybiniais metais, bet jau po "atšilimo". Virš Dievo stalo paliktas senas lotyniškas užrašas "Soli Deo Gloria". Nedidelė jauki bažnytėlė, mieli žmonės, ištroškę paguodos, meilės ir ramybės.

Nors ir ilga vasaros diena, bet saulė jau prie laidos, skubiai atsiveikiname ir atgal namo, tiesiai į Vilnių, nebeužsukame nei į Panevėžį, nei į Naujamiestį. Šias reformatų istorijai brangias vietas tikimės aplankyti kitoje panašioje kelionėje. Gal dar šiemet, o gal jau kitamet...

@@@@@@@@

LITURGIJA

Avinėl Dievo, o Jėzau Pone,

Nuodėmes mūsų atleisk maloniai!

Suklaupę maldai mes čia ant kelių

Prašom užtarti pas Visagalį.

Pas Dievą Tėvą prašom užstoti

Ir Šventą Dvasią mums dovanoti!

O gailestingas Dieve Trejybės,

Atleisk visokias mūsų kaltybes!

* * *

Šventas, šventas, šventas,

meilėj neišsemtas,

Visa žemė skelbia

Dieve, Tavo garbę!

Leisk čia Tau tarnauti

Ir danguj neliauti!

* * *

Gyvoji duona, nužengus iš dangaus,

Saldžioji Manna nuvargusio žmogaus,

Duok tiems, kas alksta, gaivinimo stipraus,

O, Jėzau Kristau!

Gyvoji Versme malonės dovanų,

Šaltini tyras gyvybinių jėgų,

Pastiprink sielas ištroškusių žmonių,

O, Jėzau Kristau!

* * *

IŠKELIAVĘ AMŽINYBĖN

Kuratorius Hermanas Pavilionis

1903. 04. 24 – 1998. 12. 26

Gimė 1903 m. balandžio 24d. Iškonių km., Biržų apskr. apsišvietusių ev. reformatų šeimoje. Tėvas Povilas buvo baigęs Mintaujos gimnazijoje 4 klases. Gyvenimo sąlygos neleido jam toliau mokytis. Motina Ona Mizaraitė buvo irgi susipratusi reformatė ir tėvai auklėjo sūnų tautiniai religinėje šeimos dvasioje taip, kad nuo pat jaunų dienų H. Pavilionis tapo savo Tėvynės ir savo Bažnyčios mylėtojas.

Baigęs pradžios mokyklą, jis pradėjo lankyti Biržų valdžios gimnaziją. Išgirdęs, kad Klaipėdos vadavimui verbuojami savanoriai, pasitaręs su draugais ir gavęs tėvų sutikimą, 1923m. paliko gimnazijos suolą ir įstojo į Klaipėdos vaduotojų eiles. 1923 m. kovo mėnesį laimingai sukilimui pasibaigus, grįžo kartu su kitais namo ir ilgiau nelaukdamas įstojo į Biržų gimnazijos VII klasę ir sekančiais metais gimnaziją baigė. Po to įstojo į Kauno Universiteto Technikos fakultetą inžinerijos studijoms, ir kartu laisvu laiku mokėsi Kauno Meno mokykloje. Giminių iškvietas į Ameriką H. Pavilionis 1927 m. įstojo į Massachusetts Institute

of Technology. 1948 m. baigė architektūros studijas Chicago School of Design, įsigydamas inžinieriaus titulą ir pradėjo dirbti Čikagos miesto valdyboje. Čia ištarnavo ligi 1970 m. – iki išėjimo į pensiją.

N etrukus sveikatos reikalai privertė Pavilionių šeimą keisti Čikagos klimata ir vykti į saulėtą Kaliforniją ir čia 1978 m. jis baigė Wittier College Meno Mokyklą, gaudamas diplomą meno srityje. Netrukus kurt. H. Pavilionis vėl įsijungė į Los Angeles lietuvių evangelikų veiklą, bet nežiūrint to, jis ir toliau palaikė glaudų ryšį su Čikagos reformatais iki paskutinių savo gyvenimo dienų.

Kaip savo tėvynei taip ir savo Bažnyčiai jis su meile ir pasiaukojimu visą savo netrumpą gyvenimą ištikimai tarnavo. Atvykus pirmajai imigrantų bangai iš Vokietijos pabėgėlių stovyklų į Ameriką, vienas iš nedaugelio kitų jau čia anksčiau apsigyvenusių lietuvių reformatų buvo Hermanas Pavilionis, atskubėjęs jiems su pagalba ir patarimais, padėjęs parūpinti pastogę, surasti darbą ir pan. Ypač naujai atvykę mūsų kunigai atsidūrę visais atvejais jiems svetimoje aplinkoje, lietuvių evangelikų parapijų organizacijoms stokojo patyrimų, stokojo vietinių – JAV ilgiau gyvenusių lietuvių pagalbos. Ir čia kaip tik pats tinkamiausias pasirodė Hermanas Pavilionis, geriausiai susipažinęs su amerikiečių protestantiškų bažnyčių bei parapijų organizacija, veikla ir tradicijomis. Čikagoje šio nelengvo organizacinio darbo paskirtis ir našta daugiausia krito ant kurt. H. Pavilionio pečių, kuris drauge su keletu kitų aktyvių bendraminčių ėmėsi iniciatyvos įkurti šiame gausiai lietuvių apgyventame Čikagos mieste lietuvių ev. reformatų religinės ir kultūrinės veiklos centrą, kuris dar ir šiandien tebeveikia, tačiau daliai išeivių grįžus į Lietuvą ir nemažam jų skaičiui čia mirus, jo veikla turėjo prisitaikyti prie besikeičiančios situacijos.

Velioniui H. Pavilioniui būtų padaryta nedovanotina skriauda, nepaminėjus jo universalaus dailininko talento, kurio jis tiek daug estetiniam "Mūsų sparnų" žurnalo papuošimui paaukojo. Vos tik žurnalui pasirodžius dail. H. Pavilionis be atvangos jį rėmė piešdamas jam viršelius ir vinjetes bei savo rašiniais jame bendradarbiaudamas.

H. Pavilionis mirė Pensilvanijoje, kur dėl tarnybos buvo perkeltas jo sūnus su šeima ir kurie globojo sunkiai sergantį tėvą.

Liūdesy pasilikusiems žmonai Emilijai, sūnui Antanui su žmona Vicki ir anūkeliams Liane ir Charlie reiškiame nuoširdžią užuojautą.

KOLEGIJA ir MŪSŲ SPARNŲ REDAKCIJA

Povilas Kuntrimas

1910 – 1997

Apniukusį lapkričio paskutinį sekmadienį į senąsias protestantų kapines ant Širvėnos ežero kranto biržiečiai palydėjo ev. reformatų bažnyčios varpininką Povilą Kuntrimą. Ramiai, tvarkingai gyvenusio, ilgai sirgusio liūdėsį sukėlė tik artimųjų širdyse. Miesto visuomenėje skaudi netektis didesnio atgarsio nesusilaukė net bažnyčios varpas nesuskambo. Tylėjo tartum taip griaudžiai išreikšdamas liūdėsį Kuntrimų šeimos palikuoniui, kurios net trijų kartų vyrai ištikimai tarnavo Lietuvos ev. reformatų bažnyčiai Biržuose.

Dar praėjusiame amžiuje Lietuvos ev. reformatų bažnyčia Biržuose, jos kunigai buvo artimi Daratai ir Jonui Kuntrimams. Be kitų ūkio darbų Jonas kaip arklininkas – vežikas su dvasininkais Bažnyčios reikalais važinėjo ne tik po parapiją, bet ir į tolimiausius miestus. Prie bažnyčios jos ūkinių reikalų liko ir sūnus Petras Kuntrimas (1878–1956).

*Povilas Kuntrimas su žmona Palmyra ir sūnumi Viliumi
prie savo sodybos Biržuose 1989 metais gegužės mėnesį.*

Kuntrimų šeimos ištakos – netolimi Biržams Šlepščiai. Čia Petras Dagių šeimoje suartėjo ir apsivedė su Darata, kurios giminaičiai ekono-

mistas Jonas ir skulptorius Jokūbas profesorai Dagiai žinomi kaip savo srities geri specialistai. Neužsibuvo Šlepščiuose ir jaunavedžiai Kuntrimai. Kūrėsi prie vaizdingos Apaščios – Širvėnos ežero santakos, šalia bažnytinės žemės taip, kad visada iš sodybos matytusi bažnyčia, klebonijos pastatai.

Takeliu per lieptą ar užšalusia Apaščia kartu su tėvais šimtais kartų į bažnyčią dar paauglystės metais ėjo ir būsimasis varpininkas Povilas Kuntrimas. Todėl nepriklausomybės metais atlikęs karinę tarnybą Klaipėdoje žemaičių kunigaikščio Butegeidžio vardo pėstininkų pulke, subrendęs ryšininkas grįžęs į Biržus tapo savotišku ryšininku tarp bažnyčios ir parapijiečių. Nesuskaičiuoti kiek tūkstančių kartų tėvas Petras, vėliau ir Povilas varpų gaudėsiu biržiečiams priminė liūdėsį, pamaldų rimtį ar kėlė šventinę nuotaiką.

Gyvenime visaip būna. Kartais paprastam žmogui taip trūksta dvasinės atramos, patarimo, kad reikia su kažkuo išsikalbėti, pasiguosti. Kitaip žiūrint tos bėdos tokios menkos, kad didžiai gerbiamus kunigus dėl to nesmagu trukdyti. Todėl parapijiečiams ne vieną dešimtmetį buvo žinomi Kuntrimų namai, kur užėję rasdavo paguodą, išgirdavo gerą žodį.

Kuntrimai, – kaip dauguma biržiečių – karo padegėliai. Atstatyti sodybą teko jau senyvam jos įkūrėjui Petruui, bei jaunesiems Povilui bei jo žmonai, Palmyrai Žaldokaitei. Pragyvenimui reikėjo užsidirbti statybose, melioracijoje. Palmyra vertėsi siuvėjos amatu. O sekmadieniais į bažnyčią. Kartu ėjo ir jų vaikai. Koks malonumas minti vargonų dumples žinant, kad pridedi prie to, jog bažnyčią užplūsta garsai!

Senosiose protestantų kapinėse ant Širvėnos kranto, Kuntrimų giminės kapavietėje supiltas dar vienas kapas. Ir čia tik kitu kapu per Širvėnos ežerą matyti raudoni bažnyčios mūrai, retkarčiais pasiekia varpų gaudesys, tartum liūdintis buvusių šeiminkų, linkintis jiems lengvos gimtojo krašto žemės.

Iki leido jėgos Povilas Kuntrimas kruopščiai prižiūrėjo artimųjų kapavietę ramiai laukdamas lemties kada pats šalia išėjusių bus palaidotas. Dabar jau drąsiai galima tvirtinti, kad šią tėvo misiją ne blogiau tęsia Palmyros ir jos Povilo Kuntrimų abi dukros ir sūnus, kuriems tėvai sugebėjo perteikti visas gerąsias krikščioniškąsias savybes.

1998. 01. 28

Jonas Dagilis

KUNIGO ALEKSANDRO BALČIAUSKO 90–OSIOMS GIMIMO METINĖMS (1907–1952)

Praėjusiais 1997 m. spalio mėn. 5 d. Lietuvoje buvo plačiai paminėtos populiarus ir aktyvus reformatų kunigo Aleksandro Balčiausko, anksti palikusio šį pasaulį, 90-osios gimimo metinės.

Nors ir pavėluotai, pasinaudodami turimais šaltiniais, norime bandyti kiek arčiau supažindinti gerbiamus mūsų žurnalo skaitytojus, ypač mažiau jį pažinojusių jaunesniųjų išeivių kartą apie jo per trumpą gyvenimą išreikštą bekompromisinį pasišventimą ev. reformatų Bažnyčios veiklai, praturtinant ją populiariais pamokslais ir savo simpatiskai švelniu ir patraukiančiu būdu išgijusių parapijiečių ne vien pagarbą bet ir meilę. Arčiausiai jam prie širdies buvo reformatų jaunimas – reformatų Bažnyčios ateitis!

Jo iniciatyva buvo pakviesta talkininkų grupė, 1932 m. sausio 12 d. įsteigusi Biržuose reformatų jaunimo draugiją, kuriai davė vardą RADVILA su obalsiu DORINKIS IR ŠVIESKIS (žiūr. MS 19 nr. 27 p., 70 nr. 84 p., 71 nr. 49 p., 73 nr. 50 p., 76 nr. 67 p.).

Velionis kun. A. Balčiauskas gimė 1907 m. spalio 5 d.. Pradžios mokyklą lankė Pumpėnuose. 1927 m. baigė Panevėžio valdžios gimnaziją.

Buvo apsisprendęs studijuoti mediciną, bet konfirmacijos metu Biržų evangelikų reformatų bažnyčioje prof. kun. Povilo Jakubėno paskatin-tas studijuoti teologiją sumanymą pakeitė ir 1927 m. įstojo į Lietuvos u-niversiteto Evangelikų teologijos fakultetą Kaune. Su jaunatviška ener-gija dalyvavo Lietuvos universiteto studentų ev. draugijos veikloje, dė-s-tė tikybą mokiniams evangelikams Kauno "Aušros" berniukų ir mer-gaičių gimnazijose. Studijas 1931 m. birželio 9 d. baigė labai sėkmingai ir birželio 25 d. Sinodo metu buvo ordinuotas Biržų evangelikų refor-matų bažnyčioje diakonu, klebono padėjėju ir paskirtas pradžios mo-kyklų evangelikų tikybos mokytoju.

*Kun. A. Balčiausko šeima: Iš kairės-
Virginija Balčiauskaitė-Daugirdienė,
jos sūnus teol. stud. Kęstutis Daugirdas,
Mindaugas-Aleksandras Balčiauskas,
A. Balčiauskienė ir jos sūnus Donatas
Balčiauskas.*

1932 m. birželio 28 d. Generalinis superintendentas prof. kun. Povi-las Jakubėnas ordinavo diakoną A. Balčiauską kunigu Biržų ev. refor-matų parapijai, kartu buvo paskirtas ev. tikybos mokytoju Biržų gim-nazijoje. Netrukus A. Balčiauskas tapo Biržų parapijos klebonu. Svar-

biausias jo rūpestis buvo kapitaliai suremontuoti bažnyčią. Po to su kunigu Frydrichu Barneliu ėmėsi konfirmantų mokyklos, parapijos salės ir senelių prieglaudos priestato statybų. Parapijiečiai džiaugėsi jų gražiu bendradarbiavimu.

Gilindamas savo žinias kun. A. Balčiauskas lankėsi Šveicarijoje, Vokietijoje ir Italijoje. Gerai mokėjo vokiečių, lenkų, rusų, kalbas, skaitė hebrajų, lotynų ir graikų kalbomis. Jis rašė straipsnius į "Sėjėją", "Mūsų žodį", "Lietuvos evangelikų kelią". Su mokytoju A. Šliku redagavo knygą "Mūsų jaunimo vadovas", kuri buvo išleista 1939 metais. Tais pačiais metais išleido knygutę apie reformatorius "Husas bei Viklifas". Koregavo naujai leidžiamą kun. Adomo Šerno "Evangelikų giesmyną" ir rūpinosi jo spausdinimo reikalais 1942 m. Kaune.

Lietuvos ev. reformatų kolegijos nutarimu kun. A. Balčiauskas 1940 m. kovo 16 d. skiriamas Lietuvos kariuomenės ev. kapelionu. Atsisveikinęs su Biržų parapija, išvyko į Kauną. Iš čia jo laikomos pamaldos būdavo transliuojamos per radiją. Neilgai jam teko būti kariuomenės kapelionu. Istoriniai įvykiai 1940 m. birželio mėnesį pakreipė nepriklausomos Lietuvos gyvenimą kita linkme. Bet kokia kultūrinė veikla per bažnyčią buvo uždrausta. Kun. A. Balčiauskas Kaune pamaldas laikė ev. reformatams ir ev. liuteronams kartu ev. liuteronų bažnyčioje, nes reformatų bažnyčios statyba liko nebaigta.

1942 m. rugsėjo 20 d. Kaune vedė savo parapijietę choristę mokytoją Aleksandrą (Alisą) Brokertaitę. Juos sutuokė kun. Povilas Jašinskas atvykęs iš Biržų. Tais pačiais metais A. Balčiauskas grįžo į Biržų ev. reformatų parapiją. Dirbo antruoju kunigu ir dėstė tikybą gimnazijoje.

Karo audra 1944m. sunaikino didelę Biržų miesto dalį ir jo apylinkes. Sudegė klebonija kurioje gyveno laiminga kun. A. Balčiausko šeima. Visa tai prisidėjus dar ir kitiems sunkumams, palaužė A. Balčiausko sveikatą ir jis nuo širdies infarkto 1952 m. sausio 24 d. mirė, palikdamas giliame liūdesyje parapiją, žmoną, du mažamečius vaikučius Donatą ir Virginiją, seną motiną, dvi seseris Olgą ir Elena, brolių Joną. Spėjo palaiminti savo vaikus ir paguosti žmoną: "... neverk, ne-liūdėk, neapleisk našlaičių, neatstokit nuo Bažnyčios..." Palaidotas Biržų senosiose evangelikų kapinėse ant Širvėnos kranto.

BIBLIJOS ŠVENTĖ *)

(Susidomėkime Biblija!)

Sakoma, net reklamuojama, kad apsišvietęs asmuo turi nors šiek tiek susipažinti su Biblijos turiniu! Bet tuoj iškyla klausimas: ar tokia senovinė knyga šiandien turi tikros vertės, ar joje yra vertybių dabartinei kartai?

Aišku, daugelis pasaulyje dar mąsto, kad Biblija yra vertinga ir naudinga knyga. Iš visų parduodamų knygų užsienyje, Biblija arba Šv. Raštas, randasi pirmoje eilėje. Jos parduodamos milijonais. Tikiu, kad taip bus ir Lietuvoje, kada turėsime naujas laidas. Kodėl toks susidomėjimas Biblija?

Napoleonas pasakė, kad "Biblija nėra paprasta knyga, bet GYVA BŪTYBĖ, su jėga nugalėti visus savo priešus."

Filosofas Johann Wolfgang von Goethe rašė, "tegul kultūra stumiasi priekin, teprogresuoja gamtos mokslas, tesiplatina protas kiek norėtusi – visa tai nepasieks krikščionybės moralinę erdvę, kuri mums apšviečiama Evangelijose."

Vašingtonas, pirmasis Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas, patvirtino: "Negalima teisingai valdyti pasaulį be Dievo ir be Biblijos".

Lietuvoje pirmieji Biblijos tekstai į lietuvių kalbą buvo išversti dar 14-tojo amžiaus pabaigoje, gal lietuviams dar nepriėmus krikščionybę. Gaila, kad tų pirmųjų vertimų neiškilo. Kun. Vaclovas Aliulis sako, kad nuo Martyno Mažvydo laikų buvo išspausdinti 153 pilni ir daliniai Švento Rašto tekstų leidimai. Du trečdalius jų (95 tekstai) parengė evangelikai liuteronai ir evangelikai reformatai; kitus (58 tekstus), katalikai. Nors palyginant su vakarų kraštais susidomėjimas Biblija Lietuvoje pavėlavęs, visvien ir čia pasirodė noras ir troškimas iširti šią garbingą knygą.

Ir kokia knyga! Biblija yra faktiška biblioteka. (Iš kur tas daiktavardis pasirodė? BIBLIOTEKA!) Bibliją sudaro 66 knygos, protestantų laidoje; 73 knygos katalikų variante. Turinys toks: Istorija. Teisė. Literatūra. Biografijos. Pranašystės. Mokymai. Evangelijos. Laiškai (patariamai) naujai įsikūrusioms bendruomenėms.

Rašymo laikotarpis : 1,500 metų.

Autorių : 40. Iš įvairiausių užsiėmimų. Pastebėkime tik keletą pavyzdžių.

MOZĖ – tautos politinis lyderis. PETRAS – žvejys. AMOSAS – kerdžius.

JOZUĖ – generolas. DANIELIUS – ministrų pirmininkas. LUKAS – gydytojas. DOVYDAS – karalius. Matas – mokesčių rinkėjas, Romos imperijos valdininkas. PAULIUS – rabinas, žydų tautos dvasininkas.

Šie rašytojai rašė įvairiose vietose: Mozė – DYKUMOJE. Pranašas Jeremijas ir apaštalas Paulius – KALĖJIME. Danielius – KARALIAUS RŪMUOSE. Lukas – BEKELIAUDAMAS Į TOLIMUS KRAŠTUS. Apaštalas Jonas – TREMTYJE, ANT PATMOS SALOS. Kiti – MŪŠIO, KOVŲ LAUKUOSE.

Šitie autoriai gyveno ir rašė Azijoje, Afrikoje ir Europoje. Jie vartojo tris kalbas:

EBRAJŲ, Senojo Testamento kalba. “Penkiaknygė” (pirmosios penkios knygos) buvo ebrajų (žydų) tautos religijos ir valstybės kodeksas. Čia turime Izraelio tautos ankstyviausią ir aukščiausio laipsnio literatūrą.

ARAMAJŲ, Artimųjų rytų kraštų kalba, nuo graikų karaliaus Aleksandro laikų, 6-tame amžiuje prieš Kristaus gimimą.

GRAIKŲ KALBA, Naujojo Testamento kalba, pripažinta “tarptautinė kalba” Kristaus laikais. Reikia pastebėti, kad tai ne klasikinė graikų kalba, kurią vartojo poetai ir filosofai, bet komercinė, KASDIENINĖ kalba, kalba vartojama turgavietėse, “koine” graikų kalba. Ir su ta paprasta, bendra kalba buvo išreikšta tokios didingos mintys kaip Dievo meilė, Kristaus atpirkimas, nuodėmių atleidimas per tikėjimą, ir dar daugiau.

Taip, brangieji klausytojai, Biblija yra UNIKALI, “vienintelė savo rūšies” knyga. Kodėl? Autorių patyrimai ir prisiminimai, šitos vienos Izraelio tautos atmintis, šitie galingi, reikšmingi ŽODŽIAI, pagauna mūsų mintis ir sielas.

Biblijoje randame ir skaitome nemirtingą GROŽĮ.

Štai keleta Biblijos literatūros pavyzdžių.

Iš Giesmių Giesmės knygos (autorius ar Saliamonas arba koks nežinomas poetas):

“Gilūs vandenys negali užgesinti meilės, nė potvyniai jos paskandinti. Jeigu žmogus siūlytų už meilę visą savo turtą, būtų tik paniekos vertas.” (Gg 8: 7)

Šamuėlio knygoje skaitome apie Izraelio didvyrius ir karalius. Iš karaliaus Dovydo gyvenimo atvirai aprašoma apie jos sūnaus Absalomo sukilimą. “Absalomas (dabar jo tėvo priešas), netikėtai susidūrė su Dovydo šalininkais. Absolomas jojo ant savo mulo ir jo mulas palindo po didžiulio ažuolo šakų raizgynu. Jo galva įkliuvo į šį raizgyną, ir jis likosi kaboti tarp dangaus ir žemės, o mulas, ant kurio jis sėdėjo, nu-

ėjo sau.“ Absolomas dar buvo gyvas, bet generolas Joabas ir kiti puolė ir užmušė jį. Kada buvo pranešta Dovydui, skaitome (2 Sam 18, 9–15; 18, 33 (arba 19,1) :

Karalius (Dovydas) buvo labai susijaudinęs. Jis užlipo į kambarį viršum vartų ir verkė. Ir lipdamas raudėjo: “O mano sūnau, Absalomai! Mano sūnau Absalomai! Kad aš būčiau miręs tavo vietoje. Absalomai, mano sūnau, mano sūnau!”

Dar vienas pavyzdys iš Senojo Testamento (ir skaitau kun. Antano Rubšio vertimą). Pranašas Izaijas (40, 1–11), rašo atgaivinanti žodį savo savo tautiečiams tremtyje; štai išganyto pažadas, pranašaujama apie Joną Krikštytoją ir Jėzų.

Pasiklausykite šių jaudinančių žodžių tremtiniam:

“Paguoskit manąją tautą, – sako jūsų Dievas, – guoskite ją! Prabilkit į širdį Jeruzalei ir šaukite jai, kad jos tarnybos lažas (vergystė) pasibaigė, jos kaltė išpirkta, nes ji dvigubai gavo iš VIEŠPATIES rankų už visas savo nuodėmes.” Pasigirsta balsas: Per dykumą tieskite VIEŠPAČIUI kelią! Tyruose ištiesinkite mūsų Dievui vieškelį! Kiekvienas slėnis tegu būna užpiltas, kiekvienas kalnas bei kalva tebūna nukasta. Uolėta žemė pavirs lyguma, kalvotos apylinkės – slėniais. Tada Viešpaties šlovė bus apreikšta! Visa žmonija drauge ją išvys, nes pats VIEŠPATS savo lūpomis pažadėjo!” . . .

Norėtusi skaityti daug daugiau tokių raštingų brangenybių iš Šventojo Rašto, bet trūksta laiko. Visvien, dar noriu keletą atrankų skaityti iš NAUJOJO Testamento – ir čia skaitau iš kun. Česlovo Kavaliausko vertimo.

Pirmiausiai, Jėzaus Kristaus pakvietimą mums vargstantiems žmonėms (iš Evangelijos pagal Matą 11, 28–30):

“Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti: aš jus atgaivinsiu! Imkite ant savo pečių mano jungą ir mokykitės iš manęs, nes nes aš romus ir nuolankios širdies, ir jūs rasite savo sieloms gaivą. Mano jungas švelnus, mano našta lengva”.

Pagalčiau iš Apreiškimo apaštalui Jonui, turime šitą vaizdą, arba regėjimą, apie būsimą Dievo karalystę (7, 15–17). Visi angelai ir atpirktieji žmonės gieda:

“Todėl jie stovi prieš Dievo sostą ir tarnauja jam dieną naktį jo šventovėje, o Sėdintysis soste išskleis ant jų padangtę. Jie nebealks, nebetrokš, nebekepins jų saulė nei jokia kaitra. Nes Avinėlis, kuris stovi prieš sostą, juos ganyt ir vedžios prie gyvybės vandens šaltinių, ir Dievas nušluostys kiekvieną ašarą nuo jų akių.

Pamaldose po Šventojo Rašto skaitymų, kunigas sako, “Tai Dievo

Žodis.“ Ir visi atsakome, “Aleluia!“ Biblijoje yra daug literatūros, daug grožybės, daug naudingų išmintingų patarimų. Bet daug galime pasimokyti apie santuoką, apie šeimos gyvenimą, apie mūsų santykius su Dievu. Biblija atvirai tyrinėja visus asmens jausmus, visas emocijas: meilė, neapykanta, ištikimybė, išdavimas. Biblija skaitytojus neapgauja, nešlifuoja įvykius. Kaip buvo, kaip įvyko – taip aprašoma. Biblijoje daug pasimokinsime apie istoriją ir geografiją, ypač apie viduržemio kraštus. Visų svarbiausia, tik Biblijoje susipažinsime su Jėzumi Kristumi. Jis yra Prižadėtasis Išganytojas, Mesijas. Keturios evangelijos – pagal Matą, Morkų, Luką ir Joną – mums duoda keturias perspektyvas apie Jėzaus gimimą, gyvenimą, mokslą, mirtį ir prisikėlimą.

Biblijoje, jos pirmoje knygoje, matome kaip rojus buvo prarastas. O paskutinėje knygoje, Apreiškime Jonui, kaip rojus yra iš naujo surastas. Skaitome per visą šitą šventą “biblioteką“ kaip Dievas veikia, kaip dirba, kokiais būdais mus išlaiko. Už tai sakoma, “Tai Dievo Žodis.“ Už tai pamaldose atsiliepiame, “Aleluia. Dievui garbė!“ Ši nepaprasta, unikali knyga, pagaliau pakeičia žmones. Apaštalas Paulius rašo bažnyčios nariams Korinte (2 Kor 5, 17): *Taigi, kas yra Kristuje, tas yra naujas kūrinys. Kas buvo sena – praėjo, štai atsirado nauja*

Mano uošvis buvo misionierius Ekvadore. Vieną kartą jis keliavo į tropinio klimato girią ir ten surado jam anksčiau nežinomą kaimą, kur gyveno primityvūs indėnai. Nustebė, kad ten buvo krikščionių bendruomenė. Nebuvo jokio svetimtaučio kunigo. Sužinojo, kad daug metų anksčiau buvo vienas lankytojas iš toliau, kuris ten paliko Bibliją ispanų kalba. Vienas iš indėnų mokėjo skaityti ispanų kalba. Savaime, toje vietoje, toje giminėje, tas, galima sakyti, buvo nemažas stebuklas. Didesnis stebuklas: kad vien su Biblija, to vieno žmogaus skaityme, tie indėnai atsivertė nuo savo žiaurių ir baisių papročių ir pradėjo savo krikščionišką kelionę. Tai Dievo jėga. Tai Šventojo Rašto jėga.

Panašiai buvo su mano tėvu. Gimęs Lietuvoje, jis nenorėjo tarnauti carui ir pabėgo į Ameriką. Klebonijoje, dar Lietuvoje, jis išmoko lošti kortomis, ir tas jam labai patiko. Tai buvo jo žalingas įprotis, palinkimas, narkotikas. Amerikoje įsikūrė biznį, gerai užsidirbo, bet pasiliko lošikas, ir su laiku pralošė savo turtą. Nuliūdęs, nutarė nusižudyti.

Bet Dievas mano tėvui turėjo kitą planą. Jau trečią valandą iš ryto, anksti. Jam visai nežinomas asmuo, tėvui einant į ežerą nusižudyti, tėvui davė spausdinį – brošiūrą, kurios antraštė buvo “Kuriuo keliu keliauji?“ Turinys, žodžiai iš Šventojo Rašto, eilutės iš Biblijos. Tėvas skaitė, stovėdamas ant gatvės kempelio, ir ten jis atsivertė. Ne bažny-

čioje, bet ant gatvės kampelio. Štai stebuklas. Vėl matosi Biblijos jėga, Šventosios Dvasios pabudimas.

Yra daug panašių įvykių.

Brazilijoje netikintis, bedievis žmogus nusipirkę Bibliją vien su tikslu ją sudeginti. Krosnį reikėjo uždegti, ir belaukiant, pradėjo skaityti. Surado Jėzaus pamokslą iš kalno. Ir skaitymas tęsėsi. Žmogus atsivertė.

Vagis Italijoje sustabdė Biblijos draugijos knygnešį. Knygos jam nepatiko ir jis, taip pat, kaip tas brazilietis, norėjo jas sudeginti. Knygnešys prašė, kad jam leistų skaityti vagiui nors vieną dalį. Pradėjo su 23-čia psalme. "Na, tai gera knyga, atidėkime čia į šalį", pasakė vagis. Knygnešys toliau skaitė. Iš evangelijų. Iš laiškų. Pagaliau vagis paėmė visas knygas, visus Testamentus ir visas Biblijas. Gal įsimanė knygas pats pardavinėti. Daug metų vėliau, jie susitiko. Vagis dabar buvo pastorius, Dievo žodžio skelbėjas. Jis patvirtino knygnešiui, "tos tavo knygos pakeitė mano gyvenimą."

Mano tikslas šiandien (šį vakarą) yra padrąsinti jus, klausytojus, kad būtumėte Biblijos SKAITYTOJAI. Kalbėjau labai daug APIE Bibliją. Bet patys turite ją paimti į rankas ir skaityti. Nebūk priešingas tam, kas tau yra svetima, nežinoma.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis yra žymus menininkas – kompozitorius, tapytojas, pianistas. Galime pasiklausyti daug paskaitų apie jo gyvenimą ir pasiekimus, ir nieko nežinoti apie jo meną, apie jo darbą. Galime keliauti į Druskininkus ir aplankyti jo gyvenimo namus, kur jis sėmė savo menui įkvėpimą. Susipažinti su Čiurlioniu ir jo menui reikės lankyti koncertus arba pasiklausyti įrašytas juostas, reikės pasiklausyti jo muzikos! Reikės lankyti Dailės Muziejų Kaune ir atkreipti dėmesį į jo tapybas.

Panašiai su Biblija. Susipažinkite patys su Biblija. Geriau nepradėti su pirmuoju puslapiu, bet skaityti selektyvai, sistematiškai, su tam tikru planu. Biblijos Skaitymų Draugija padės su savo patarimais. Pav., skaityk apie Juozapą. Knygos pradžioje, pradedant su 37-uoju skyriumi, skaitant iki knygos galui. Pasakojimas nepaprastai įdomus, ir praleisite gal pusvalandį skaitant šią dalį iš Biblijos.

Paskui, patarčiau skaityti evangeliją pagal Morkų. Tai trumpiausia iš keturių evangelijų, ir Morkus rašo maždaug panašiai į žurnalistą.

Tuomet skaityk Jėzaus Kristaus pamokslą evangelijoje pagal Matą, pradedant su penktuoju skyriumi. Verta skaityti 7-tą skyrių iš apaštalo Pauliaus laiško Romėnams, kur aiškiai kalbama apie žmogaus padėtį – ir tuomet skaityk toliau, 8-tame skyriuje, apie išėitį iš tos padėties, skaityk apie viltį, kurią Dievas mums dovanoja.

Kodėl skaityti Bibliją? Kulturingas asmuo norės susipažinti su šituo literatūros turtu. Bet čia daugiau negu literatūra. Čia tikrai yra gera naujiena, čia galima patirti Dievo malonę. Biblija yra išmintingas Žodis. Duok Viešpatie, kad ir jums tai būtų Dievo žodis. Jo išganingas žodis!

Jonas Šernas

VIDURNAKČIO ŽVAIGŽDĖS

*Tokios ryškios vidurnakčio žvaigždės
Paukščių Takas ir Grįžulo Ratai,
Kur prasideda Kosmosas, baigias,
Ne artojui vargdieniui suprasti.
Mūsų takas ir siauras ir kreivas –
Juo keliaujam kasdieną, kasdieną
Kol gyvenimas visas praeina –
Nugyvenam gyvenimą vieną.
Bet kartais ir mes susimąstom
Sustojam ir žvelgiam aukštybėn
Ir sakom čia Grįžulo Ratai
O ten Paukščių Takas nutysęs.
Juo išlekia paukščiai į tolį,
Suklykia, sparnais pamojuoja:
– Sudie tau gimtinės artojau, –
Su pavasariu grįšim žaliuoju.
Ir lauks jų sugrįžtant artojas
Ir vilsis jis derliaus gausėnio,
Kol pavargusiai širdžiai sustojus
Sukniubs apkabindamas žemę.
Kokios ryškios tos rudens žvaigždės
Amžiais šviečia spalvingais miražais,
Tik gyvenimas greit pasibaigia –
Laiko duota gyvenimui maža ...*

Šių 1998 m. rugsėjo 19–20 d.d. šaukiamas 50–tasis lietuvių Ev. reformatų Bažnyčios Sinodas išėivijoje, Oak Lawn IL, Čikagos priemiestyje, 9000 S. Menard, Ziono Ev.liuteronų bažnyčioje. Bus prisimintas pirmasis lietuvių Ev. Reformatų Sinodas išėivijoje, kuris įvyko Vokietijoje 1948 m. birželio 24 d. Klein–Wittensee, Kolegijos prez. Dr. Jokūbo Mikelėno rūpesčiu. Be to, bus paminėtas Kolegijos Prezidentės kuratorės Halinos Dilienės 90–tasis gimtadienis.

Kun. E. Gerulis

MŪSŲ MYLIMAS DIEVE TĖVE! *)

VELYKOS – tai DŽIAUGSMO ŠVENTĖ! Juk krikščionybė – tai DŽIAUGSMO religija! DŽIAUGSMAS yra mūsų tikėjimo esmė.

Kaip gaila, kad mūsų tauta, nuo baudžiavos laikų iki šiol, vis tebesigudžia LIŪDESYJE skęstančiu Smūkeliu . . .

DIEVE TĖVE, juk Tavo Sūnus Jėzus Kristus yra PERGALĖS VIEŠPATS! Tėve, Tu savo Sūnų papuošei NUGALĖTOJO KARŪNA! PASODINAI JĮ SAVO SOSTO DEŠINĖJE! Gi mes, lietuviai, kaip niekas kitas iš krikščionių, Tavo garbingą Sūnų Jėzų Kristų begėdiškai pusnuogį sodiname pakelėse vainikuotą kruvinu erškėčių vainiku. . . Nenuostabu, kad Viešpats liūdi kai mes LIŪDESIU vis nuodijame DŽIAUGSMĄ.

DIEVE TĖVE, atleisk mums, nes mes nežinome ką darome . . .

Tad, TĖVE, meldžiame: apšviesk mūsų protus ir nedelsdamas atverk kuo plačiausiai mūsų širdis, kad su džiaugsmu priimtume TAVO dovaną – GELBĖTOJĄ JĖZŲ KRISTŲ TAVO garbei ir mūsų išganymui!

Vardan Dievo Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios, amen!

1998. 04. 12, Velykos

*) Ši malda buvo sukalbėta lietuvių katalikų vaišėse.

*

1997 metų gegužės 17 d. per Sekmines Ziono bažnyčioje, Oak Lawn, buvo konfirmuoti trys Edmudo ir kun. diak. Erikos Dilytės – Brooks priaugančios šeimos nariai:

*Iš dešinės: Kun. Jonas Juozupaitis,
Aušra Brooks, Aleksandras Brooks,
Audra Brooks, jų motina Kun. diak.
Erika Dilytė – Brooks.*

*

SIUNČIAME LIETUVAI KNYGAS

Birželio mėnesio pabaigoje iš St. Pete Beach, Floridos, kun. E. Gerulis išsiuntė 10 dėžių su knygomis į Lietuvą: Klaipėdos universiteto Teologijos katedrai, Klaipėdos seminarijai – Christian College, Biržų “Sėlos” muziejui ir kitiems miestams. Šią siuntą daugumoje sudaro istorinio ir teologinio turinio knygos lietuvių, anglų, lenkų ir rusų kalbomis. Kiti dalykai – eksponatai skirti Biržų muziejui Radvilų pilyje.

* * *

Lietuvoje veikiančios aštuonios evangelikų knygų leidyklos tariasi kaip išvystyti darnesnę veiklą leidžiant dvasinio turinio knygas. Svarstoma galimybė steigti akcinę bendrovę su centru Klaipėdoje. Ten numatomas centralinis knygynas kurs skatintų knygų leidimą ir platintų krikščioniško turinio literatūrą po visą Lietuvą.

* * *

VESTUVĖS MŪŠŲ PARAPIJOJE

Dr. Bronius Fabijonas ir H. Dilienės anūkė Rasa Holenderytė šių metų birželio 6 d. buvo sutuokti kun. J. Juozupaičio Ziono ev. liuteronų bažnyčioje, 9000 S. Menard, Oak Lawn, IL.

Jaunieji

Viduryje močiutė Halina Dilienė

*

PROTESTANTAI VIS DAR NEATGAUNA BAŽNYČIOS TURTO

Protestantų sąjungos gen. sekretorius Stephen Scott-Pearson, kuris yra ir Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios teologinės komisijos narys, žada Europos Sąjungos žmogaus teisių komitetui bei Didžiosios Britanijos Užsienio reikalų ministerijai apskųsti Lietuvoje vilkinamą nuosavybės perdavimą ev. reformatų religinei bendruomenei.

Lietuvos ev. reformatų Bažnyčia yra gražinti maldos namai, kuriuose anksčiau buvo įsikūręs "Kronikos" kino teatras. 1993 m. Vilniaus savivaldybė gražino dar du šalia esančius pastatus, tačiau po kurio laiko dalis gražintos nuosavybės buvo parduota privatiems asmenims.

Pasak S. Scott-Pearson, keturi butai buvo perparduoti bendrovei "Softronik", kuri po kurio laiko pradėjo komplikuoatą bylinėjimąsi su ev. reformatų Bažnyčia ir Vilniaus savivaldybe, reikalaudama panaikinti gražintos nuosavybės dokumentų galiojimą.

Protestantų sąjungos gen. sekretorius piktinosi Lietuvos teismų bei įstaitmų neveiksmingumu. Jo vertinimu, Lietuvoje neveikia ir 1991 m. priimtas restitucijos aktas.

S. Scott-Pearson priekaištavo vyriausybės bei Seimo nariams dėl nepakankamo dėmesio mažųjų religinių bendruomenių teisėms, o jų kalbas "tuščiais pažadais" ir "nuvalkiotomis frazėmis".

Draugas, 2. VII.98

*

*

Teologijos kandidatas Rimas Mikalauskas paskutinio lankymosi Amerikoje metu buvo svečias Mūsų sparnų administratorės Ritos Neimanaitės.

Iš kairės: kurt. Rita Neimanaitė, Rimas Mikalauskas, Kolegijos Prezidentė Halina Dilienė ir kurt. Evelina Taggart.

*

Teologijos studentas Kęstutis Daugirdas laikė sekancias pamaldas jo 1997 m. atostogų metu:

Spalio 20 d. Biržų gimnazija šventė savo įsteigimo 80 metų sukaktį. Ta proga šventinės pamaldos vyko Biržų ev. reformatų ir katalikų bažnyčiose. Reformatų bažnyčioje pamaldas laikė teolog. stud. Kęstutis Daugirdas, kuriose dalyvavo ir senj. kun. Petras Čepas. Pamaldų metu giedojo solo Vilma Daugirdienė, vargonavo Virginija Daugirdienė.

Rugsėjo 21 d. Biržuose pamaldas laikė teol. stud. Kęstutis Daugirdas, dalyvaujant senj. kun. Petruičepui.

Rugsėjo 28 d. laikė pamaldas Vilniaus ev. reformatų bažnyčioje.

Spalio 5 d. Biržų ev. reformatų bažnyčioje buvo švenčiama Pjūties šventė. Pamokslą sakė teologijos stud. Kęstutis Daugirdas. Prieš 45 metus mirusio Kun. A. Balčiausko gimimo 90-ties metų sukakties paminėjimą atliko senj. kun. P. Čepas. Kartu buvo prisimintas ir ilgametis vargonininkas Jonas Sprindys, miręs prieš 3 metus. Velionio kun. A. Bal-

čiausko duktė Virginija Daugirdienė atliko J. S. Bacho ir L. J. A. Lefeburewely kūrinus vargonams. Po to dalis parapijiečių ir šeimos nariai nuvyko į kapines, gėlėmis, malda ir giesme pagerbti kun. A. Balčiausko atminimą.

Spalio 12 d. teol. stud. Kęstutis Daugirdas laikė pamaldas Kauno ev. reformatų bažnyčioje.

Biržuose 1996. 10. 06 po pamaldų prie bažnyčios durų Ev. Reformatų Bažnyčios Senjoras Petras Čepas ir teologijos stud. Kęstutis Daugirdas, laikęs liturginę dalį pamaldose. Dešinėje jo žmona Vilma, giedojo solo.

*

ŽINIOS IŠ KARALIAUČIAUS SRITIES

“Vasario 19 d. Karaliaučiaus srities Ragainės miestelyje ant buvusios evangelikų reformatų bažnyčios (dabar joje vyksta katalikų ortodoksų pamaldos) sienos iškilmingai atidengta memorialinė lenta pirmosios lietuviškos knygos autoriui Martynui Mažvydui pagerbti. Šią lentą, žyminčią spėjamą M. Mažvydo amžino poilsio vietą, pašventino vietos katalikų kunigas Andrius Eidintas. Nuo 1996 metų įvairiose Kaliningrado srities parapijose dirbantis kun. A. Eidintas pasidžiaugė, kad tikinčiųjų (lietuvių ir kitataučių) yra apie 7 tūkst. Į sekmadienio šv. Mišias, pavyzdžiui, Tilžėje susirenka apie 80, Gastose ir Ragainėje – apie 40 žmonių. Anot klebono A. Eidinto, sielovadinio darbo specifika, be abejo, labai skiriasi nuo Lietuvos. Žmonės čia abejingesni tiek tikėjimo, tiek ir tautiškumo prasme. A. Eidintas minėjo iki jo čia klebonavusį kun. Anuprą Gauronską, kuris per 9 metus įsteigė 17 parapijų. Kunigo

darbas čia yra misijoninio pobūdžio: į tolimiausius kaimus vykstama evangelizuoti žmonių, taip plečiama katalikų bendruomenė. Paklaustas apie perspektyvą grįžti į Lietuvą, kunigas A. Eidintas atsakė: "Man šitas kraštas pasidarė mielas, čia aš jaučiuosi savo vėžėse, jaučiuosi reikalingas, bet viskas Dievo valioje".

BŽ, 1998 m. Nr. 4

*

1997. 12. 18 Kauno Vytauto Didžiojo universiteto rektorius Vytautas Kaminskas įteikė Garbės daktaro titulą New Yorke gyvenančiam žymiam avangardinio kino kūrėjui, poetui, rašytojui, žurnalistui, Lietuvos valstybinės premijos laureatui Jonui Mekui, anksčiau savo kūryba pasirodžiusiam ir protestantiškoje spaudoje.

*

Pranešame kun. Dr. Gerulio naują adresą:

Rev. Dr. E. Gerulis, Apt. 405

8001 Sailboat Key Blvd. S.

S. PASADENA, FL 33707-6341

ŽVILGSNYS Į PRAEITĮ

Daugiau bendradarbiavimo su broliais liuterionimis.

Kol Klaipėdos kraštas buvo mūsų, evangelikų skaičius Lietuvoje siekė virš 200.000. Dabar mūsų beliko arti 100.000. Bet ir tai nėra taip jau visai mažas ir bereikšmis skaičius. Mūsų veikimas, reikšmė gali būti nemaža todėl, kad mes palyginamai turime didelį procentą inteligentių jėgų. Ypač tos mūsų jėgos buvo labai reikalingos ir suvaidino didelę rolę atstatant Lietuvos nepriklausomybę, organizuojant karo sunaikintas mūsų parapijas. Protinių jėgų mums netrūksta dabar, netruks ir ateity. Juk mūsų bažnyčios nuo pat reformacijos laikų palaiko savo seną, gražią tradiciją – visomis išgalėmis kelti savo narių švietimą, visokiais būdais remti mokslą einantį jaunimą. Mums, evangelikams, tik reikia daugiau suglausti savo eiles. Tas reikalas ypač aktualus pasida-

rė, netekus Klaipėdos krašto su virš 100.000 mūsų tikėjimo brolių. Mums, evangelikams, reikia iškelti aikštėn bendrus visiems Lietuvos evangelikams interesus ir juos vieningai, nežiūrint į jokių skirtumus, ginti ir remti. Reikia, kad mes vieni kitus geriau pažintume, suprastume, pamatytume, kiek daug bendrų siekių, reikalų mes turime. Reikia įsitikinti, kad tik visų Lietuvos evangelikų vienybė, sukurta ne ant tautinio, ar politinio pagrindo, bet ant tikėjimo, ant Kristaus Evangelijos pagrindo, gali mus išlaikyti tais, kuo mes esame ir turime teisės būti! Tik viena Evangelijos dvasia gali mus suvienyti, nes tik ji viena yra mums visiems bendra. Vienijimo, jėgų konsolidavimo darbas nelengvas. Čia reikia daug takto, sveiko, kultūringo proto, nuoširdumo. Vienybė ne iš viršaus, ne kokiais įstatymais, ar aplinkraščiais įvykdoma, bet tikroji vienybė pamažu kuriasi žmonių širdyse, galvose. Tik vėlau ji pasireiškia gyvenime ir vainikuoja gražiais vienybės darbais. Amerikos Jungt. Valstybėse, Prancūzijoje ir kitur šiais laikais jau padarytas galas evangelikų skaldymuisi. Ten dabar sparčiai vienijamasi. Laikas ir mums imtis šio kūrybinio darbo. Čia mūsų inteligentinėms jėgoms plačiausia darbo dirva. Šį darbą pradėti norėčiau pasiūlyti nuo bendrosios spaudos. Dabar apie bendrą spaudą pagalvoti geriausias laikas. Mūsų broliai liuterionys liko visiškai be spaudos. Iki šiol iš dalies tenkinosi Klaipėdoje išeinančiais laikraščiais: "Ev. Kelias" ir "Pagalba". Dabar šie laikraščiai pasidarė užsieniniai ir klausimas, ar iš viso jie begalės pasirodyti?

Vieno bendro visiems Lietuvos evangelikams laikraščio buvimas būtų didelis laimėjimas susiartinimo, vienybės ir mūsų dvasios palaiškymo ir stiprinimo darbe. Laikraščio tiražas galėtų išaugti mažiausiai iki keliolikos tūkstančių. Bendradarbių pakaktų. Nauda būtų didelė: susipažintume, vieni kitus geriau suprastume, dirbtume ir kovotume dėl bendrų interesų, vieni kitus atjaustume, kartu džiaugtumės, liūdėtume, dalytumės mintimis, skleistume savo pasaulėžiūrą ir stiprintume mūsų visuomenę evangeliškoje dvasioje. Vienas bendras laikraštis, lankydamas visus Lietuvos evangelikus, pamažu padarytų mus širdimis ir mintimis vieningus ir vestų į didžius vienybės darbus, kuriais galėtų džiaugtis ir mūsų bažnyčios, ir mūsų tėvynė.

Bendros spaudos kūrimo klausimas, manau, galėtų išspręsti tik kompetetingos mūsų bažnyčių institucijos – Konsistorija ir Kolegija.

"Sėjėjas" Nr. 8, 1939 m.

Algirdas Butkevičius

TURTAS, IEŠKANTIEMS GROŽIO IR GERUMO

Petro Zablocko rinktinei "Po tuo dangum" pasirodžius

Prieš mane ant stalo guli naujausia "Jonavos" leidyklos išleista, Lietuvos kaimo rašytojų sąjungos pirmininko Kosto Fedaravičiaus redaguota Petro Zablocko knyga "Po tuo dangum". Ką tik perskaityta, todėl dar nelengva apie ją kalbėti ar rašyti, nes tiek daug gerų ir gražių išpūdžių. Į širdį beldžiasi skaidrūs ir reikalingi poeto žodžiai, krūtinėn srūva gyvų žodžių srovė, nešdama ramybę, tikėjimą, viltį, kad žmogus, turintis įgimtą grožio jausmą, siekdamas artimųjų širdyse sėti gėrio grūdus, visada tai padarys, nors atšiauriausi gyvenimo vėjai jam ir labai trukdytų. Tai patvirtina ir mūsų kraštiečio Petro Zablocko gyvenimas, kurio aušra žadėjo tokią viliojančią šviesią dieną. Tačiau jaunatviškas svajones ir viltis išblaškė Antrojo pasaulinio karo audros, Sibire praleisti tremties metai, o grįžus Lietuvon - slogi, įtarumu ir nepsitikėjimu persunkta atmosfera. Skaitai jo poeziją, džiaugiesi tobula, nušlifuota eilių forma, kančioje, sielvarto ar įkvėpimo valandą surastu žodžiu, kuris lyg gimtinės upelyje vandens nuglūdintas akmenėlis - artimas ir suprantamas.

Ieškojau žodžių, kurie geriausiai apibūdintų Petro Zablocko poeziją, ir nustebau, perskaitęs jo tremties bičiulio Jono Kudžmos laiške mintis apie Petro poeziją. Jos beveik žodis žodin sutapo su manosiomis, todėl verta priminti šiuos Jono Kudžmos žodžius, rašytus Petru Zablockui: "Tokia paprasta Tavo poezija, bet kokia ji miela, skaudžiai šviesi, labai įtaigi. Kokia ji artima savo vaizdais, savo motyvais. Ir veikia sielą taip, kaip šiltutis lietus, kaip naujai išaušęs rytas..."

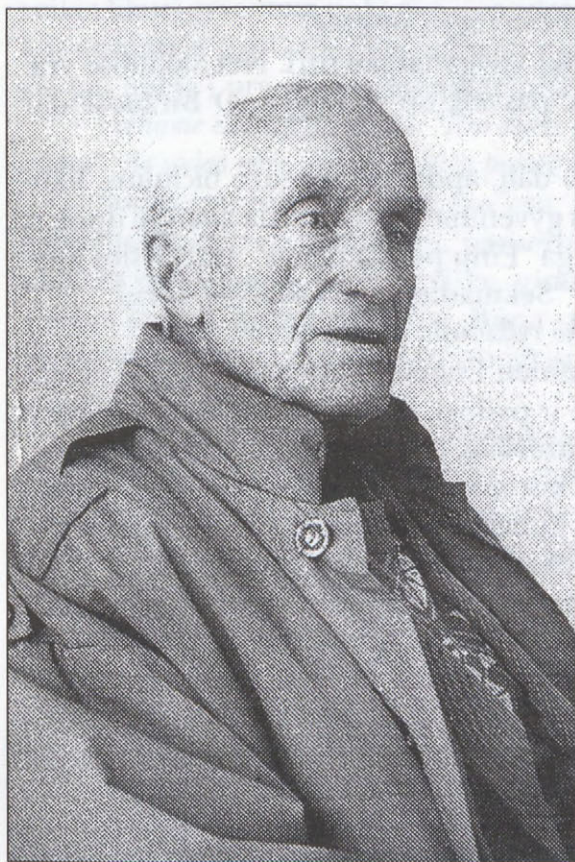
Laiškų, kuriuos šios knygos autoriui rašė Leonardas Žitkevičius, Paulius Drevinis, Eugenijus Matuzevičius, Jonas Kudžma ir kiti jo bičiuliai, ištraukose atsiskleidžia P. Zablocko kūrybinės biografijos faktai, kurie naujomis spalvomis praturtina poeto, tremtinio, mokytojo, vokiečių okupacijos metais įkurto Biržų teatro direktoriaus Petro Zablocko kūrybinį portretą.

Skaitai dokumentinę apybraižą "Nesvetingos tolumos", išgirsti joje epi-

nės gaidos skambesį ir neabejoji, kad, palankiau susiklosčius gyvenimui, šiandien apie mielą Petrą kalbėtume ne vien tik kaip apie poetą, bet ir ženklia vagą prozos arimuose išvariusį artoją.

Graži ši Petro Zablocko knyga. Kaip ir kitos, anksčiau parašytos ir dienos šviesą išvydusios. O šioje, paskutiniojoje, tarsi visi jo gyvenimo darbai, mintys, kančios ir džiaugsmas sudėti. Tai lyg tėviškėje keptos duonos kepalas, kvėpiantis saule, laukais ir žeme. Alsuojantis meile gimtinei ir žmonėms. Nes toks yra šios knygos autorius, kaip gulbės giesmę sudėjęs savo kūrybos rinktinėn neišsemiamą minčių ir jausmų kraitį, tą didelį dvasios turtą dosniai atidavęs tiems, kurie ieško grožio ir gerumo.

Pirmosiomis spalio dienomis Petras Zablockas lankėsi Biržuose. Užsukęs į "Biržiečių žodžio" redakciją, jis sutiko atsakyti į keletą klausimų.

Šioje knygoje atsispindi įvairiapusiška Jūsų kūryba. Čia spausdinami eilėraščiai, ištraukos iš laiškų, dokumentinė apybraiža. Priminkite mūsų skaitytojams, keltinta tai Jūsų knyga, kokie leidiniai pasirodė iki šiol?

Jeigu taip švariai skaičiuotum, tai yra trečia knyga. Pirmoji buvo "Einu per rugienas", antroji - "Sekmadienio prieklėčiai", o dabar štai šita. Manau, kad ji yra mano gulbės giesmė todėl, kad aš daugiau kitos tokios neišleisiu, o kokios nors mažytės po jos nebesinori.

Kažkas Jums turėjo padėti, nes kukliai gyvenančiam pensininkui šiandien knygą išleisti nėra paprasta.

Taip, dabar sunku išleisti knygas, o tuo labiau didesnės apimties, solidesnę knygą. Pirmiausiai ją bandžiau išleisti "Širvėnos" leidykloje, bet niekas neišėjo, nes "Širvėna" neturėjo rėmėjų. Tai paskui aš kreipiausi į savo buvusio lagerio draugo dukrą Birutę Visokavičienę, kuri dabar yra Seimo narė. Sibiro tremties metais ji buvo dar mažiukė. Aš pagalvojau, kad ji man padės, nes man tai buvo vieni-

ntelis šansas. Paskambinau. Ji mane prisiminė, pasakė: "Mielu noru, būtinai padėsiu". Ji kreipėsi į Lubį (Bronislovas Lubys - akcinės bendrovės "Achema" prezidentas). Lubys sutiko ir parėmė: davė dešimt tūkstančių penkis šimtus litų. To užteko. Dabar visas knygos tiražas tebeguli Jonavoje. Kai tik gausiu savo tiražo dalį, apdovanosiu visus savo artimuosius, geriausius bičiulius.

Kaip jaučiatės, žvelgdami į solidžią, dar spaustuvės dažais tebekvepiančią savo kūrybos rinktinę?

Žinot, savotiškai smagu. Tuo labiau smagu žmogui, kuris nebeturi perspektyvos dar kažką padaryti. Dabar, amžiaus pabaigai, tai lyg tokia rimtesnė, solidesnė knyga, apie kurią svajojau. Todėl esu dėkingas visiems, kurie man padėjo.

Ar greitai Jūsų rinktinę galės biržiečiai išsigyti knygyne?

Aš manau. Panevėžyje visi penki knygynai jau turi. Net Šakiuose yra. Iš Šakių paskambino mano bičiulis, pasveikino su knyga. O Biržuose dar turbūt neturi.

Gavęs sau priklausančią tiražo dalį, apdovanojęs savo bičiulius, likusias knygas laikysiu atsargai. Kartais gyvenime išeina: reikia žmogui duot, ir nėra. Taip atsitiko su eilėraščių knyga "Einu per rugienas". Dabar šios knygos nebeturiu nė vienos. Tiktai dar "Sekmadienio prieklėčius" turiu.

Kokie žmonės Jūsų gyvenime paliko ryškiausią įspūdį, skatino kurti?

Galbūt pirmiausia reikėtų paminėti Eugenijų Matuzevičių. Tai vienas iš tų žmonių, kurie visą laiką ragino ir padėjo. Paskui - Joną Kudžmą, kuris gyvena Gargžduose. Leonardą Matuzevičių, bet mes vienas kitą baksnojam. Turbūt tai pagrindiniai žmonės, su kuriais aš susiliečiau, kurie sirgo mano bėdom ir, iš savo pusės, ir aš sergu jų bėdom. Tiesa, dabar tik Leonardo, kadangi Leonardui gal irgi reikia kokią rimtesnę knygą padaryti.

Įsiminė Jūsų rinkinio eilutės: "Glaudžia mus gyvenimas ir vienija -/Leonardą, Petrą ir Eugenijų,/ Ir draugystę juntame, ir šilumą,/ ja kaip duona visi trys dalinamės./" Jums teko kartu mokytis, bendrauti su iškiliais iš Biržų krašto kilusiais rašytojais ir poetais, dirbti pedagoginį darbą, vadovauti Biržų teatrui, kęsti Sibiro tremties vargus. Ar nežadate apie tai parašyti dar vienos - šį kartą atsiminimų knygos? O gal jau rašote, o gal turite parašęs?

Jūsų mintis įdomi ir svarbi. Dalį Biržų kultūrinio gyvenimo jau esu palietęs šitoje knygoje, bet labai probėgom. Manau, jeigu bus dar energijos, reikėtų prisiminti Biržų panoramą, nors tai labai didingas vaizdas, tuos asmenis, kurie man paliko įspūdį gyvenime. Šiuo metu aš iš Jono Dagilio gavau Lemberto knygą. Tai va, savo laiku Lembertas buvo mūsų kultūrininkas. Biržams visuomet jaučiu silpnybę. Gal jie jau užmiršta mus, mes jau nuejom. Aš prisimenu, kaip čia gyvenant Pranui Lambertui, Biržų kultūrinis gyvenimas pulsavo. Tuo metu mes jam buvome pasišventę. Jaunikliai,

bet pasišventę.

Tikriausiai nebus užmirštas ir gimnazijos periodas, ta kultūrinė visuomeninė veikla, asmenybės, iškilis ir Brazdžionis, ir Žitkevičius.

Taip, teko bendrauti. Su Brazdžioniu mažiau, jis buvo vyresnio amžiaus, figūra - negalima girtis, kad buvom geri pažįstami, bet susitikdavom. Ypač su Leonardu Žitkevičiumi. Su B. Brazdžioniu taip pat buvome išplaukę į ežerą, aptarinėjom poezijos problemas. Jis tada buvo geriausias mūsų konsultantas.

Ką be literatūros, kūrybos dar mėgstate?

Daugiausiai skaitau. Dabar atėjo laikotarpis, kada labiau domina memuarinė literatūra, o grožinė literatūra jau mažiau. Aš, pavyzdžiui, filmų, tų visų serialų nežiūriu. Man laiko jau nebėra šiems serialams žiūrėti. Dabar reikia likusį gyvenimą tinkamai išnaudoti. Memuarai man daug duoda, daug kas atmintyje prisikelia, susiliečia su mano prisiminimais apie žmones, kurie jau nuėję į praeitį, bet memuarinėje literatūroje jie yra.

Viename eilėraštyje rašote: "Pro duris į vidų sodas srūva/ obelių žiedais ir gairumu". Ar sodas nėra vienas iš Jūsų pomėgių?

Sodas yra žmonos. O aš ten esu, galima sakyti, apvalus nulis. Aš tik nuvažiuoju kai reikia, nuvežu, parvežu. Neturiu šito įgimto potraukio žemei. Aš myliu žemę, myliu tėviškę, gimtinę, visa kita, bet man įgrįso pastaraisiais metais amžini rūpesčiai. Būna - parvažiuoja: pirmininkas taip daro, pirmininkas taip galvoja. Man jau įgrįso šitas.

O kaip sveikata?

Neseniai sirgau. Gulėjau Panevėžio ligoninėj, paskui buvau Elektrėnų reabilitacijos ligoninėj. Aš susirgau, žinot, staigiai. Dirbau kažką, pasilenkiau staigiai, ir paskui pradėjo eiti apie mane ir paveikslai, ir langai, ir visa kita. Dabar jau, ačiū Dievui, praėjo, bet kai pagalvoji, kad man jau aštuoniasdešimt ketveri - baisoka.

Man labai gaila ir labai trūksta gerųjų bičiulių Eugenijaus Matuzevičiaus ir Leonardo Žitkevičiaus. Jie mano gyvenime daug reiškė. Galbūt ir aš jiems ši tą reiškiau. Bet dabar, deja, jau negražinsi. Gyvenime laikas daro savo, tenka būti patenkintam, kad dar esi po šita saule, po tuo dangum...

Sakėte, kad ši knyga - gulbės giesmė. Bet ateičiai tikriausiai dar planų atsiras?

Jūs drašinate, bet nežinau, kiek laikas begali leisti eiti už tos gulbės giesmės toliau. Šiandien vidurinė mokyklon buvau užėjęs, užnešiau šitą knygą, kurią turėjau įteikti Biržų gimnazijos 80-mečio jubiliejaus metu. Direktorius pavaduotoja labai prašo dar apie vieną kitą mokytoją parašyti. Šiandien kai ką įrašiau, ir buvo malonu, kad dar neatitrūkau nuo Biržų. Biržai yra vienintelė vieta, kuri mane riša nuo pat pirmųjų dienų: ir pilialknis, ir Širvėna, ir viskas.

Žinau, kad Biržus savo atsiminimuose aprašyti vis ruošėsi Eugenijus Matuze-

vičius. Bet taip ir nebesuspėjo. Dabar Jūs esate lyg ir įpareigotas tą Biržų laikotarpį įamžinti. Daugiau nebus kam.

Ne, turbūt nebus. Iš mano gimnazijos laidos jau aš vienintelis gimnazijos 80-mečio minėjime bedalyvavau.

Gal kada nors su jumis dar susitiksime. Konkretizuosit, ar apie atskirus asmenis, ar daugiau apie epochą, Biržų kultūrinį gyvenimą rašyti. Na, jeigu man dar kas nors išeitų - aš su mielu noru, ir būtent į "Biržiečių žodį" turėtų ateiti tie mano žodžiai.

Ačiū už pokalbį. Sveikatos, stiprybės ir įkvėpimo.

*Kalbėjosi Algirdas Butkevičius
Vilimanto Šmito nuotrauka*

LAIŠKAI REDAKCIJAI

Gerbiamieji,

Širdingai ačiū už Nr. 78. Labai įdomus ir mielas. Esu nuo Kretingos, tai dar kartą ačiū. Siunčiu auką US 30.- dol.

Marytė Skorupskas

Geelong 3220 AUSTRALIA

*

Linkiu sveikų, laimingų naujų Metų "Mūsų sparnų" redaktoriui ir redaktiniam kolektyvui.

Prašau pakeiskit mano namų adresą. "Mūsų sparnams" siunčiu \$ 10. 00 čekį.

Su pagarba

Lemont, IL 60439

*

Vladas Plepys

"Mūsų Sparnai" Chicago vėl atskrido!

Malonu ir indomu skaityt. Ypač su indomumu perskaičiau istoriją Salzburgiečių. Dalį jų ir mes, Lietuva, priglaudėm.

Dabar mus raudonieji - indėnai priglaudžia. Nenuilskit.

Priede \$ 5.-

Jūsų

Jamaika, NY 11418-1937

Ramūnas Brakas

*

Gerbiamieji!

Siunčiu auką "Mūsų Sparnams" sumoje \$ 15. 00. Linkiu sėkmės!

Su pagarba

Richmond Hill, NY 11418

Aldona Svalbonas

*

Auka Mūsų Sparnams 1998m. Ačiū kad nepamiršate.

Mon. ord. \$25.-

Florida, 33709

Linkėjimai laimingų 1998 metų

M. Kleinaitis

KA KITI RAŠO APIE MUS? "Mūsų Sparnams" atplasnokus

Pastabas apie brandaus turinio ev. reformatų žurnalo "Mūsų sparnai" (MS) 78 nr. pradėdamas, turiu pažymėti, kad jis datuotas 1997 m. gruodžiu skaitytoją pasiekė apie savaitę prieš Kalėdas. Todėl ir senj. kun. Petro Čepo kalėdinio turinio rašinys-pamokslas, ir su šv. Kalėdom susiję eilėraščiai bei straipsniai skaitytoją nuteikė kur kas geriau, negu vėluojanti žurnalą į rankas imant vasario ar kovo mėnesį.

Po minėto pamokslo pirmas brandus straipsnis – prof. hab. dr. Arnoldo Piročkino *Reformacija ir lietuvių raštija Maž. Lietuvoje*. Ramiai, glaustai, akademišku stiliumi autorius aiškina apie lietuviškai raštijai palankias sąlygas XVI š. Maž. Lietuvoje, kur buvo išleista pirmoji lietuviška knyga – Mažvydo katekizmas. Prie straipsnio pridėta katekizmo viršelio ir eiliuotosios prakalbos faksimilė.

Skaitytojo krūtinę šildo Jono Dagilio straipsnis *Tautų ir religijų vienybė*. Kai bolševikmečiais daug iškentėjusi Ona Milienė N. Radviliškyje atgavo 44 ha žemės bei 16 ha miško, visa tai užrašė jos vardu įsteigtai senelių (moterų) prieglaudai, kurioje vietą gavo lietuvės ir latvės, reformatės, katalikės ir liuteronės.

Apie ev. liuteronų sinodo išėivijoje 50 m. sukaktį rašęs "MS" 77-tam nr. Valteris Bendikas grįžta su papildomu tos temos rašiniu, iliustruotu keturiomis ryškiomis nuotraukomis.

M. Janužys, apie kelionę po Lietuvą rašęs ankstesniame "MS" nr., tėvynę aplankęs 1997-jų vasarą, vėl pateikia žiupsnelį įspūdžių – *Grąžioji Lietuva šiandien*. Jo įspūdžiai perdėm teigiami, nors yra ir taiklios kritikos. Tarp pateiktų trijų nuotraukų vienoje ji matome sveikinantį su Vytautu Landsbergiu, kitoje – sėdint su Bernardu Brazdžioniu.

Ilgas rašinys beveik pačiame žurnalo centre yra dr. Edmundo Remio *Amišai*. Ir po 12-kos puslapių jis nesibaigia, seks tęsinys. Tuo tarpu aprašinėjamos sąlygos, kurių dėka ši (ir kelios kitos religinės sekotos) atsirado, apie žiaurius jų persekiojimus. Iliustruotas 6 nuotraukom, nurodyti naudoti šaltiniai.

Kun. dr. Eugenijus Gerulis sudomina skaitytoją straipsneliu *Ar apaštalas Povilas nukrito nuo arklio?* Nurodęs šaltinius, kurie rodo šv. Paulių nebuvus "raiteliu", pabara mūsų teologus, šv. Rašto vertėjus, šv.

Paulių "pasodinusius ant arklio". Kitu trumpu rašiniu E. Gerulis paaiškina, kodėl lenkai pakorė savo vyskupą (Ignacą Masalskį). Dar randame sentimentalų E. Gerulio eilėraštį *Žiemos žvangučiai*, o kitoje vietoje "MS" red. sveikina "MS" pradininką bei buv. redaktorių E. Gerulį, 1997-aisiais išgyvenusį sunkią širdies operaciją, sėkmingai sveikstantį.

Stebina dr. M.(artyno) Yčo rašinys-studija *Ev. reformatų parapijų tvarka Lietuvoje*. Jis čia perspausdinamas iš 1943 m. Vilniuje išleisto "Lietuvių tautos" leidinio. Parašyta "kietai" akademiškai, su vokiečių bei lotynų kalbų citatomis (deja, be lietuviškų paaiškinimų). Panaudoti 4 pilni puslapiai ir žadamas tęsinys. Daugelis nežinojome, kad didysis tautos atgimimo politikas domėjosi ir religinėm temom.

Naujame, deja, ši kartą tik 5 psl., atsiminimų tęsiny Jackus Sonda pasakoja apie nacių-bolševikų karo pradžią (1941-jų birželio 22), autorius sugrįžimą dirbti Šiaulių miesto v-boje, įdomius jo gyvenimo kely sutiktus žmones. Seks tęsinys.

Kostas Grundelė vaizdžiai aprašinėja ev. reformatų kapinių likimą N. Radviliškyje. Apie praeityje rengtas kapų puošimo šventes, vėliau bolševikų sustabdytas ir tik 1982 m. vėl leistas. Rašo apie perpildymą visokių religijų bei tautybių mirusiais prieš savininkų valią, apie vandalizmą...

Plačiu nekrologu Nijolė Blauzdžiūnienė pagerbia 1995 m. liepos 24 d. mirusį Čikagos ev. reformatų generalinį superintendentą kunigą Povilą Dilį. Kitu rašiniu (be autoriaus parašo) prisimenamas prieš 20 metų Brooklyne, N. Y. miręs ev. kunigas Petras Dagys.

Paskutiniai 16 psl. (iš 96) panaudoti kronikos žinioms.

"Tėviškės žiburiai" 1998. II. 3. Nr. 6

Alfonsas Nakas

NUO 1997 M. SPALIO MĖN. IKI 1998 M. LIEPOS MĖN. GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

\$ 50 Dr. Daina Variakojis, IL

\$ 40 Juozas Šulaitis, FL

\$ 35 Alfonsas & Vera Bimbiris, CA

\$ 30 M. Skorupskas, Australia

\$ 25 M. Kleinaitis, FL, Rita I. Švarcas, CA, Edmund O. Tunkūnas, MA

\$ 20 Danutė Janienė, IN, Dr. Algimantas Kelertas, IL, Rita Neimanas, IL,
M. Zablockas, IL

- \$ 15 Aldona Svalbonienė, NY
- \$ 10 Bronė ir Vilius Variakojai, CA, Aldona Buntinaitė, IL, Marija Guobužienė, IL, Dr. Vytautas Jankus, IL, A. Kaminskas, IL, R. Keturka, Canada, J. Kregždė, OH, Irma Laisvėnaitė, IL, Jurgis Lampsatis, IL, Vladas Plepys, IL, M. Sedaitis, IL, L. Šikšnius, IL, Marta Trumpjonas, IL, Paulina Vataitienė, IL, Elena Varanka, IL, Jonas Variakojis, IL, Kun. A. Vėlius, IL, Ema Žiobrenė, IL
- \$ 7 Marija Plačienė, IL
- \$ 5 Nijolė Ballard, IL, Martynas R. Brakas, NY P. Guobužis, IL, Algirdas Gustaitis, CA, Zelma Jablonskis, IL, Petras Jaunius, Canada, Ida Janušaitienė, IL, W. Kasparaitis, IL, Alfredas Orentas, IL, Jurgis Padagas, IL, Aldona Pankienė, IL, Erika Šilgalis, IL, Kasperas Vaišvila, IL, Margaret B. Vildžius, MD, Selma Wollert, IL
- \$ 4 A. Galinaitienė, IL.
- \$ 3 ? Jurkšaitis, IL.
- C\$ 40 A. Gailius, Canada

**Gauta MS-nams aukos iš Kanados per platintoja
Vandą Norvaišienę**

- C\$ 75 Toronto Išganytojo parapijos Moterų Draugija per V. Norvaišienę
- C\$ 20 I. Adomavičienė, L. Balsienė, G. Jocienė, A. Langienė, I. Šernaitė - Meiklejohn, V. Stanaitis, M. Trečiokienė
- C\$ 10 E. Bartminas, I. Delkuvienė, A. Monstvilienė, V. Norvaišienė, A. Sukauskienė
- C\$ 5 U. Bleizgienė, L. Maksimavičienė, A. Mikšienė, M. Pamataitienė, J. Preikšaitis

- o00o -

C\$ XX Lois Dagys, Canada.

Visiems aukotojams nuoširdus AČIŪ!

Aukotojas neradęs savo pavardės aukų sąrašė, prašomas kreiptis šiuo adresu: MŪSŲ SPARNAI, 6118 N. Sheridan Rd. # 502, Chicago, IL 60660

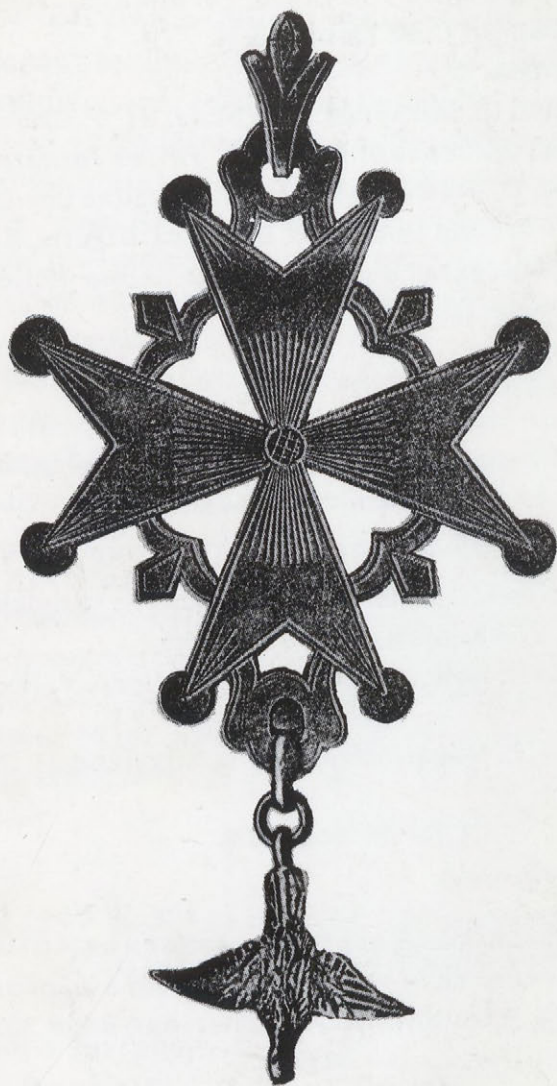
Svarbesnių klaidų atitaisymas

MS Nr. 78 turinys turi būti sekantiai paplidytas:

Jonas Dagilis **Tautų ir religijų vienybė 17 psl.**

Už klaidą atsiprašome! *Redakcija*

HUGENOTŲ KRYŽIUS, vartotas 16 ir 17 amž.